

การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องมีการ
ได้ส่วนการตาย

	วพ 345.052 1464ก
34A0159570	
Title: การตรวจสอบการตายในคดีอาญา	
หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	

ร้อยตำรวจเอก รำเพย นามจวี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2546

ISBN 974-9554-37-X

**INQUEST HELD DISCOVER THE CAUSE OF DEATH IN CRIMINAL CASE :
ESPECIALLY WHERE SUCH INQUEST IS REQUIRED**

POL. CAPT. RAMPHOEI NAMCHAWI

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS**

DEPARMENT OF LAW

GRADUATE SCHOOL DHURAKIJPUNDIT UNIVERSITY

2003

ISBN	0159570
Number	26 a.n. 2546
Year	24
Price	345.000
Author	94647
Editor	[9546]

41

ISBN 974-9554-37-X

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบรฉติตย

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย

เสนอโดย ร.ต.อ.ร่ำเพย นามฉวี

สาขาวิชา นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ศ.ดร.คณิต ภูวนคร)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

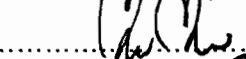
(รศ.ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ)

พล.ต.ท. .....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(พล.ต.ท.จรัล กุฑานนท์)

.....กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สมพงษ์ อรพินท์)

วันที่ ๒๔ เดือน ๓ พ.ศ. ๒๕๔๖

กิตติกรรมประกาศ

ในการค้นคว้าวิจัยเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ และได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้เขียนทั้งในด้านการศึกษาและแนวทางการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนให้คำแนะนำ เป็นอย่างดียิ่ง นอกจากนี้ยังได้ให้ความกรุณาตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นประธานกรรมการ ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ ตลอดจนให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งยังสนับสนุนในเรื่องโอกาสในการทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จลงด้วยดีได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และท่านอาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ และท่าน พล.ต.ท. จงรัก จุฑานนท์ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการและที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ นางกมลรัตน์ นามฉวี และเด็กชายภมร นามฉวี ภรรยาและบุตรของผู้เขียน ที่ให้กำลังใจกับผู้เขียน ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบเป็นบุญกุศลแก่บุพการี บิดามารดา และครู/อาจารย์ ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณอื่น ๆ ที่ได้ให้ความรักและความเมตตา จนผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จตามหลักสูตรนี้ได้ และหากพบว่ามีข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องดังกล่าวไว้แต่เพียงผู้เดียว

ร.ต.อ.รำเพย นามฉวี

กิตติกรรมประกาศ

ในการค้นคว้าวิจัยเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ และได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้เขียนทั้งในด้านการศึกษาและแนวทางการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนให้คำแนะนำ เป็นอย่างดียิ่ง นอกจากนี้ยังได้ให้ความกรุณาตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นประธานกรรมการ ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ ตลอดจนให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งยังสนับสนุนในเรื่องโอกาสในการทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จลงด้วยดีได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และท่านอาจารย์ ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ และท่าน พล.ต.ท. จงรัก จุฑานนท์ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการและที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ นางกมลรัตน์ นามฉวี และเด็กชายภมร นามฉวี ภรรยาและบุตรของผู้เขียน ที่ให้กำลังใจกับผู้เขียน ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบเป็นบุญกุศลแก่บุพการี บิดามารดา และครู/อาจารย์ ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณอื่น ๆ ที่ได้ให้ความรักและความเมตตา จนผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จตามหลักสูตรนี้ได้ และหากพบว่ามีข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องดังกล่าวไว้แต่เพียงผู้เดียว

ร.ต.อ.รำเพย นามฉวี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
2. สมมุติฐานในการวิจัย	3
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
4. ขอบเขตและวิธีการวิจัย	3
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
บทที่ 2 แนวความคิดพื้นฐานของระบบตรวจสอบความตาย	5
1. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	5
2. วัตถุประสงค์ในการตรากฎหมายในการตรวจสอบความตาย	9
3. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่ตายแล้ว	9
4. หลักพื้นฐานในการคุ้มครองเสรีภาพส่วนบุคคล	12
5. สรุป	21
บทที่ 3 การไต่สวนการตายในต่างประเทศ	22
1. ประเทศอังกฤษ	22
2. ประเทศสหรัฐอเมริกา	29
3. ประเทศญี่ปุ่น	39
บทที่ 4 การตรวจสอบการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ...	43
1. วัฒนาการตรวจสอบการตายในประเทศไทย	43
2. การชั้นสูตรพลิกศพ	46
3. การไต่สวนการตาย	59

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
4. วิเคราะห์ปัญหาการได้ส่วนการตายในประเทศไทยเปรียบเทียบกับ ในต่างประเทศ	69
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	88
1. บทสรุป	88
2. ข้อเสนอแนะ	91
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	100
ประวัติผู้เขียน	119

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย
ชื่อนักศึกษา	ร้อยตำรวจเอก รำเพย นามฉวี
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญา)
ปีการศึกษา	2545

บทคัดย่อ

ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพแล้วต้องมีการไต่สวนการตายในศาลต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาวเคราะห์เรื่อง กระบวนการตรวจสอบการตายในคดีอาญา ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ตำรากฎหมาย ผลการวิจัย คำพิพากษาฎีกา ทั้งนี้ จากการศึกษาวิจัยพบว่า การชันสูตรพลิกศพ และการไต่สวนการตายมีปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาของแพทย์ที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพที่เป็นแพทย์นิติเวช ยังมีไม่เพียงพอ และแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนยังขาดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุม
2. ญาติของผู้ตาย ยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ โดยเฉพาะการผ่าศพพิสูจน์
3. การนำสืบการไต่สวนการตายของพนักงานอัยการยังคงอยู่ในฐานะ นำสืบแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
4. กรณีการไต่สวนการตาย มีข้อจำกัดเฉพาะกรณีการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือความตายเกิดขึ้นในความควบคุมของเจ้าพนักงานเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติกรณีอื่น ๆ

5. ประเทศไทยยังขาดมาตรฐานในการตรวจพิสูจน์และในการชันสูตรพลิกศพอันเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้การได้ส่วนเพื่อตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพ ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ระบบโคโรเนอร์ (Coroner System) ในประเทศอังกฤษ จะทำหน้าที่สอบสวนการตายที่ผิดธรรมชาติและความตายที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ที่ต้องสอบสวน รวมทั้งมีอำนาจที่จะได้ส่วนการตายนั้นด้วย และมีความเป็นอิสระ ใช้ระบบแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากสภาท้องถิ่น อันถือเป็นการเปิดรับการมีส่วนร่วมและตรวจสอบจากประชาชน

ระบบแพทย์สอบสวน (Medical examiner System) ที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น นั้น หมายถึง ระบบที่แพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพ และรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคล และรวมถึงอำนาจในการผ่าศพตรวจด้วยตนเอง

ดังนั้น ขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังนี้

1. พัฒนาแพทย์ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับนิติเวชวิทยาเป็นองค์วิชาชีพให้สังกัดหน่วยงานอื่น
2. ให้สิทธิแก่ญาติผู้ตาย เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ โดยเฉพาะการผ่าศพพิสูจน์
3. ให้รายงานการชันสูตรพลิกศพ เป็นเอกสารมหาชน
4. กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ให้มีหลักเกณฑ์และมาตรฐานเดียวกัน

Thesis Title Inquest held to discover the cause of death in criminal case,
especially where such inquest is required

Name Pol. Capt. Ramphoei Namchawi

Thesis Advisor Associate Professor Dr. Surasak Likkhasitwatthanakun

Department: Law

Academic year 2002

Abstract

Where a death occurred while an official was performing his duty or while the decedent was being detained and the official who caused such death claimed that he acted in the course of his duty, the Court shall issue and order for an inquest to be conducted to establish the true cause of death.

The aim of this research is to study the procedures for inquests in criminal cases where such inquests are required to find out the true causes of deaths. Case studies are made by comparison of the procedures adopted in Thailand, UK, USA and Japan. Various documents are analyzed.

The author studied various law textbooks, research work, the Supreme Court verdicts.

The studies show that the autopsies and inquests have the following problems:

1. There are not enough doctors qualified in forensic medicine to perform autopsies. There is no law controlling doctors in private hospitals.
2. Decedent's relatives are not allowed to attend the autopsy, especially the dissection of the body.
3. At the hearing, Public Prosecutor is still acting as a government official.
4. Inquests are subject to certain limitations. Inquests are called for only when deaths are caused by officials who claimed that they acted in the course of their duty. They do not cover other types of unnatural deaths.

5. Thailand lacks the proper standards and procedures for autopsies and inquests. This means the results of the autopsies and inquests may not be reliable enough.

The studies show the autopsies and inquests as followed

In UK, Coroner System is used. A Coroner conducts an inquest to find out the cause of deaths in the event of unnatural deaths or where an inquest is required by law. He can work independently, because he is appointed by the Local Council. The public are also allowed to take part in the inquest to ensure transparency.

In USA and Japan, Medical Examiner System is used. A Medical Examiner is fully authorized to perform an autopsy and dissection of dead body, gather all the evidence related to death and examine witnesses.

Possible solutions:

1. Produce more forensic medicine practitioners. Use forensic medicine practitioners who work for independent bodies.
2. Allow decedent's relatives to attend the autopsy, especially the dissection of dead body.
3. Make autopsy report the public document.
4. Set proper standard and procedures for autopsies.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ประเทศไทยมีระบบการตรวจสอบความตายนับตั้งแต่กฎหมายตราสามดวง พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 พระราชบัญญัติชั้นสูตรพลศึกษา พ.ศ.2457 ตามลำดับ และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้ประกาศใช้บังคับเมื่อปี พ.ศ.2478 และยังคงใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน แต่เป็นที่สังเกตได้ว่าอำนาจในการตรวจสอบความตายดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนเป็นหลัก¹

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดคดีสำคัญซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชนหลายเรื่อง อาทิ เช่น คดี วิสามัญฆาตกรรมผู้ค้ายาบ้าจำนวน 6 ศพที่จังหวัดสุพรรณบุรี คดีนายธวัช มณธิราช เสียชีวิตในระหว่างถูกคุมขังที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจทำรายงานเสนอนายธวัชฯ เสียชีวิตเพราะหกล้มในห้องน้ำ จนกระทั่งญาติผู้ตายได้นำศพไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวช โรงพยาบาลรามาริบัติชั้นสูตรและระบุสาเหตุว่าการตายว่าเกิดจากการถูกกระแทกอย่างแรงจากของแข็งไม่มีคม เป็นต้น คดีเหล่านี้ทำให้ประชาชนต้องสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และเริ่มเห็นความสำคัญของการนำความรู้เกี่ยวกับนิติเวชและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้เข้ามาร่วมในการพิสูจน์และการค้นหาความจริงที่เกี่ยวข้องกับการตายที่เกิดขึ้นโดยผิดธรรมชาติ

ทั้งนี้ ความเห็นของแพทย์จากการตรวจพิสูจน์ทางนิติเวช ไม่ว่าจะเป็นการตรวจพิสูจน์หลักฐานหรือการชันสูตรพลิกศพจะเป็นสิ่งที่มีน้ำหนักอย่างมากในทุกลำดับขั้นของการดำเนินคดี โดยในชั้นพนักงานสอบสวน ความเห็นของแพทย์จะเป็นเครื่องชี้ตั้งแต่ขั้นแรกว่าสมควรจะมีการสอบสวนดำเนินคดีอาญาในเรื่องนั้นหรือไม่ และหากมีการสอบสวนจะกำหนดแนวทางการสอบสวนคดีอย่างไร และในชั้นอัยการก็จะมีน้ำหนักต่อการที่อัยการจะสั่งฟ้องคดีหรือไม่ แม้ในชั้นศาลก็จะมีผลมากในการที่ศาลจะนำมาใช้ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อพิพากษาคดี

¹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, “แนวทางการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย” ศิลปภาพ ปีที่ 41 ตอนที่ 6 (มิถุนายน 2537), หน้า 35.

เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของการชั้นสูตรพลิกศพ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2542 เพื่อปรับปรุงระบบการตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวช และระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลในการชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดตัวบุคคลผู้ร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพเสียใหม่โดยให้พนักงานสอบสวนทำการชั้นสูตรร่วมกับแพทย์ต่าง ๆ เรียงตามลำดับ และให้พนักงานอัยการกับพนักงานปกครองเข้าร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือความตายที่เกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของ เจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ รวมทั้งคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นญาติของผู้ตายมากขึ้น²

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้กฎหมายจะมีความพยายามที่จะถ่วงดุลและตรวจสอบในการชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายในกรณีที่มีการตายอันเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยการกำหนดให้พนักงานสอบสวน ต้องส่งสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพให้พนักงานอัยการตรวจสอบก่อน เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นความตายที่มีได้เกิดขึ้นจากการกระทำผิดจริงหรือไม่ และให้ศาลดำเนินการไต่สวนความตาย โดยศาลมีดุลพินิจจะเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นต่อศาล หรือญาติของผู้ตายอาจร้องขอให้ศาลเรียกผู้เชี่ยวชาญหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาซักค้านก็ได้ แต่ก็เป็นที่น่าสงสัยในสถานะของแพทย์ซึ่งร่วมชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายยังคงมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและบางกรณียังสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อันเป็นหน่วยงานเดียวกับพนักงานสอบสวน กรณีที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้จากกรณีความเห็นของสถาบันนิติเวชวิทยาที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการชั้นสูตรพลิกศพคดีฆาตกรรม สองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์ ซึ่งขัดแย้งโดยตรงกับผลการสืบสวนและเกือบจะมีผลทำให้คดีประวัติศาสตร์นี้ต้องกลายเป็นเรื่องอุบัติเหตุทางรถยนต์ธรรมดาๆ และส่งผลให้ผู้อำนวยการสถาบันนิติเวชต้องลาออกจากราชการในเวลาต่อมา

ดังนั้น การปรับปรุงให้ระบบชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายมีการถ่วงดุลและตรวจสอบ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายร่วมตรวจสอบในการไต่สวนความตาย จึงยังไม่เพียงพอ แต่ยังคงต้องให้แพทย์ที่ทำหน้าที่ชั้นสูตรเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง จึงจะ

² โปรดดู ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543.

เป็นที่พึงของประชาชนได้ ดังจะเห็นได้จากระบบการตรวจสอบความตายในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระบบ Coroner ดังที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษหรือระบบ Medical examiner อันเป็นระบบที่ใช้แพร่หลายอยู่ในสหรัฐอเมริกา ต่างก็เป็นระบบตรวจสอบการตายอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นกลางที่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้ตายได้เป็นธรรม ฉะนั้น การศึกษาระบบการตรวจสอบในต่างประเทศและประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสามารถนำมาปรับปรุงระบบการตรวจสอบการตายในประเทศไทยต่อไป

2. สมมติฐานในการวิจัย

การดูศพและการไต่สวนการตายยังไม่มีหลักประกันเพียงพอต่อการค้นหาความจริง ดังนั้น จึงต้องจัดให้มีกระบวนการที่มีความเป็นอิสระ โปร่งใสและตรวจสอบได้ รวมทั้งการเปิดรับการมีส่วนร่วมและตรวจสอบจากประชาชน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงสภาพปัญหาและข้อบกพร่องของกระบวนการตรวจสอบการตาย ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตายในประเทศไทยและในต่างประเทศ

3.2 เพื่อให้ทราบถึงมาตรฐานและหลักเกณฑ์ การตรวจศพทางนิติเวช ที่มีระบบที่เป็นอิสระและเป็นกลาง โปร่งใสและตรวจสอบได้ รวมถึงการเปิดรับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.3 เพื่อให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบการตาย ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย เพื่อให้เป็นมาตรฐานสากลต่อไป

4. ขอบเขตและวิธีการวิจัย

4.1 ศึกษาถึงมาตรการสอบการตายในคดีอาญาโดยศึกษาเฉพาะกรณีการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

4.2 ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตาย ในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

5. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

5.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาในทางปฏิบัติและบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการตายในคดี ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย และการตายในกรณีอื่น ๆ

5.2 ทำให้ทราบถึงกระบวนการ ที่มีหลักเกณฑ์และมาตรฐาน ในการตรวจสอบการตาย เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้นและการตายที่ต้องมีการไต่สวนการตาย

5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางพัฒนาและแก้ไขปรับปรุง จัดให้มีกระบวนการตรวจสอบการตายที่เป็นความอิสระและโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อเป็นตามหลักมาตรฐานสากล ได้ในประเทศไทย

5. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

5.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาในทางปฏิบัติและบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการตายในคดี ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย และการตายในกรณีอื่น ๆ

5.2 ทำให้ทราบถึงกระบวนการ ที่มีหลักเกณฑ์และมาตรฐาน ในการตรวจสอบการตาย เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้นและการตายที่ต้องมีการไต่สวนการตาย

5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางพัฒนาและแก้ไขปรับปรุง จัดให้มีกระบวนการตรวจสอบการตายที่เป็นความอิสระและโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อเป็นตามหลักมาตรฐานสากล ได้ในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวความคิดพื้นฐานของระบบตรวจสอบความตาย

ในบทนี้ จะได้ศึกษาถึงแนวความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความตายและหลักสิทธิมนุษยชนที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย ตลอดจนระบบการตรวจสอบความตายดังที่ใช้ในต่างประเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ระบบการตรวจสอบความตายของประเทศไทยในบทที่ 4 ต่อไป

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่างๆ จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของรูปแบบการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ แนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม (Crime control model) และแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due process model) โดยที่ประเทศใดให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้นจะเน้นไปในทางการสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ อันเป็นการเอื้ออำนวยในการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในอันที่จะสืบสวนสอบสวน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ เป็นไปด้วยความเฉียบขาดและรวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่ประการใดไม่ แต่หากประเทศใดให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้น ก็จะเน้นถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้มีสิทธิมิให้ถูกละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ดังนั้น การบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ จึงต้องยึดถือหลักการสำคัญ ดังต่อไปนี้

1.1 ความมีประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมและรักษาความสงบสุขของสังคม

การควบคุมอาชญากรรมและรักษาความสงบสุขของสังคม เป็นภารกิจหลักที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะสังคมที่สงบสุขและสมาชิก ในสังคมมีความปลอดภัยใน

ชีวิตและทรัพย์สิน เป็นเงื่อนไขสำคัญเบื้องต้น ของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

สังคมที่สงบสุขจะนำไปสู่โอกาสของสมาชิกในสังคมแต่ละคนที่จะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองอันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ในการควบคุมอาชญากรรมในลักษณะของความสำเร็จในการสืบสวนและสอบสวน เอาผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องจนศาลพิพากษาลงโทษเท่านั้น แต่ต้องมองไปถึงประสิทธิภาพของระบบ ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีกลับเข้าสู่สังคม ได้อย่างมีคุณภาพและผลในเชิงที่จะยับยั้ง (deterrence) ต่อตัวผู้กระทำความผิดและสังคมโดยรวม ไม่ให้กระทำความผิดเช่นนั้นต่อไปอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นประสิทธิภาพ ของกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรมนั้น มิได้หมายถึงเฉพาะการลดลงของโอกาสในการกระทำความผิด และสถิติของการกระทำความผิดเท่านั้น แต่หมายถึงการทำให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ด้วยความเข้าใจในคุณค่าของหลัก นิติธรรม (the rule of law) ด้วย

1.2 การเคารพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

การให้ความเคารพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งหมายถึงการปกครองที่มีกฎหมายเป็นใหญ่ และรัฐซึ่งต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นกัน กล่าวคือรัฐจะต้องมีหน้าที่ที่จะต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมาย และมีภารกิจที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือโดยบุคคลหรือองค์กรของรัฐเอง กระบวนการยุติธรรมอันเป็นกลไกหลักในการบังคับใช้กฎหมาย จึงมีหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และในการดำเนินภารกิจนี้อย่างมีคุณภาพ จึงต้องเริ่มต้นจากการที่กระบวนการยุติธรรม ต้องไม่เป็นกระบวนการที่ไปคุกคามหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเสียเอง นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่ในการดำเนินภารกิจเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อาจมีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการที่กระทบต่อสิทธิของหลายฝ่าย ทั้งผู้ต้องหา จำเลย พยาน กระบวนการยุติธรรมที่ดี จึงต้องสร้างหลักประกันที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยคำนึงถึงความสมดุลของหลักการควบคุมอาชญากรรม (crime control) กับหลักนิติธรรม (due process)

1.3 การอำนวยความสะดวกด้วยความเสมอภาค รวดเร็วและเป็นธรรม

การอำนวยความสะดวกในที่นี่ หมายถึง ทั้งในแง่ของ “การบังคับใช้กฎหมาย” ซึ่งต้องดำเนินการ อย่างเสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติ และยังหมายถึง “กระบวนการ” ในการดำเนินการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย อันได้แก่ กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบตั้งแต่ ตำรวจ อัยการ ศาล และระบบปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด คือ ราชทัณฑ์และคุมประพฤติ ต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วและเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยหลักความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย (equality before the law) เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของหลักนิติธรรม ที่ถือว่าทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาคไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานภาพอย่างไรในสังคม ซึ่งย่อมนำความหมายว่าสังคมนั้นเป็นสังคมที่ปกครองโดยกฎหมาย มีกฎหมายเป็นใหญ่มีใช้ขึ้นอยู่กับอำเภอใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกต้องรวดเร็ว ดังมีสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม” (justice delayed is justice denied)

1.4 การมีระบบการดำเนินงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

กระบวนการยุติธรรม ในฐานะที่เป็นกลไกการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อรักษาความสงบสุขของสังคม จึงจำเป็นต้องมีมาตรการบังคับที่อาจกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การออกหมายเรียก หมายจับ หมายค้น การจับ การค้น การควบคุม เป็นต้น และผลของการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมอาจยังนำไปสู่คำพิพากษาของศาลที่อาจถึงขั้นประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน หรือมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้กระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์จึงจำเป็นต้องมีความโปร่งใสที่ทุกคนสามารถมองเห็น รับรู้ รับทราบขั้นตอนในการดำเนินการและเหตุผล ย่อมเป็นมาตรการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบที่ดีที่สุด นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องมีระบบการดำเนินงานที่องค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกันโดยไม่มีองค์กรหนึ่งองค์กรใดมีอำนาจผูกขาดที่จะส่งผลให้ดำเนินคดีเป็นไปโดยมิชอบ (check and balance) ยิ่งไปกว่านั้นการบริหารงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรต้องไม่เป็นระบบปิดที่การดำเนินการต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการทำงาน การโยกย้าย การแต่งตั้ง และการให้ความดีความชอบขึ้นอยู่กับการตัดสินใจขององค์กรนั้น ๆ โดยไม่มีการตรวจสอบแต่ต้องเป็นระบบที่เปิดรับการตรวจสอบ (accountability) จากองค์กรภายนอกและสาธารณชนด้วย ซึ่งการตรวจสอบนั้นจะต้องคำนึงถึงความอิสระที่ต้องมิให้มีบุคคลหรือองค์กรใดจากภายนอกเข้า “แทรกแซง” หรือจากภายในด้วยกันเข้า “ครอบงำ” จนเกินสมควรจะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรง

มาได้ ด้วยความสำคัญของเรื่องนี้กระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้าง
 คุณภาพให้

เกิดระบบที่มีความโปร่งใส สามารถถูกตรวจสอบได้ ในขณะเดียวกันต้องมีอิสระที่จะ
 ปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีคุณภาพด้วย¹

1.5 การเปิดรับการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากประชาชน

การมีส่วนร่วมจากประชาชน เป็นหัวใจของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม
 กระบวนการยุติธรรมที่ดี จึงต้องเปิดรับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง ในทุกขั้นตอน
 ของการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมมิได้หมายถึงการมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือและ
 สนับสนุนกิจการของกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการมีส่วนร่วม ในการกำหนด
 นโยบายและตรวจสอบการทำงานของกระบวนการยุติธรรม และมีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคลากร
 และร่วมดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมด้วย กระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมมาก
 ประชาชนย่อมรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะนำมาซึ่งความร่วมมือและการให้สนับสนุนกิจกรรมของกระบวนการ
 ยุติธรรมติดตามมา จากตัวอย่างที่ประชาชนให้ความสนใจและสนับสนุนกิจกรรมของกระบวนการ
 ยุติธรรมอย่างมาก เช่น ในสหรัฐอเมริกา จะเห็นว่าประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้
 พิพากษาและอัยการโดยการเลือกตั้งโดยตรงในระดับมลรัฐ และโดยอ้อมจากการเสนอชื่อของ
 ประธานาธิบดีและให้การรับรองโดยวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรง นอกจากนี้ประชาชนยังมี
 บทบาทในการตรวจสอบเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมโดยตรง โดยร้องเรียนผ่านหน่วยงานหรือ
 คณะกรรมการที่รับคำร้องเรียนโดยตรงจากประชาชนหรือโดยผ่านกระบวนการถอดถอนทางรัฐสภา
 (impeachment) ยิ่งไปกว่านั้นประชาชนยังมีบทบาทในการกลั่นกรองการฟ้องคดีของอัยการ โดยการ
 ฟ้องคดีต้องได้รับความเห็นชอบจาก Grand Jury ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนประชาชนในชุมชน 23 คน และ
 ในการพิจารณาคดี ศาลจะเป็นผู้พิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายเท่านั้น แต่ละลูกขุน
 (jury) ซึ่งประกอบด้วยประชาชน 12 คน จะเป็นผู้พิจารณาในข้อเท็จจริงตัดสินว่าจำเลยมีความผิด
 หรือไม่ การมีประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมากดังกล่าว ทำให้กระบวนการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา
 ประสบความสำเร็จในการที่จะได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากประชาชน เช่น ความร่วมมือ
 จากพยาน ความร่วมมือจากชุมชนในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นต้น ด้วยความสำคัญของ

¹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. (กรุงเทพฯ : สำนัก
 งานสนับสนุนการวิจัย, 2544), หน้า 17-18.

การมีส่วนร่วมจากประชาชนดังกล่าว กระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์ของไทยจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับดังที่กล่าวมา

2. วัตถุประสงค์ในการตรากฎหมายในการตรวจสอบการตาย

ในนานาอารยประเทศต่างยอมรับในคุณค่าของชีวิตมนุษย์ (a high value on human life) ด้วยเหตุนี้ หากมีการประทุษร้ายต่อชีวิตของบุคคลใดชั้น จึงต้องมีการตรวจสอบเพื่อให้ได้ความว่าความตายนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้ประทุษร้าย ดังนั้น รัฐจึงได้มีการตรากฎหมายเพื่อกำหนดกลไกที่จะตรวจสอบประเภทของความตายซึ่งปรากฏว่า เป็นความตายเกิดขึ้นโดยผิดธรรมชาติ (unnatural death) และจะต้องอธิบายถึงการเกิดขึ้นของสาเหตุดังกล่าว ทั้งนี้ประโยชน์ที่ได้จากการตรวจสอบความตาย นอกจากจะเป็นการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางอาญาแล้ว ยังจะนำไปสู่การแสวงหาวิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นโดยสาเหตุเดียวกันนั้นได้ในอนาคต รวมไปถึงการกำหนดสิทธิของประชาชนในการเข้าร่วมตรวจสอบความตายนั้นด้วย (public accountability)²

กระบวนการยุติธรรมเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่มุ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการนำตัวผู้กระทำผิดทางอาญามาลงโทษ และในขณะเดียวกันก็มุ่งในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำผิดให้ต่อสู้ข้อกล่าวหาอย่างเป็นธรรม อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่จะต้องปกป้องและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดให้ได้รับการเยียวยาทั้งจากรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนเสียหายด้วย ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในหลายด้านและหลายฝ่ายด้วยกัน

3. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่ตายแล้ว

กระบวนการยุติธรรมแม้จะเป็นกระบวนการในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่เนื่องจากเป็นกระบวนการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดมาตรการและวิธีการโดยคำนึงถึงการป้องกันสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ควบคู่กันไปด้วย โดยหลักเกณฑ์และบทบาทของสิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรมจะทำให้เกิดความอ่องแท้และตระหนักถึงความ

² Barbara Pattor, *The Fatality Inquiries Act : A Discussion Paper* (Halifax : Department of Justice, 1990), p.1.

สำคัญของการใช้อำนาจรัฐตามที่กฎหมายที่ชอบธรรมในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งตามกฎหมายเมื่อคนตายแล้ว สภาพบุคคลย่อมสิ้นสุด แต่การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตายแล้ว จะหมายถึง การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่เป็นปัจเจกบุคคลที่มีอยู่ก่อนหน้านั้นจะถึงแก่ความตายเมื่อเขาตายลง กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้นั้นยังไม่ได้สิ้นสุดเพราะการตายของผู้นั้น แต่ยังมีกระบวนการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของเขาต่อไปอีกภายหลังจากที่เขาตายแล้ว โดยองค์การสหประชาชาติได้เสนอแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตายแล้วในกระบวนการยุติธรรมตามหลักสากลไว้ดังนี้³

(1) ต้องมีการสืบสวนสอบสวนอย่างเป็นกลาง โดยรวดเร็วและโปร่งใส ในกรณีที่สงสัยว่าเป็นการตายที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายทุกราย รวมทั้งกรณีที่มีการร้องเรียนจากญาติผู้ตาย หรือมีรายงานที่เชื่อถือได้ว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่เกิดจากการปฏิบัติของเจ้าพนักงาน ในกรณีดังกล่าวรัฐบาลทั้งหลายต้อง จัดให้มีสำนักสืบสวนและกระบวนการสืบสวนสอบสวน เพื่อไต่สวนกรณีดังกล่าวว่าวัตถุประสงค์ของการสืบสวนสอบสวนก็เพื่อค้นหา เหตุตายและพฤติการณ์ที่ตาย รวมทั้งเวลาตายด้วย และผู้รับผิดชอบต่อการตายนั้น ตลอดจนวิธีการปฏิบัติที่ทำให้เกิดการตายนั้น การสืบสวนให้รวมถึง การผ่าศพตรวจโดยละเอียด การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์วัตถุพยาน พยานเอกสาร ตลอดจนคำให้การของพยานบุคคลต่าง ๆ การสืบสวนสอบสวนต้องแยกให้ได้ว่า การตายนั้นเป็นการตายโดยธรรมชาติ การตายจากอุบัติเหตุ ฆ่าตัวตาย หรือถูกทำร้าย

(2) เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสืบสวนสอบสวนต้องมีอำนาจที่จะเรียกข้อมูลทั้งปวงที่จำเป็นต่อการไต่สวน และต้องได้รับงบประมาณพอเพียงต่อการใช้จ่าย และต้องมีทรัพยากรทางเทคนิคเพื่อให้การสืบสวนสอบสวนมีประสิทธิภาพ บุคคลเหล่านั้นต้องมีอำนาจที่จะบังคับเจ้าพนักงานที่ถูกกล่าวหาเป็นผู้ทำให้เกิดการตายมาให้การได้ รวมทั้งพยานบุคคลอื่น ๆ ด้วย เพื่อการนี้บุคคลดังกล่าวต้องได้รับอำนาจในการออกกฎหมายเรียกพยานบุคคล และผู้เกี่ยวข้องด้วยเพื่อการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ

(3) ในกรณีกระบวนการสอบสวนสืบสวนกระทำไม่สมบูรณ์เพราะขาดผู้ชำนาญการหรือกระทำโดยลำเอียงต่อฝ่ายใดก็ดี เพราะเป็นกรณีสำคัญก็ดี เพราะปรากฏชัดว่ามีร่องรอยของการกระทำผิดก็ดี และกรณีที่มีการร้องเรียนจากผู้ถูกทำร้ายว่าการสอบสวนบกพร่องก็ดี รัฐบาล

³ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "งานนิติเวชกับกระทรวงยุติธรรม" บทบัญญัติศส. เล่ม 54 ตอน 2 มิถุนายน 2541, หน้า 133-136.

ทั้งหลายต้องให้มีการสืบสวนสอบสวนโดยแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนที่เป็นอิสระ กรรมการแต่ละคนที่ได้รับการคัดเลือกต้องเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นกลาง มีความสามารถและมีความเป็นอิสระในการไต่สวน คณะกรรมการต้องมีอำนาจที่จะเรียกข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นต่อการไต่สวน และต้องทำการไต่สวนตามหลักการที่อยู่ในเอกสารนี้

(4) การเผาศพผู้ตายต้องรอไว้จนกว่าแพทย์จะทำการผ่าศพพิสูจน์เรียบร้อย และแพทย์ ผ่าศพต้องเป็นผู้ชำนาญในสาขานิติพยาธิวิทยา ผู้ทำการผ่าศพต้องมีสิทธิที่จะเรียกข้อมูลและหลักฐานจากสถานการณ์ที่พบศพและสถานที่พบศพและสถานที่คิดว่าการตายได้เกิดขึ้น เพื่อนำมาประกอบการไต่สวน ถ้าศพฝังไปแล้ว และต่อมาจำเป็นต้องสืบสวนสอบสวน จำต้องขุดศพนั้นมาตรวจรวดเร็วและต้องขุดอย่างถูกต้อง ถ้าพบว่ามีโครงกระดูกเหลืออยู่จะต้องขุดศพอย่างระมัดระวัง และต้องใช้วิธีศึกษาตามเทคนิคทางมนุษยวิทยา

(5) การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ต้องสามารถจะทำได้โดยไม่จำกัดเวลา เพื่อการสืบสวนสอบสวนจะดำเนินไปได้อย่างโปร่งใส การผ่าศพตรวจต้องทำให้ได้อย่างน้อยเพื่อจะทราบว่าผู้ตายเป็นใคร สาเหตุและพฤติการณ์ที่เกิดจากอะไร ตายเมื่อไร ที่ไหน เท่าที่จะบอกได้มากที่สุด รายงานการผ่าศพพิสูจน์ต้องมีภาพสีประกอบด้วย เพื่อเป็นเอกสารสนับสนุนผลของการสืบสวนสอบสวน รายงานการผ่าศพพิสูจน์ต้องระบุรายละเอียดของลักษณะบาดเจ็บทุกอย่างที่พบ รวมทั้งร่องรอยของการทารุณกรรมด้วย

(6) เพื่อให้เกิดความเชื่อถือต่อผลของการตรวจพิสูจน์ศพ ผู้กระทำการตรวจต้องสามารถจะทำหน้าที่อย่างเป็นกลางและอิสระโดยปลอดจากการแทรกแซงของบุคคลและหน่วยงานใด ๆ

(7) ผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นพยานบุคคล และผู้ทำการสืบสวนสอบสวน รวมทั้งครอบครัวของเขาเหล่านั้น ต้องได้รับการคุ้มครองจากการคุกคามข่มขู่ทุกรูปแบบ ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำให้เกิดการตายโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายต้องถูกย้ายจากตำแหน่งที่อาจจะใช้อำนาจโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อผู้ร้องเรียน พยานบุคคลและครอบครัวของเขา ในขณะที่ทำการสืบสวนกำลังดำเนินอยู่

(8) ครอบครัวของผู้ตายและผู้แทนโดยชอบธรรมต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงการสืบสวนสอบสวน และข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน ทั้งเขาต้องมีสิทธิที่จะเสนอพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ด้วย ครอบครัวของผู้ตายต้องมีสิทธิที่จะส่งผู้แทนที่เป็นแพทย์หรือผู้ชำนาญการอื่นเข้าไปได้ การผ่าตัดได้ ทันทีที่รู้ว่าผู้ตายเป็นใครแล้วต้องประกาศกำหนดวันพิสูจน์การตายโดยต้องแจ้งให้ครอบครัวผู้ตายหรือญาติทราบโดยทันที และภายหลังการตรวจศพเรียบร้อยแล้วต้องส่งศพแก่ญาติ

(9) รายงานเกี่ยวกับวิธีการสืบสวนสอบสวน และผลของการสืบสวนสอบสวนต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้เสร็จภายในเวลาอันควร กระบวนการและวิธีการที่ใช้ประเมินพยานหลักฐานตลอดจนข้อสรุป และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการประมวลข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องรายงานต้องระบุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยละเอียด ตามที่ทราบจากพยานหลักฐานต่าง ๆ และจาก รายชื่อพยานบุคคลที่ให้การ ยกเว้นพยานบางคนต้องปกปิดเพื่อเป็นการคุ้มครองพยาน รัฐบาลจะต้องสั่งการเพื่อสนองตอบรายงานการสืบสวนสอบสวนนั้นภายในเวลาอันสมควร หรือการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการต่อไป ในการแสดงความรับผิดชอบด้วย

4. หลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

4.1 แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของส่วนบุคคล

แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า “เสรีภาพอันเป็นพื้นฐานของชีวิตและสิทธิโดยธรรมชาติ (Essential Freedom and Natural Right) ของมนุษย์จะต้องได้รับการเคารพจากบุคคลอื่นและต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ” ในสภาพความเป็นจริงเมื่อมนุษย์อยู่ในสังคมสิทธิเสรีภาพของแต่ละคนจะต้องถูกจำกัดเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมที่ต้องมีการอยู่ร่วมกัน สิทธิเสรีภาพของบุคคลจากสภาพธรรมชาติ การได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากรัฐ ย่อมไม่ทำได้เท่าเทียมกัน ประการสำคัญอันดับแรกมนุษย์ในสังคมมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันได้ก็แต่โดยมีกฎหมายที่เป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ทุกคนให้ เท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิของมนุษย์จะต้องกำหนดไว้โดยกฎหมายและกฎหมายต้องให้เท่าเทียมกันทุกคนและการลงโทษโดยกฎหมายจะมีได้เฉพาะในกรณีที่น่าเป็นอภัยอย่างยิ่งและไม่มีทางลงโทษแบบกตัญญู การปฏิบัติใด ๆ จะต้องให้ความคุ้มครองกล่าวหาด้วย แม้อำนาจของเจ้าพนักงานอันถูกจำกัดลงไปก็ตาม⁴

จากแนวความคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อหลักการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ ก็คือการหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลกล่าวคือกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตาม

⁴ จงรัก จุฑานนท์. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม. วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, หน้า 1.

กฎหมาย องค์การของรัฐจะต้องใช้อำนาจในขอบเขตของกฎหมายที่บัญญัติไว้ ตามหลักนิติรัฐ (legal state) วิธีการอย่างหนึ่งทำให้หลักนิติรัฐซึ่งเป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชนและเพื่อป้องกันหรือการแก้ไขการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กระบวนการ ใต้สวนการตาย กรณีการตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ก็คือ กระบวนการตรวจสอบการตายต้องโปร่งใส ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีจึงต้องมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะมาควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้ใช้ภายในขอบเขตของกฎหมาย เพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐใช้อำนาจอย่างมีภาวะวิสัย (Objectivity) ไม่ใช่อย่างอำเภอใจ (Subjectivity) ของเจ้าพนักงานของรัฐแต่ละคน⁵

4.2 หลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของส่วนบุคคล

มนุษย์เกิดมาก็มีสิทธิตามธรรมชาติติดตัวมาตั้งแต่เกิด ต่อมาได้มีการประกาศยอมรับถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่เรียกว่า "สิทธิตามธรรมชาติ" โดยประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. 1776 และบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังปรากฏในคำประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมืองซึ่งได้ออกโดยสมัชชาแห่งชาติของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ซึ่งได้ออกมารับรองและให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษแก่สิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิตามธรรมชาติ บทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ มาตรา 3 บัญญัติว่า "บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความปลอดภัยของตน" ดังนั้นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายที่ประเทศสมาชิกต้องยึดถือตามกระนั้นก็ดี ประโยชน์ที่ได้รับในด้านกฎหมายก็คือช่วยเหลือด้านการตีความบทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนหรือเสรีภาพขั้นพื้นฐาน แต่ทำให้ประเทศที่เป็นสมาชิกได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศที่เป็นสมาชิกดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมาถือว่ารัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์และเป็นประชาธิปไตยจะต้อง มีบทคุ้มครอง

⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. "ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา" บทบัณฑิตย. เล่มที่ 54 ตอน 4. (ธันวาคม 2541). หน้า 1-2.

⁶ วิวัฒน์ วงศ์กิตติรักษ์. "สิทธิมนุษยชนในระดับสากล". วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช. ปีที่ 8 เล่ม 2 (ธันวาคม 2539). หน้า 9.

ครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เรียกว่า “Bill of Right” ด้วย สิทธิและเสรีภาพที่ รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีภาพประชาธิปไตยบัญญัติรองรับไว้แก่ราษฎรนั้นเป็นสิทธิและเสรีภาพที่ถือกันว่ามนุษย์แต่ละคนจำเป็นต้องมีและใช้พัฒนาบุคลิกภาพแห่งตนทั้งทางร่างกายและทางจิตใจเป็นคุณค่าสูงสุดที่องค์กรของรัฐทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ องค์กรผู้ใช้อำนาจบริหาร หรือ องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการจะต้องเคารพและคำนึงอยู่เสมอว่าบรรดาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่รับรองสิทธิและเสรีภาพมิได้มีฐานะเป็นเพียงคำประกาศอุดมการณ์ของรัฐเท่านั้น หากแต่ฐานะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรงแก่องค์กรของรัฐเหล่านั้นเลย ที่เดียว⁷

กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอนตามปกติต้องสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบจากบุคคลในองค์กรในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวนอกจากจะเป็นในรูปแบบการควบคุมตรวจสอบภายในองค์กร ที่สำคัญต้องมีกฎหมายกำหนดกลไกควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้นจากภายนอกด้วย ท้ายที่สุดต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของ เจ้าพนักงานของรัฐและศาลได้ด้วย การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจจากภายนอกคือ การดูแลและการคานอำนาจซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมรวมถึงความ รับผิดชอบ (accountability) ในการบริหารงานยุติธรรมด้วย ส่วนการเปิดให้ประชาชนสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ก็คือ การเปิดเผยและให้ประชาชนวิพากษ์และวิจารณ์ การกระทำของเจ้าพนักงานและงานศาลได้ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจภายนอกและการเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้นี้ จัดเป็นหลักการสำคัญอย่างยิ่งของหลักประชาธิปไตย⁸

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 75 บัญญัติว่า “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ่มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน...”

⁷ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538), หน้า 9.

⁸ คณิต ณ นคร. “กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบตรวจสอบตามแนวทาง รัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัณฑิตย*. ปีที่ 54 ตอนที่ 4. (ธันวาคม 2541), หน้า 51.

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีจะต้องมีมาตรการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการหาตัวผู้กระทำผิดมา ลงโทษอย่างมีประสิทธิภาพและมีวิธีการต่าง ๆ ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย (Principle of Legality) โดยมีความโปร่งใส (Transparency) และถูกตรวจสอบได้ (Accountability) ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในบางครั้งจะต้องทำโดยเปิดเผยและโปร่งใส หมายความว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของตนโดยไม่ถูกปกปิดอาจทำให้มีผลต่อผู้นั้นทราบได้ว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นตอนต่าง ๆ ได้ดำเนินการไปโดยมีชอบด้วยกฎหมายหรือมีการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมหรือไม่ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในมาตรา 58 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้น จะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ดังนั้นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่มีกฎหมายรองรับในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ กรณีกระบวนการตรวจสอบการไต่สวนการตายของบุคคลในปัจจุบันแทนการร่วมชันสูตรพลิกศพ กล่าวคือเมื่อชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้วจึงให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อทำการไต่สวนการตายซึ่งเป็นรูปการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเท่านั้น แต่หาใช่เป็นระบบตรวจสอบและถ่วงดุลที่ดีไม่⁹

4.3 หลักการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

4.3.1 แนวความคิดการตรวจสอบและถ่วงดุล

หลักการตรวจสอบเป็นหลักสากล โดยการตรวจสอบที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน¹⁰ ดังนั้น พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพเป็น ผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนคดีที่เกี่ยวกับการตาย มีอำนาจชันสูตรพลิกศพได้ด้วย ซึ่งกระบวนการตรงนี้มีความสำคัญต่อการค้นหาความจริงถึงสาเหตุการตาย การค้นหาความจริงใน

⁹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. อ้างแล้ว. หน้า 56-59.

¹⁰ คณิต ณ นคร. “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), หน้า354-355.

กรณีที่มีการตายเกิดขึ้น เพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั้นเอง¹¹ จึงต้องพิสูจน์จากพยานหลักฐานแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงสภาพศพ สภาพบาดแผลที่ถูกทำร้าย สภาพสถานที่เกิดเหตุ¹²

การดำเนินคดีอาญา รัฐมีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญามีหลักประกันสองประการคือป้องกันมิให้ความยุติธรรมที่ผิดพลาดเกิดขึ้น ประการที่สองคือ มิให้มีการดำเนินคดีอาญาก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ถูกกล่าวหาเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นแนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังของการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการดำเนินคดีอาญาแต่เดิมนั้น¹³ เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นการดำเนินคดีที่รัฐมุ่งแต่ประโยชน์ของรัฐฝ่ายเดียวเพราะฉะนั้น การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ มักมุ่งแต่ให้ได้มาซึ่งความจริงเพียงอย่างเดียว ไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่าจะถูกกระทบกระเทือนไปด้วยหรือไม่ วิธีการค้นหาความจริงในอดีตมักใช้ความรุนแรงและกระทบต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ สามารถใช้ความทรมานบังคับให้ผู้ถูกกล่าวหารับสารภาพได้ด้วย

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีมี 2 ประการ กล่าวคือ

- ก. การหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ
- ข. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

จึงเห็นได้ว่าหลักการดำเนินคดีอาญาที่ดีต้องมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะมาควบคุมการใช้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐภายในขอบเขตของกฎหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างมีความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity) ไม่ใช่ใช้อย่างอำนาจอใจ (Subjectivity) ของเจ้าพนักงานของรัฐ

¹¹ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์. "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา." *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท* มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2532, หน้า 160.

¹² กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง*. พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2541), หน้า 106.

¹³ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. อ้างแล้ว. หน้า 57.

แต่ละคน จึงชอบที่จะได้รับการตรวจสอบโดยองค์อิสระอื่น เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบที่เรียกว่า (accountability) หรือการถ่วงดุลอำนาจ (Check and balance) ที่แท้จริงอย่างใด¹⁴

แต่อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ความเห็นว่า การชั้นสูตรพลิกศพเป็นการตรวจร่างกายของผู้ตาย เพื่อหาสาเหตุการตายและพฤติการณ์ที่ทำให้ตาย การชั้นสูตรพลิกศพถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนเพื่อแสดงว่าผู้ตาย ตายเนื่องจากสาเหตุอะไร และผู้กระทำและผู้ตายถึงแก่ความตายหรือไม่ และกระบวนการได้ส่วนการตาย เป็นกระบวนการพิสูจน์ความจริงในทางคดีและรวบรวมพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่าการตายของบุคคลโดยผิดธรรมชาติหรือในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น มีสาเหตุการตายอย่างไร แม้จะมีไต่การดำเนินคดีอาญาโดยตรงในความผิดที่ทำให้ผู้นั้นตาย หรือความผิดที่ผู้ตายได้กระทำลง แต่เมื่อศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่าเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย ก็เริ่มจากการดำเนินคดีต่อไปยังพนักงานสอบสวนและศาลที่มีเขตอำนาจเหนือความผิดที่ทำให้ผู้ตายนั้นถึงแก่ความตาย¹⁵

การดำเนินคดีอาญาศูนย์ใหม่ยอมรับว่าถูกกล่าวหาเป็นผู้ร่วมคดีที่มีสิทธิชั้น พื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนในเวลาต่อมา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศูนย์ใหม่จึงเปลี่ยนมาเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของรัฐหรือผลประโยชน์ของส่วนรวมและสิทธิภาพของบุคคลควบคู่กันไป ดังนั้นจึงควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) คดีอาญาเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับผู้กล่าวหาซึ่งมีความหมายไม่เท่าเทียมกัน เพราะรัฐมีอำนาจที่จะกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคล อำนาจรัฐแสดงออกทางเจ้าพนักงานอัยการ เพื่อป้องกันมิให้เจ้าพนักงานและศาลใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ จึงจำเป็นต้องวางกรอบการใช้อำนาจรัฐ และในการใช้อำนาจรัฐเจ้าพนักงานและศาลกระทำโดยเฉพาะเมื่อมีความจำเป็นต้องกระทำเท่านั้น

(2) กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอนตามปกติต้องสามารถ ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้อำนาจรัฐดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นไปในรูปแบบการควบคุมตรวจสอบภายในหน่วยงาน ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ต้องกระทำแล้ว ที่สำคัญในรูปแบบควบคุมตรวจสอบภายในหน่วยงาน ซึ่งเป็นเรื่องผิดปกติธรรมดาที่ต้องกระทำแล้ว ที่

¹⁴ คณิต ณ นคร. อ่างแล้ว . เรื่องเดียวกัน.

¹⁵ ณรงค์ ใจหาญ. "หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1". พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : 2538, สำนักพิมพ์วิญญูชน, หน้า 232-239.

สำคัญจะต้องมีกฎหมายกำหนดกลไกควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจภายนอกด้วย และที่สุดจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานและศาลได้อีกทางหนึ่ง การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจภายนอก คือการดูแลและคานอำนาจกันและกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงความรับผิดชอบที่เรียกว่า “accountability” ในการบริหารกระบวนการยุติธรรมด้วย ส่วนการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ก็คือ การเปิดเผยและให้ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของเจ้าพนักงานและศาลได้ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจากภายนอกและการเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อควบคุมการใช้อำนาจรัฐนี้เป็นหลักการสำคัญของหลักประชาธิปไตย

(3) ในกรณีการตายของบุคคลโดยผิดธรรมชาติ กฎหมายมิได้กำหนดให้การตายของบุคคลโดยผิดธรรมชาติประเภทอื่น ๆ ต้องทำการไต่สวน คงกำหนดให้ทำการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น โดยกำหนดให้ทำการไต่สวนเฉพาะกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และการไต่สวนจะทำได้ก็ต่อเมื่อการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้ว ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเบื้องต้นและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ว่ามีสาเหตุแห่งการตายอย่างไร แม้จะมีไซ้การดำเนินคดีอาญาโดยตรงของความผิดที่ทำให้ผู้ตาย เพราะการชันสูตรพลิกศพถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน ดังนั้นหลักการค้นหาความจริงในคดี จำเป็นต้องมีมาตรการตรวจสอบควบคุมกันไปด้วย¹⁷

4.3.2 หลักการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก

การตรวจสอบขององค์กรภายนอก ซึ่งเป็นการตรวจสอบขององค์กรภายนอกที่เป็นอิสระจากองค์กรอื่นเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบที่เรียกว่า (Accountability)

ในกรณีที่การตายของบุคคลโดยผิดธรรมชาติ และการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือการตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ มีการควบคุมตรวจสอบและคานอำนาจซึ่งกันและกัน

¹⁷ คณิต ณ นคร. อ้างแล้ว เรื่องเดียวกัน.

4.3.3 หลักการตรวจสอบภายในองค์กร

เป็นเรื่องการตรวจสอบภายในระหว่างเจ้าพนักงานด้วยกันเอง (Responsibility) ในกรณีที่มีการตายของบุคคลโดยผิดธรรมชาติและการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามราชการตามหน้าที่ หรือการตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามราชการตามหน้าที่ ย่อมต้องมีการควบคุมตรวจสอบและคานอำนาจซึ่งกันและกัน

4.3.4 หลักการค้นหาความจริงในคดี

โดยที่วิวัฒนาการทางแพทย์ที่ก้าวหน้าไปพร้อมกับความเจริญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้การตรวจสอบทางนิติเวชที่มีความสำคัญมากขึ้นในการดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะเมื่อความรู้ด้านพันธุศาสตร์ (Genetics) พัฒนาไปถึงขนาดที่สามารถจะอ่านชีวิตของคนคนหนึ่งได้แทบจะทะลุปรุโปร่งจากการตรวจ D.N.A. ของคน ๆ นั้น ซึ่งอาจได้มาจากการตรวจเลือดเพียงไม่กี่หยด ความเห็นทางการแพทย์จึงเป็นปัจจัยชี้ขาดที่สำคัญมากในทางคดี ตัวอย่างล่าสุดในคดีกำลังครึกโครมทั่วโลกคือคดี โอ.เจ. ซิมส์สัน ชูปเปอร์สตาร์ในกีฬาอเมริกันฟุตบอลตกเป็นจำเลยใน ข้อหาสังหารอดีตภรรยาของตนเอง หลักฐานที่เป็นที่นักกอกหนักใจมากที่สุดของทนายจำเลยก็คือถุงมือเปื้อนเลือดที่พบอยู่บนบ้านพักของ โอ.เจ.ซิมส์สัน เพราะหากผลการตรวจพิสูจน์ ดีเอ็นเอ จากคราบเลือดนั้นยืนยันว่าเป็นเลือดของภรรยาของโอ.เจ.ซิมส์สัน จริง โอกาสที่เขาจะต้องติดคุกก็มีอยู่สูงมาก¹⁷

ความเห็นของแพทย์จากการตรวจพิสูจน์ทางนิติเวช ไม่ว่าจะเห็นการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานหรือการชันสูตรพลิกศพจะเป็นสิ่งที่มีน้ำหนักอย่างมากในทุกระดับชั้นของการดำเนินคดี ในชั้นพนักงานสอบสวน ความเห็นของแพทย์จะเป็นเรื่องที่ตั้งแต่ชั้นแรกว่าสมควรจะมีการสอบสวนดำเนินคดีอาญาในเรื่องนั้นหรือไม่ และหากมีการสอบสวนจะกำหนดกรอบแนวทาง การสอบสวนอย่างไร ในชั้นอัยการจะมีน้ำหนักมากกว่า อัยการจะสั่งฟ้องคดีหรือไม่และแม้ในชั้นศาลจะมีผลมาในการที่ศาลจะนำมาใช้ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อพิพากษาคดี จากการศึกษาคำพิพากษาของศาลพบว่ามามีคดีอาญาจำนวนมากที่ผลคดีขึ้นอยู่กับรายงานการตรวจพิสูจน์ทางการแพทย์ ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่แปลกอะไร ทั้งนี้เพราะพยานหลักฐานที่ได้มาโดยหลักการและเหตุผลทางวิชาการได้ ย่อมมี

¹⁷ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. อ้างแล้ว เรื่องเดียวกัน.

ความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคล ซึ่งบางครั้งอาจจะทำให้การไม่ตรงกับความจริงด้วยเหตุผลบางอย่าง

วิชาการทางนิติเวชศาสตร์นอกจากจะนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางชีวภาพเช่น คราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม ฯลฯ แล้วยังนำมาใช้อย่างมากในการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นกระบวนการทางกฎหมายเพื่อต้องการทราบถึงสาเหตุและรายละเอียดของการตายซึ่งอาจจะมีผลสืบเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดทางอาญา ทั้งนี้เพื่อจะสามารถเข้าสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำผิดให้ได้นั่นเอง กฎหมายกำหนดว่าให้มีการชันสูตรพลิกศพเสมอหากพบว่ามี การตายเกิดขึ้นโดยผิดธรรมชาติ หรือมีการตายเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ตายอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือโดยกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ซึ่งเรียกกันว่า "วิสามัญฆาตกรรม" นั่นเอง การตายโดยผิดธรรมชาตินั้นกฎหมายกำหนดว่าได้แก่ การฆ่าตัวตาย การตายโดยผู้อื่นทำให้ตาย ส่วนการตายโดยธรรมชาติซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย ก็คือ การตายเพราะเจ็บป่วยหรือการตายเพราะความชรา

เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 กำหนดให้พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ ปลัดอำเภอขึ้นไป แห่งท้องที่ที่พบศพนั้นอยู่ ร่วมกับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ในการชันสูตรศพหากเห็นว่าจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตายเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใดหรือจะสั่งให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์ หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

ความเห็นของผู้ชันสูตรในชั้นแรกนี้มีความสำคัญมาก เพราะหากลงความเห็นว่ามีผู้ตาย แม้จะตายโดยผิดธรรมชาติแต่ก็ไม่มีเหตุผลควรสงสัยว่าความตายเป็นผลมาจากการกระทำ ความผิดอาญา ก็ทำให้เรื่องยุติไปได้โดยไม่ต้องมีการสอบสวน

ในทำนองเดียวกันหากมีการตายเกิดขึ้นเมื่อผู้ตายอยู่ในความควบคุมของ เจ้าพนักงานหรือตายเพราะการกระทำของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าได้กระทำการตามหน้าที่ ความจำเป็นที่จะต้องมีกระบวนการที่เข้าไปตรวจสอบพิสูจน์สภาพและสาเหตุแห่งการตายยิ่งเห็นเด่นชัด เพราะความหละหลวมของกฎหมายในจุดนี้ย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่อาจเกิดจากการใช้วิธีการนอกเหนือกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับอนุญาตให้ถืออาวุธ ด้วยเหตุนี้ นอกจากจะต้องมี

กระบวนการในการชันสูตรพลิกศพเช่นเดียวกับการตายผิดธรรมชาติแล้วกฎหมายยังกำหนดให้มีกระบวนการไต่สวนการตายโดยศาลด้วย

ในการไต่สวนการตายนั้นกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวน ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการและให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลให้ทำการไต่สวนและคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และเหตุที่และพฤติกรรมการตายโดยหากเป็นการถูกทำร้ายก็ให้กล่าวหาใครเป็นผู้กระทำเท่าที่ทำได้ด้วย ในการไต่สวนกฎหมายให้ศาลปิดประกาศกำหนดไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายได้มีโอกาสทราบและสามารถเข้าไปยืนยันคำร้องเพื่อซักถามพยานที่อัยการนำสืบได้และยังกำหนดให้อัยการแจ้งกำหนดการไต่สวนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวทราบด้วย

กระบวนการไต่สวนการตายที่เป็นหลักประกันสำคัญที่จะทำให้สามารถมั่นใจได้ว่าผู้ตายขณะถูกควบคุมโดยเจ้าพนักงานหรือโดยการกระทำของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือที่เรียกว่า "วิสามัญฆาตกรรม" นั้น ตายโดยไม่มีเบื้องหน้าเบื้องหลัง

แต่อย่างไรก็ตามการไต่สวนนั้นผลการชันสูตรพลิกศพจะเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการที่จะวินิจฉัยว่าผู้ตายด้วยเหตุและพฤติการณ์อย่างไร ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเชื่อถือต่อผลของการตรวจพิสูจน์ศพ ผู้กระทำการตรวจต้องสามารถจะทำหน้าที่อย่างเป็นกลางและอิสระโดยปราศจากการแทรกแซงของบุคคลและหน่วยงานใด การตรวจศพทางนิติเวชหรือตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานเกี่ยวกับศพจะตรวจสอบนอกสถานปฏิบัติการด้านนิติเวชวิทยาไม่ได้ เว้นแต่ จำเป็นอย่างยิ่งและเป็นเรื่องเร่งด่วนหากเนินเข้าไปจะทำให้เสียหายต่อรูปคดี

5. สรุป

ในการตรวจสอบความตายอันประกอบด้วยกระบวนการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนความตายเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความเป็นธรรม ในการตรวจสอบและถ่วงดุลเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ตายและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย ดังจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

บทที่ 3

การไต่สวนการตายในต่างประเทศ

ในบทที่ 3 นี้จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการไต่สวนการตายในต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบศาลโคโรเนอร์ (Coroner System) ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้ระบบแพทย์ไต่สวน (Medical Examiner System) และประเทศญี่ปุ่นซึ่งใช้ระบบเจ้าหน้าที่ตำรวจไต่สวนการตาย ดังจะได้พิจารณาโดยลำดับต่อไป

1. ประเทศอังกฤษ

1.1 วิวัฒนาการของศาลโคโรเนอร์

ในประเทศอังกฤษโคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษแต่เดิมนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ ทหารการเงิน¹ และต่อมาในช่วง 700-800 ปีที่ผ่านมา ได้พัฒนาขึ้นมาเป็น “ศาลโคโรเนอร์”² ซึ่งถือว่าเป็นศาล ยุติธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจสืบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาต่าง ๆ รวมทั้ง การตายที่ไม่ทราบสาเหตุ การตายที่แพทย์ไม่สามารถออกใบรับรองการตายได้ และการตายระหว่าง หรือภายหลังผ่าตัดหรือได้รับยาสลบโดยใช้โคโรเนอร์เป็นผู้ไต่สวนการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่ง การไต่สวนการกระทำโดยอาศัยอำนาจของศาลโคโรเนอร์ (Coroner's Court) โดยมีเจ้าหน้าที่ของศาล (Coroner's Office) เป็นผู้ช่วย แต่อย่างไรก็ตาม ในศตวรรษที่ 14 บทบาทของโคโรเนอร์ได้ลดน้อยลง เป็นลำดับ คงมีหน้าที่เฉพาะการไต่สวนในกรณีที่มีการเสียชีวิตที่ผิดธรรมชาติและ การเสียชีวิตโดยทันทีมาจนถึงในปัจจุบัน³

¹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. “การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ”, *คูลพาท* ตอนที่ 6 ปีที่ 41 (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2537), หน้า 56-57.

² อ้างแล้วเรื่องเดียวกัน.

³ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, “การชั้นสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา” *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532*, หน้า 125.

1.2 การเข้าสู่ตำแหน่งของโคโรเนอร์

แต่เดิมการเข้าสู่ตำแหน่งของโคโรเนอร์นั้นจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน แต่ได้ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ.1888⁴ ในปัจจุบันประเทศอังกฤษได้ใช้ระบบแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่นที่ศาลโคโรเนอร์มีเขตอำนาจ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะได้รับการแต่งตั้งตลอดชีพสำหรับการทำงานนั้น อาจทำงานเต็มเวลาหรือบางเวลาก็ได้แต่ในการออกจากตำแหน่งของโคโรเนอร์นั้นจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) โคโรเนอร์ผู้นั้นได้ทำหนังสือลาออกต่อสภาท้องถิ่น แต่การลาออกนั้นจะมีผลต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากสภาท้องถิ่น
- (2) ถ้า Lord Chancellor เห็นว่าสมควรถอดถอนโคโรเนอร์ออกจากตำแหน่งด้วยสาเหตุที่ไม่มีความสามารถหรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย
- (3) โคโรเนอร์มีความผิดในข้อหาคอร์รัปชัน การประมาทเลินเล่อโดยจงใจในหน้าที่ และได้ถูกจำคุกไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

1.3 คุณสมบัติของโคโรเนอร์

ผู้ที่จะสามารถดำรงตำแหน่งเป็นโคโรเนอร์นั้น จะต้องเนติบัณฑิต (Barrister) หรือเป็นทนายความ (Solicitor) หรือเป็นแพทย์ (Medical practitioner) ซึ่งประกอบวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และจะต้องไม่มีตำแหน่งทางการเมืองในท้องถิ่นในเขตพื้นที่ที่ศาลโคโรเนอร์นั้นตั้งอยู่ โคโรเนอร์จะเป็นอิสระจากรัฐบาลและทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบและศาลสูงเท่านั้นที่จะมีอำนาจออกคำสั่งแก่โคโรเนอร์ให้ปฏิบัติตามได้

1.4 อำนาจหน้าที่

โคโรเนอร์มีหน้าที่สำคัญ 5 ประการ กล่าวคือ⁷

⁴ อ่างแล้ว เรื่องเดียวกัน.

⁵ เรื่องเดียวกัน .

⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, "การชันสูตรพลิกศพในระบบต่างๆ." แพทยสภาสาร. (ปีที่ 4 พ.ศ. 2518) : 242.

1) หน้าที่บริหารสำนักงาน รวมทั้งรายงานการตายที่อยู่ในเขตอำนาจศาลของตน ตลอดจนเป็นผู้สรุปและเขียนสาเหตุการตายลงในมรณบัตรเพื่อส่งไปยังสำนักงานทะเบียนและงานอื่น ๆ ที่เป็นงานธุรการทั่วไป

2) หน้าที่สืบสวนสอบสวน (Investigation) ในกรณีที่มีการตายซึ่งกฎหมายกำหนดว่าการตายเหล่านั้นเป็นกรณีที่ต้องมีการสืบสวนสอบสวนโดยโครเนอร์แล้ว โครเนอร์จึงจะมีอำนาจสืบสวนสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน เพื่อที่จะหาสาเหตุการตายที่แท้จริง รวมตลอดถึงมีอำนาจสั่งให้แพทย์ทำการผ่าตรวจศพด้วย (Autopsy)

3) อำนาจในการทำคำสั่ง (Judicial Power) ในการสรุปสาเหตุการตาย จากการที่ต้องไต่สวนและพิจารณาในศาลนั้น โครเนอร์จะเป็นผู้ทำคำสั่ง เช่นเดียวกับศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจในการทำคำพิพากษาหรือคำสั่ง

4) หน้าที่ในการเสนอแนะแนวทางในการป้องกันภัยสาธารณะ ในการตายจากอุบัติเหตุจากสาธารณะภัยบางอย่างซึ่งโครเนอร์ได้ไต่สวนถึงสาเหตุการตายแล้ว ก็จะได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตของคนอื่นต่อไป

5) ให้การศึกษาแก่ประชาชน ได้แก่ กรณีที่โครเนอร์ทำการไต่สวน และทำคำสั่งนั้น โดยเปิดเผยต่อสาธารณชนทำให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจถึงอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้ตาย

โดยทั่วไปอำนาจหน้าที่ของโครเนอร์ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย The Coroner Act 1988 ซึ่งได้กำหนดว่า "เมื่อโครเนอร์ได้รับการแจ้งว่ามีการตายเกิดขึ้นในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ (Jurisdiction) และมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะเป็นการตายที่เกิดจากความรุนแรงหรือผิดธรรมชาติ (Violent or Unnatural Death) หรือเป็นกรณีที่เป็นการตายโดยกะทันหันและยังมีทราบสาเหตุแห่งการตายนั้น (Unknown Death) หรือในกรณีที่เป็นการตายที่อยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายอื่นได้กำหนดไว้ (Death under control) ให้โครเนอร์ ออกหมายเรียกบุคคล ที่มีความประพฤติดี จำนวน ไม่น้อยกว่า 12 คน แต่ไม่เกิน 23 คน เพื่อเป็นลูกขุนเพื่อพิจารณาการตายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะการตายดังกล่าวจะอยู่ในเขตอำนาจหรือไม่ก็ตาม"⁸

ในการสอบสวนการตายดังกล่าว ถ้าโครเนอร์เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องผ่าศพตรวจ โครเนอร์มีอำนาจที่จะสั่งให้พยาธิแพทย์ของทางราชการที่ได้แต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทย (Home Office Pathologist) เป็นผู้ผ่าศพตรวจ⁹ โครเนอร์ อาจทำการสอบสวนเหมือนพนักงานสอบสวนหรือ

⁸ The Coroner Act 1988, section 5.

⁹ The Coroner Act 1988, section 6.

ทำการไต่สวนโดยการนั่งพิจารณาในศาลได้ บางกรณีอาจไต่สวนโดยมีคณะลูกขุนด้วย ซึ่งในการสอบสวนหรือไต่สวนนั้น โครเนอร์ มีอำนาจที่จะเรียกพยานหลักฐานจากตำรวจมาพิจารณาได้ทั้งหมด ในการไต่สวนต่อหน้าลูกขุนนี้เป็นการไต่สวนพิเศษตามกฎหมาย The Criminal Act 1977 มาตรา 56 (2) ซึ่งกำหนดว่า

(1) เมื่อมีการตายเกิดขึ้นในเรือนจำหรือในที่อื่นใดที่กฎหมายอื่นได้ระบุให้ต้องมีการไต่สวน นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ใน The Coroner Act 1988

(2) เมื่อมีการตายเกิดขึ้น จากอุบัติเหตุ สารพิษหรือโรค ซึ่งจะต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบ ตามมาตรา 19 ของพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ค.ศ. 1974 (The Health and Safety of Work Act 1974)

(3) เมื่อมีการตายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งอาจกระทบต่อประชาชน (Public) นอกจากนี้ในการไต่สวนของโครเนอร์นั้น โครเนอร์สามารถที่จะมีหมายเรียกพยานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีมาได้คือ หมายเรียก "A Summons from a Coroner" เป็นหมายแจ้งถึงวันเวลา และเรื่องที่แพทย์หรือพยานผู้นั้นจะต้องมาศาล เพื่อโครเนอร์สามารถ ไต่สวนต่อหน้าประชาชนในศาลของโครเนอร์ โดยทั่วไปแล้วพนักงานของโครเนอร์จะเป็นผู้หมายเรียกมาให้แพทย์ แต่ถ้าเวลานั้นไม่สะดวก แพทย์ก็อาจติดต่อกับโครเนอร์เพื่อขอเปลี่ยนเวลาได้ เช่น แพทย์ติดการผ่าตัดหรือมีธุระด่วนพิเศษ เป็นต้น ในบางกรณีที่แพทย์เป็นฝ่ายที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้คนไข้ตายและจะต้องมีการไต่สวนกันในศาล แพทย์อาจต้องการเวลาเตรียมตัว และอาจต้องปรึกษา Medical Protection Society ในต่างประเทศและในประเทศอังกฤษแพทย์มักจะถูกคนไข้ฟ้องอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องสมาคมเช่นนี้ เพื่อช่วยเหลือแพทย์ที่ถูกฟ้อง

เมื่อแพทย์ไปศาลแล้ว และถึงเวลาที่จะต้องเบิกความในคอกพยาน โดยทั่วไปโครเนอร์จะเป็นผู้ซักถามถึงเรื่องราวต่างๆ ที่แพทย์นั้นเกี่ยวข้องต่อจากนั้นก็เปิดโอกาสให้ลูกขุน ทนาย หรือแม่แต่ญาติ หรือผู้สนใจอื่นๆ ลูกขึ้นถามพยานได้ โดยได้รับอนุญาตจากโครเนอร์ ซึ่งแพทย์จะต้องตอบอย่างตรงไปตรงมา¹⁰

เมื่อโครเนอร์ทำการไต่สวนแล้ว โครเนอร์จะจัดการส่งให้นายทะเบียนพร้อมกันใบรับรองรายละเอียด สาเหตุการตาย และมีทั้งลายมือชื่อของพยานและโครเนอร์ ซึ่งใช้เป็นพยาน

¹⁰ ทรงฉัตร โศษยานนท์, "นิติเวชวิทยาในอังกฤษ (ตอนที่ 2) การเป็นพยานในศาล" สารศิริราช (ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2508), หน้า 540.

หลักฐานต่อไปได้ หรือใช้ประกอบเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหา โครเนอร์อาจเลื่อนทำการไต่สวนได้ถ้าหากมีคำร้องขอมาจากอธิบดีกรมอัยการ (Director of Public Prosecution) โดยโครเนอร์ไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนจากที่มีการดำเนินการทางอาญาแล้ว แต่ถ้าเขาปรารถนาที่จะทำการไต่สวนก็ได้ แต่การไต่สวนของเขาจะต้องไม่ขัดกับการดำเนินการทางกฎหมายที่ได้ทำไปแล้วของอัยการ¹¹

โดยปกติสำหรับเรื่องการตายนั้น จะไม่มีกฎหมายใดระบุให้แพทย์ต้องรายงานการตายไปยังโครเนอร์ แต่ถ้าเห็นว่ามีความจำเป็นแพทย์ก็ต้องรายงานไป หน้าที่โดยกฎหมายที่บังคับให้แพทย์ต้องรายงานระบุไว้ในเรื่อง การจดทะเบียนคนเกิด คนตาย และแต่งงาน และเจ้าหน้าที่จะไปจดทะเบียนการตายให้ ถ้าไม่มีการแจ้งให้โครเนอร์ทราบในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อไม่มีหลักฐานการตายจากแพทย์นั้นมาแสดงเพราะไม่ปรากฏว่ามีแพทย์ให้การดูแลเขาในขณะที่ป่วยครั้งสุดท้าย
- (2) เมื่อแพทย์ผู้รับรองการตายระบุว่า เขาไม่เห็นศพภายหลังตายหรือเป็นผู้ดูแลมาเกินกว่า 14 วัน
- (3) ถ้าสาเหตุการตายยังเป็นที่สงสัยอยู่
- (4) ถ้าเป็นการตายผิดธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นการตายโดยอุบัติเหตุ ตายจากสารพิษต่าง ๆ รวมถึงแอลกอฮอล์ และสิ่งที่น่าสงสัยอื่น ๆ
- (5) การตายระหว่างการผ่าตัดหรือตายก่อนที่จะฟื้นจากยาสลบ
- (6) การตายที่เกี่ยวข้องกับโรคอันเนื่องมาจากการทำงานและสารพิษ

โดยปกติการที่แพทย์จะออกใบมรณบัตรให้กับผู้ตายได้นั้น จะต้องเป็นกรณีดังต่อไปนี้¹²

- (1) การตายที่แพทย์สงสัยในเหตุที่ตาย
- (2) การตายเนื่องจากคดีอาญา เช่น ถูกฆ่าตาย ทารกที่ถูกฆ่า การตายในขณะขับรถ การถูกฆ่าตายโดยเจตนา
- (3) การตายจากอุบัติเหตุภายในบ้าน
- (4) การตายจากอุบัติเหตุจราจร
- (5) การตายจากอุบัติเหตุในโรงงาน

¹¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 542.

¹² The Coroner Act 1988, section 27.

- (6) การตายจากอุบัติเหตุอื่นๆ
- (7) การฆ่าตัวตาย
- (8) การตายในระหว่างถูกจองจำหรือในระหว่างที่ถูกควบคุม (Death in Prison or Police Custody)
- (9) การตายที่สาเหตุยังมีข้อสงสัยหรือมีเงื่อนงำ (A Variety of less well-defined caused , wherever there is any Suspicion of Criminality)
- (10) การตายเนื่องจากการผ่าตัด (Death during Surgical Operation) หรือขณะดมยาสลบ

โคโรเนอร์มีอำนาจอิสระในการตัดสินใจว่าจะจัดการอย่างไรเกี่ยวกับการตายอย่างผิดธรรมชาติเมื่อได้รับแจ้งแล้ว โคโรเนอร์อาจจะมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพโดยไม่ต้องให้มีการตรวจพิเศษอีก โดยเขาอาจจะเป็นผู้เขียนรายงานการตายเอง

สำหรับในการทำงานของโคโรเนอร์นั้น จำเป็นจะต้องใช้ความรู้ทางการแพทย์ด้วย โดยเฉพาะสาขาอาการวิทยา (Symptomatology) กล่าวคือ เขาจะต้องใช้ลักษณะอาการของผู้เสียชีวิตเพื่อค้นหาสาเหตุของการเสียชีวิตที่แท้จริง (Post-mortem appearance) และนอกจากนี้ โคโรเนอร์ควรจะต้องมีความรู้เรื่องพิษวิทยา (Toxicology) ด้วย นอกจากนี้แล้ว โคโรเนอร์จะต้องพิจารณาถึงประวัติผู้เสียชีวิต และการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งตรวจพบจากการชันสูตรทั้งหมด¹³

สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับโคโรเนอร์ ได้แก่¹⁴

(1) พนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์

พนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์ คือ ตำรวจประจำท้องถื่นโดยทำงานอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากสำนักงานตำรวจท้องถื่นนั้น ๆ แต่มาทำงานภายใต้การดูแลของโคโรเนอร์ ในกรุงลอนดอน และในเมืองใหญ่ ๆ จะทำงานเต็มเวลา ดังนั้น จึงต้องทำหน้าที่ไปพร้อม ๆ กันสองหน้าที่ก็คือตำรวจปกติและเป็นพนักงานสืบสวนโคโรเนอร์ เมื่อมีเหตุที่จะต้องแจ้งโคโรเนอร์เกิดขึ้นบุคคลพวกนี้ เป็นพวกแรกที่จะรับเรื่อง และจะเริ่มดำเนินการทันทีโดยคำแนะนำจากโคโรเนอร์ ผู้เป็นหัวหน้า เริ่ม

¹³ Cunning MF, "The vision of a nurse – coroner" *Journal of psychosocial Nursing & Mental Health Service* 35 (5) (May 1995) : 29.

¹⁴ วิสูตร ฟองศิริใหญ่. "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา". หน้า 129.

ตั้งแต่เคลื่อนย้ายศพ การสอบพยานต่าง ๆ เสนอโคโรเนอร์เพื่อดำเนินการขั้นต่อไปพนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ

(2) นิติพยาธิแพทย์

นิติพยาธิแพทย์จะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ แต่ในกรณีที่ไม่มีนิติพยาธิแพทย์ก็อาจให้พยาธิแพทย์ทั่วไปทำก็ได้ หรือในกรณีที่ญาติผู้ตายไม่พอใจพยาธิแพทย์ก็อาจขอร้องให้เปลี่ยนแปลงพยาธิแพทย์ใหม่ก็ได้ โดยเฉพาะถ้าเป็นกรณีตายในโรงพยาบาลและสงสัยว่าอาจเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการรักษา

(3) พนักงานช่วยตรวจศพ

เป็นพนักงานสำหรับดูแลและคอยช่วยเหลือในการตรวจศพเพื่อแบ่งเบาภาระของพยาธิแพทย์

(4) ผู้เชี่ยวชาญและพยานอื่นๆ

เป็นผู้คอยให้ความเห็นแก่โคโรเนอร์ ในกรณีต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางใดทางหนึ่ง

1.5 กระบวนการไต่สวนของโคโรเนอร์

1.5.1 วัตถุประสงค์ของการไต่สวน

ในการดำเนินการไต่สวนของโคโรเนอร์ไม่ว่าจะมีการตั้งคณะลูกขุนหรือไม่ก็ตาม จะเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง (fact-finding inquiry) เพื่อให้ได้ความดังต่อไปนี้

- (1) ระบุว่าผู้ตายเป็นใคร (the identity of deceased)
- (2) สถานที่ที่ตาย (the place of his death)
- (3) เวลาแห่งการตาย (time of his death)
- (4) ผู้ตายตายด้วยสาเหตุใด (how the deceased came by his death)

1.5.2 ลักษณะของกระบวนการไต่สวนการตาย มีดังนี้

(1) มีลักษณะเป็นการไต่สวนหาความจริงในลักษณะของระบบไต่สวน (inquisitorial system) ซึ่งมีไม่ใช่เป็นระบบกล่าวหาเช่นเดียวกับการพิจารณาในศาลทั่วไป (trial) กล่าวคือ มีไม่ใช่เป็นกระบวนการพิจารณาที่มีการเผชิญหน้าระหว่างโจทก์กับจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังปรากฏในคำกล่าวของ Lord Lane L.J. ในคดี R.v. South London Coroner ว่า “....จะต้องไม่ลืมว่าการไต่สวนความตายเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงว่า

ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ใด ตายเมื่อใด และตายด้วยสาเหตุใด อย่างเช่น กระบวนการพิจารณาในชั้นศาล....”

(2) เป็นกระบวนการที่เปิดให้มีส่วนร่วมโดยโคโรเนอร์จะต้องแจ้งแก่สามี หรือ ภรรยา ญาติใกล้ชิด หรือตัวแทนของผู้ตายให้ทราบถึงเวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการไต่สวน¹⁵ นอกจากนี้ โคโรเนอร์ยังมีดุลพินิจที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมในการไต่สวนก็ได้

(3) โดยที่การไต่สวนความตายมิใช่เป็นกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้น จึงไม่มีใจทักกับจำเลย แต่บุคคลที่เข้าร่วมกระบวนการไต่สวนจะช่วยโคโรเนอร์เพื่อค้นหาความจริง

(4) หลักกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ใช้กับคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป จึงไม่นำมาใช้ได้กับการไต่สวนของโคโรเนอร์ แต่อย่างไรก็ตาม โคโรเนอร์ย่อมมีอำนาจที่จะหมายเรียกพยานบุคคลมาในการไต่สวน ทั้งนี้ ในกรณีที่พยานจะให้การปรับปรำตนเองในการไต่สวน โคโรเนอร์ย่อมที่จะเตือนให้พยานทราบว่ามิสิทธิที่จะปฏิเสธคำถามนั้นได้¹⁶

(5) การเปิดเผยของโคโรเนอร์ ไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้โคโรเนอร์เปิดเผยเอกสารในการไต่สวน รวมทั้งโคโรเนอร์ไม่มีอำนาจที่จะเปิดเผยเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของเขา ซึ่งเป็นของหน่วยงานอื่น ได้แก่ ตำรวจ เป็นต้น

(6) คำวินิจฉัยจากการไต่สวนการตายจะไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบทางอาญาหรือทางแพ่ง

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ทั้งระบบแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) และระบบโคโรเนอร์ (Coroner) ขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ ทั้งนี้ ระบบแพทย์สอบสวนเป็นระบบที่แพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพและการรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคลและรวมถึงอำนาจในการผ่าศพด้วยตนเองด้วย แพทย์ที่ทำหน้าที่นี้จะมีตำแหน่งที่เรียกว่า “แพทย์สอบสวน” ทั้งนี้ ระบบนี้เป็นระบบที่ใช้ในสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก

¹⁵ Montague Levine and Jane Pyke, *Levine on Coroners' Court* (London : Sweet and Maxwell ,1999), p.52.

¹⁶ WWW.Yourrights.org.uk

ในส่วนของระบบโคโรเนออร์ที่สหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษนั้น ยังคงใช้ระบบดังกล่าวอยู่ใน 29 รัฐ ซึ่งจะเพียง 2 รัฐเท่านั้นที่โคโรเนออร์มาจากการแต่งตั้ง ส่วนใหญ่จะมีการเลือกตั้งทุก 4 ปี วาระในการดำรงตำแหน่งของโคโรเนออร์จะมีวาระ 2-4 ปีเท่านั้น¹⁷

2.1 ระบบแพทย์สอบสวนในสหรัฐอเมริกา

ระบบแพทย์สอบสวนเป็นระบบที่มีวิวัฒนาการมาจากระบบโคโรเนออร์ ซึ่งรัฐแมสซาชูเซตเป็นรัฐแรกที่นำระบบดังกล่าวมาใช้ เมื่อปี ค.ศ.1877 ในเริ่มแรกนั้น แพทย์สอบสวนมีอำนาจที่จะดำเนินการสอบสวนการตายเฉพาะกรณีการตายอย่างรุนแรง (Violent Death) เท่านั้น ซึ่งในขณะนั้น แพทย์สอบสวนยังไม่มีอำนาจที่จะออกคำสั่งหรือทำการชันสูตรศพได้เอง เนื่องจากอำนาจนี้ยังอยู่กับอัยการประจำเขต¹⁸

ต่อมาในปี ค.ศ.1915 นครนิวยอร์ก ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนการปฏิบัติงานของโคโรเนออร์ขึ้น ซึ่งในขณะนั้นมีปัญหาในทางสื่อมวลชนว่า สำนักงานโคโรเนออร์มีการทุจริตพัวพันกับตัวแทนบริษัทประกันชีวิตนักธุรกิจและนักอุตสาหกรรม โดยบุคคลเหล่านี้อาจชี้แนะโคโรเนออร์ให้คล้อยตามความต้องการของพวกเขาได้ จึงทำให้การทำงานของโคโรเนออร์เป็นที่น่าสงสัย คณะกรรมการสอบสวนจึงได้เสนอให้ยุบเลิกระบบนี้เสีย และได้เริ่มใช้ระบบแพทย์สอบสวนขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1918 โดยให้แพทย์สอบสวนมีอำนาจผ่าศพตรวจหรือมีอำนาจสั่งผ่าศพตรวจได้ด้วย

ส่วนใหญ่แพทย์สอบสวนจะเป็นนิติพยาธิแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมมาทางด้านนิติเวชศาสตร์โดยตรง¹⁹

2.1.1 การแต่งตั้งแพทย์สอบสวน

ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้นผู้เป็นหัวหน้าแพทย์สอบสวนจะต้องมีสัญชาติอเมริกัน และเป็นพยาธิแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนโดยถูกต้องและมีประสบการณ์การทำงานมาแล้ว ซึ่งจะได้รับการคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้²⁰ และจะถูกแต่งตั้งเป็นข้าราชการ

¹⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

¹⁸ Shabbir Ahmed Wadee, "Forensic Pathology – A Different Perspective : Investigative Medicolegal System in the United States", *Med Law* 13 (1994) : 521.

¹⁹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, "การชันสูตรพลิกศพในระบบต่างๆ", *แพทยสภาสาร* : 244.

²⁰ *Ibid.*, p.522.

พลเรือนโดยกระทรวงสาธารณสุข²¹ หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการนิติแพทย์ก่อน ซึ่งในปัจจุบันก็คือทะเบียนเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งแพทย์สอบสวนจะทำงานโดยเป็นหน่วยงานอิสระปลอดจากอำนาจการเมือง ขึ้นตรงต่อนายกเทศมนตรี คณะกรรมการตำบล (County Commission) ผู้ว่าการรัฐหรือคณะกรรมการนิติเวชของรัฐ (Board of Medical –Legal Investigation) แล้วแต่กรณี หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะรับผิดชอบในการแต่งตั้งพยาธิแพทย์ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อมาเป็นแพทย์สอบสวน นอกจากนี้บุคลากรอื่น เช่น นักมนุษยวิทยาทางการแพทย์และนิติทันตแพทย์ก็อาจจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่แพทย์สอบสวนอีกด้วย ถ้ามีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้²²

ในกรณีที่มีการตายผิดธรรมชาติ แพทย์สอบสวนมีอำนาจสอบสวนหาสาเหตุการตายได้ในกรณีดังต่อไปนี้²³

- (1) การก่ออาชญากรรมอย่างรุนแรงหรือการฆาตกรรม
- (2) การฆ่าตัวตาย
- (3) อุบัติเหตุ เช่น บาดแผลกระสุนปืน บาดแผลถูกของมีคม ถูกไฟฟ้าดูด ยาพิษตกจากที่สูง ไฟลวกน้ำร้อนลวก เป็นต้น
- (4) การตายอย่างปัจจุบันทันด่วนในขณะที่มีสุขภาพดี
- (5) การตายที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจจากการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ที่มีใบประกอบโรคศิลป์
- (6) การตายในเหตุการณ์ที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือผิดปกติ
- (7) การทำแท้งที่ผิดกฎหมาย
- (8) การตายจากโรคซึ่งอาจจะระบาดติดต่อสาธารณสุขกันได้
- (9) การลอบวางยาพิษ หรือการตายที่เป็นผลมาจากการใช้ยา หรือการดื่มแอลกอฮอล์
- (10) การตายในเรือนจำ คุก หรือห้องขัง หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจ
- (11) การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการตรวจวินิจฉัยโรคหรือการรักษาของแพทย์
- (12) ศพที่ถูกเผา

²¹ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา", หน้า 134.

²² Ibid.,p.524.

²³ Ibid.,p.522.

- (13) ศพที่ไม่ทราบว่าเป็นใคร
- (14) ศพที่ถูกนำเข้าสู่เขตนิติเวชใหม่ โดยไม่มีใบรับรองแพทย์ที่ถูกต้อง

สำหรับนักโทษที่ตายในเรือนจำนั้น แพทย์สอบสวนมีอำนาจหน้าที่จะทำการสอบสวน รวมถึงอนุญาตให้ญาติ ผู้แทน หรือผู้ดูแลสถานที่ได้รับการแต่งตั้งมารับศพไป นอกจากนั้นแพทย์สอบสวน ยังต้องทำรายงานการตรวจศพของนักโทษที่ตายในเรือนจำแยกต่างหากจากการตรวจศพของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกด้วย²⁴

กรณีที่ไม่จำเป็นจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพ

- (1) การฆ่าตัวตายที่มีพยานรู้เห็น และการจมน้ำตายโดยอุบัติเหตุและ
- (2) การได้รับยาพิษกลุ่มคาร์บอนไนโตรไซด์เข้าไปโดยอุบัติเหตุ และไม่มีประเด็นที่สื่อให้เห็นว่าเป็นการฆาตกรรม²⁵

แพทย์สอบสวนมีอำนาจที่จะออกคำสั่งเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

- (1) ตัดสินใจว่าจำเป็นที่จะให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่
- (2) ชี้ขาดถึงสาเหตุ พฤติการณ์และลักษณะการตายภายหลังจากได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว
- (3) ออกหมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ
- (4) จัดให้พยานทำการสาบานหรือปฏิญาณตนเอง และ
- (5) จัดให้มีการไต่สวนสาธารณะ²⁶

2.1.2 หน้าที่และการดำเนินงานของแพทย์สอบสวน

²⁴ Ibid.,p.523.

²⁵ Ibid.,p.528.

²⁶ Ibid.,p.523.

ตามปกติคดีที่เข้ามาสู่หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะถูกส่งมาโดยตำรวจแพทย์ ผู้รักษาอง
สุขภาพของเมือง หรือประชาชนทุกคนซึ่งมีหน้าที่ต้องรายงานเมื่อมีการตายเกิดขึ้น และเป็นที่น่า
สงสัยว่าน่าจะต้องทำการสืบหาสาเหตุการตายต่อไป

การสอบสวนสาเหตุการตาย ชั้นแรก จะต้องรายงานไปยังที่ทำงานของแพทย์สอบสวน
และถ้าเขาสงสัยหรือพบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม เขาก็มีหน้าที่จะต้องแจ้งไปยังอัยการ
เขตซึ่งมีหน้าที่ไต่สวนคดีอาญาชั้นแรกให้ทราบ รายงานของแพทย์สอบสวนที่ส่งไปยังอัยการเขตใช้
เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลต่อไป โดยจะสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายและ
ยังสามารถเรียกแพทย์สอบสวนมาให้ความเห็นเพิ่มเติมในศาลเมื่อมีการพิจารณาคดีในศาล แต่
แพทย์สอบสวนไม่มีอำนาจที่จะจัดให้มีการพิจารณาคดีได้

เมื่อมีรายงานมาถึงหัวหน้าแพทย์สอบสวนแล้ว หัวหน้าแพทย์สอบสวนหรือแพทย์ผู้
เชี่ยวชาญของเขาจะทำการตรวจศพและเข้ารับหน้าที่ในการสืบค้นทันที ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการ
ตายผิดธรรมชาติ โดยมีกฎข้อบังคับไว้ว่าแพทย์สอบสวนจะต้องไปดูที่เกิดเหตุด้วย เพราะจะทำให้
เขาได้รู้ถึงสภาพแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในการสืบค้น (Investigation) เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานทั้ง
หมดและหัวหน้าแพทย์สอบสวนหรือผู้แทนจะตัดสินใจอีกทีว่าจะให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่ ถ้าไม่
ต้องผ่าเขาก็จะออกใบมรณบัตรให้เลย หน้าที่นี้เป็นหน้าที่สำคัญ เพราะการที่เขา ตัดสินใจไม่ผ่า
ศพอาจถูกฟ้องโดยเครือญาติของผู้ตายหรือบุคคลอื่นผู้มีส่วนได้เสียในคดีได้

ถ้ามีการผ่าศพตรวจก็จะทำที่สำนักงานของแพทย์สอบสวนและถ้าเป็นเรื่องฆาตกรรม
(Homicide) การผ่าศพตรวจนั้นจะต้องมีแพทย์สอบสวนอีกคนหนึ่งดูอยู่ด้วยเพื่อเป็นพยาน ส่วนใหญ่
แล้ว หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะสั่งให้มีการผ่าศพตรวจ ในกรณีต่อไปนี้²⁷

- (1) ตายจากการถูกฆ่าไม่ว่าจะพบสาเหตุการตายจากการตรวจภายนอกหรือไม่
ก็ตาม
- (2) เด็กตาย เนื่องจากถูกผู้อื่นทำการทารุณกรรม
- (3) ถูกรถชนตายแล้วคนขับรถหลบหนี
- (4) ตายในเรือนจำหรือในห้องขัง
- (5) บอกไม่ได้ว่าตายจากอุบัติเหตุหรือตายโดยธรรมชาติ
- (6) ตายจากยาเสพติด ยาพิษ หรือรับประทานยาเกินขนาด

²⁷ วิสูตร ฟองศิริไพบุลย์ . "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา". หน้า 138.

(7) พิสูจน์ไม่ได้ว่าผู้ตายเป็นใคร เช่น ถูกไฟไหม้จนเกรียมหรือร่างกายเน่าเปื่อยแล้ว จนไม่สามารถบอกสาเหตุการตายโดยการตรวจภายนอกได้

(8) แพทย์สอบสวนเชื่อว่าการผ่าศพตรวจ จะช่วยในการสาเหตุการตายที่แท้จริงได้ โดยถือว่าศพเหล่านั้นเป็นศพทางนิติเวช

2.1.3 สำนักงานแพทย์สอบสวน

สำนักงานของแพทย์สอบสวน ประกอบด้วยหัวหน้าแพทย์สอบสวน (Chief Medical Examiner) ซึ่งส่วนมากเป็นแพทย์ผู้ชำนาญทางนิติพยาธิวิทยา (Forensic Pathologist) และบุคคลอื่นซึ่งอาจจะมียุทธศาสตร์และแพทย์สอบสวนผู้ช่วยอีกหลายคน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการพยาธิวิทยา พิษวิทยา และเจ้าหน้าที่ธุรการอื่น ๆ ตามความจำเป็น และที่สำคัญยังมีเจ้าหน้าที่สอบสวนพยานตรวจสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น เจ้าหน้าที่สอบสวนเหล่านี้จะเป็นผู้หาข้อมูลต่าง ๆ และทำรายงานให้แพทย์ ขณะเดียวกันรายงานจากพนักงานสอบสวนฝ่ายกระบวนการยุติธรรม ก็ต้องส่งมายังแพทย์สอบสวนด้วย ดังนั้น แพทย์สอบสวนจึงมีรายงาน 2 ฉบับ อยู่ในมือ ฉบับหนึ่งมาจากหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย และอีกฉบับมาจากเจ้าหน้าที่สอบสวน²⁸

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งรวมทั้งพิษวิทยาไว้ด้วย ขึ้นตรงต่อกรมอนามัยของรัฐหรือบางรัฐขึ้นตรงกับสำนักงานหัวหน้าแพทย์สอบสวน หน่วยนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยห้องปฏิบัติการพิษวิทยา คือ การหาสารเคมีหรือยาที่เป็นพิษต่อร่างกายในจำนวนที่มากพอในอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งเลือด น้ำปัสสาวะ และน้ำดี ห้องปฏิบัติการฮีโรโลยี คือ การตรวจคราบเลือด เพื่อบอกว่าเป็นเลือดคนหรือเลือดสัตว์ และหมู่เลือด การตรวจหาคราบน้ำอสุจิและตัวอสุจิในกรณีความผิดทางเพศ การตรวจเส้นผมเพื่อบอกว่ามาจากคนหรือสัตว์หรือคนชาติไหน และขนมาจากตำแหน่งใดของร่างกาย นอกจากนี้ยังมีการพิมพ์ลายนิ้วมือและการตรวจฟันเพื่อพิสูจน์ตัวบุคคลในศพไม่มีญาติจากศพเน่าเปื่อยหรือถูกไฟไหม้หรือศพที่เหลือแต่โครงกระดูก

สำนักงานแพทย์สอบสวนกับความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในเขต ซึ่งได้แก่²⁹

(1) พนักงานอัยการของรัฐ แพทย์สอบสวนอาจจัดให้พนักงานอัยการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อชี้ถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย (รวมทั้งทนายจำเลยด้วย)

²⁸ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ", *ศุลกากร* : 63.

²⁹ *Ibid.*, p.525-527.

- (2) สมาคมผู้ดูแลสุสาน ผู้ดูแลสุสานที่ผ่านการฝึกอบรมจะเข้าเป็นอาสาสมัครของสำนักงานแพทย์สอบสวนในกรณีที่มีเหตุภัยพิบัติเกิดขึ้น
- (3) เครือข่ายเตือนภัยจากยาเสพติด โครงการแห่งชาตินี้มีข้อมูลสถิติที่ทันต่อเหตุการณ์เกี่ยวกับการตายจากการใช้ยาเสพติดในเมือง Cook County หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่คอยติดตามแนวโน้มการใช้ยาเสพติดทั่วประเทศ
- (4) กองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกา สำนักงานแพทย์สอบสวนได้มีส่วนร่วมในโครงการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสอบสวนพิเศษแห่งกองทัพอากาศทุก ๆ ปี เจ้าหน้าที่ 2-4 คน จะใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ในการฝึกอบรมที่สถาบันนิติเวช
- (5) เจ้าหน้าที่ตำรวจและสำนักงานแพทย์สอบสวนจะทำงานใกล้ชิดกัน
- (6) การฝึกอบรมระหว่างมลรัฐ และระดับนานาชาติได้จัดขึ้นสำหรับนิติพยาธิแพทย์และนักพิษวิทยาทั่วโลก
- (7) กรมอัยการ และสำนักงานแพทย์สอบสวน จะทำรายงานการตายที่เกิดขึ้นในบ้านรับเลี้ยงเด็กที่มีเหตุน่าสงสัยเสนอไปยังกรมอัยการ

2.1.4 ข้อดีและข้อเสียของระบบแพทย์สอบสวนในประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับข้อดีของระบบแพทย์สอบสวนสามารถพิจารณาได้ดังนี้³⁰

- (1) ระบบนี้ทำให้นิติพยาธิแพทย์ สามารถคัดเลือกศพเพื่อทำการชันสูตรศพได้ สำหรับกรณีที่มีการตายเป็นจำนวนมาก
- (2) การสอบสวนหารายละเอียดในคดีอาญาจะมีการทำรายงาน 2 ฉบับ ทั้งรายงานของตำรวจและของเจ้าหน้าที่สอบสวน
- (3) แพทย์สอบสวนจะเป็นผู้แจ้งให้ทราบถึงสาเหตุ พฤติการณ์แวดล้อม และพฤติการณ์การตาย
- (4) แพทย์สอบสวนเป็นหน่วยงานอิสระและเชื่อถือได้
- (5) แพทย์สอบสวนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำรวจ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ควบคุมผู้ต้องหาที่ตายในระหว่างถูกคุมขัง จึงทำให้เกิดความมั่นใจในเรื่องของความเป็นกลาง

³⁰ Ibid.,p.529.

(6) ระบบแพทย์สอบสวนเป็นระบบที่มีค่าใช้จ่ายน้อย โดยเฉพาะในเมืองที่มีประชากรมากกว่า 25,000 คนขึ้นไป เพราะเมื่อเฉลี่ยออกมาแล้วจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 2 ดอลลาร์ต่อคนต่อปี

แต่สำหรับข้อเสียของระบบแพทย์สอบสวน นั้น มีดังนี้

- (1) ในกรณีที่เป็นการตายตามธรรมชาติ ระดับการสอบสวนจะไม่ค่อยละเอียด ทำให้หลักฐานอาจถูกมองข้ามไป
- (2) อัตราการชันสูตรศพอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น สาเหตุการตายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาที่ละเอียดและซับซ้อนอาจถูกมองข้ามหรือละเลยไป
- (3) การวินิจฉัยมักจะเอนเอียงไปในด้านการแพทย์มากกว่าในเรื่องกฎหมาย
- (4) ระบบแพทย์สอบสวนนั้นถูกจำกัดในเรื่องเขตอำนาจที่จะทำการสอบสวน ซึ่งไม่เหมือนกับระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษ
- (5) แพทย์สอบสวนที่ทำงานในหน่วยราชการ จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองและทางเศรษฐกิจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ซึ่งมักจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานบริการสาธารณะให้น้อยที่สุดซึ่งทำให้นิติพยาธิแพทย์ในฐานะที่ทำงานส่วนตัวและทำงานวิชาชีพ จึงประสบปัญหาทางการเงิน

2.2 ระบบโคโรเนอร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับเอาระบบโคโรเนอร์มาใช้ ในประเทศแม้ว่า จะพัฒนาระบบแพทย์สอบสวนของตนขึ้นมากก็ตาม ก็ปรากฏว่ายังมีการใช้ระบบโคโรเนอร์อยู่ใน 29 รัฐ

2.2.1 คุณสมบัติของโคโรเนอร์

โดยทั่วไป จะมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้³¹

- (1) ต้องมีอายุอย่างน้อย 21 ปี
- (2) ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงในการเลือกตั้ง
- (3) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลที่ลงสมัคร

³¹ Ibid.,p.520.

(4) ขณะการเลือกตั้งได้ที่นั่งเป็นโคโรเนอร์ ซึ่งมักจะได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง

(5) ผ่านการฝึกอบรมทางด้านการสอบสวนหาสาเหตุการตายแล้ว ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ต้องการเฉพาะบางมลรัฐและบางท้องถิ่น แต่ไม่ใช่เป็นคุณสมบัติที่กำหนดทุกพื้นที่ ดังนั้น บุคคลอื่นใดที่มีคุณสมบัติข้างต้นก็อาจเป็นเจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ได้

2.2.2 หน้าที่ของโคโรเนอร์

การเป็นเจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ในสหรัฐอเมริกา เป็นที่แน่ชัดว่าไม่จำเป็นต้องเป็นพยาธิแพทย์หรือทนายความมาก่อน กรณีที่มีความตายของผู้ถูกคุมขังซึ่งมีเหตุน่าสงสัยเกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของตำรวจหรือนายอำเภอซึ่งมีสถานะเป็นโคโรเนอร์ด้วย บุคคลเหล่านั้นจึงอาจทำการชี้ขาดถึงสาเหตุการตายและลักษณะการตายโดยธรรมชาติและไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนหาสาเหตุการตายใด ๆ ทั้งสิ้น³²

ระบบโคโรเนอร์ในบางพื้นที่ของประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง โดยผู้ที่จะได้รับอนุญาตให้เป็นเจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ได้นั้น จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นพยาธิแพทย์ ดังนั้น ผู้เชี่ยวชาญอาจจะต้องปฏิบัติงานนอกเหนือจากสาขาอาชีพที่เขามีความชำนาญพิเศษซึ่งพยาธิแพทย์ทั่วไปหรือพยาธิแพทย์ทางด้านกายวิภาค อาจเป็นผู้ซึ่งไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมทางนิติเวชหรือมีคุณสมบัติหรือมีความชำนาญพิเศษทางนิติเวชจึงไม่อาจแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มที่เหมือนดังเช่นนิติพยาธิแพทย์

ภายในพื้นที่ของเขตเมืองที่เจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ต้องรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ต้องทำการสอบสวนพฤติการณ์แวดล้อมที่เกี่ยวกับการตายโดยผิดธรรมชาติทั้งหมด และวินิจฉัยถึงสาเหตุและลักษณะการตาย ซึ่งในอดีตกฎหมายกำหนดให้โคโรเนอร์ต้องทำการสอบสวนสาเหตุการตายทั้งหมด เว้นแต่การตายอันเนื่องมาจากสาเหตุทางธรรมชาติซึ่งไม่มีลักษณะทางกฎหมายที่จะต้องทำการสอบสวน และเจ้าหน้าที่โคโรเนอร์ยังมีอำนาจที่จะทำการจับกุม ให้ประกันตัวนักโทษและนั่งร่วมการพิจารณากับศาล (Magistrate) ในเขตอำนาจของตน

³² Shabbir Ahmed Wadee, "Forensic Pathology – A different Perspective : Investigation Midicolegal System in the United States", *Med Law* 13 (1994) : 520.

ตามข้อเสนอของสมาคมโคโรเนอ์สากล สิ่งสำคัญที่จะทำให้ระบบการสอบสวนการตายทางนิติเวชเป็นระบบที่ดี ก็คือ³³

- (1) การเข้าใจความยุ่งยากสลับซับซ้อนของการสอบสวนสาเหตุการตาย
 - (2) ต้องมีเจ้าหน้าที่โคโรเนอ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ
 - (3) ต้องมีการบริหาร บุคลากรและโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ และ
 - (4) มีการว่าจ้างนิติพยาธิแพทย์มาเป็นผู้ช่วยอัยการทางด้านการชันสูตรพลิกศพ
- ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่าเจ้าหน้าที่โคโรเนอ์มักไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมอย่างผู้มีวิชาชีพหรือเป็นผู้มีความสามารถมาก่อน และมักจะไม่ได้มีการจ้างนิติพยาธิแพทย์เพื่อทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ

ในอดีตนั้น เจ้าหน้าที่จะทำการสอบสวน แต่ตราบใดที่ยังไม่ได้ทำการสอบสวนในระหว่างการสอบสวน โคโรเนอ์อาจจะร้องขอให้หรือไม่ร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพ โดยพยาธิแพทย์หรือไม่ก็ได้โคโรเนอ์ยังคงถือสิทธิที่จะชี้ขาดไปในทางตรงกันข้ามกับการชันสูตรพลิกศพก็ได้

ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะให้มีการศึกษาในหลักสูตรการฝึกอบรมแก่โคโรเนอ์ ซึ่งจากการสำรวจ พบว่ามีอยู่จำนวน 7 รัฐ ได้แก่ จอร์เจีย อิลลินอย แคนซัสก็ มิสซิสซิปปี มอนตানা เพนซิลวาเนีย และไวโอมิง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอบรม และเป็นไปได้ว่าจะจัดให้มีการอบรมแก่บรรดาเจ้าหน้าที่โคโรเนอ์ ที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งในแต่ละปี³⁴

2.2.3 ปัญหาของระบบโคโรเนอ์ในสหรัฐอเมริกา

หน่วยงานของโคโรเนอ์ เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่มีปัญหามาก โดยหน่วยงานแห่งนี้จะเกี่ยวข้องกับวิชาชีพที่มีอำนาจมากที่สุดในสหรัฐอเมริกา ได้แก่ นักกฎหมาย แพทย์ และนักการเมือง แต่กลับพบว่าหน่วยงานแห่งนี้จะไม่มีอำนาจฟ้องคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ย้อนหลังไปในปี 1680 พบว่าปัญหาหรือข้อเสียของระบบนี้คือ การที่มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาครอบงำหรือแทรกแซงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะโคโรเนอ์มาจากการเลือกตั้งของประชาชน การดำรงตำแหน่งของโคโรเนอ์ไม่มีความแน่นอน และมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ³⁵

³³ Ibid, p.520.

³⁴ Hanzick R., "Coroner Training needs. A numeric and geographic analysis". JAMA : 1775-1779.

³⁵ Ibid.,p. 521.

3. ประเทศญี่ปุ่น

3.1 โครงสร้างทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นมีที่มาจากกรณยอมรับเอากฎหมายของต่างประเทศ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับแรกก็คือ the Code of Criminal Instruction ปี 1880 ซึ่งรับอิทธิพลจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส ปี 1808 แต่บางส่วนก็มาจากกฎหมายของเยอรมนี ต่อมาในปี 1922 ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับใหม่ซึ่งได้รับอิทธิพลจากเยอรมนีอันมีลักษณะของระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System)

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้บัญชาการกองกำลังพันธมิตร ได้ริเริ่มให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญที่ยอมรับหลักนิติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีการร่วมมือระหว่างนักกฎหมายอเมริกัน และนักกฎหมายญี่ปุ่น รวมทั้งผู้พิพากษาและอัยการ ผลก็คือ การประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับใหม่ในปี 1948 ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกฎหมายอเมริกัน

ทั้งนี้ กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีดังนี้³⁶

(1) ขั้นตอนการสอบสวน

ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการสอบสวนในระยะเริ่มต้นและจะมีการสอบสวนเพิ่มเติมโดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 204 ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหาได้แล้ว และเห็นว่าจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดี เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องนำผู้ต้องหาพร้อมทั้งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในเบื้องต้นไปยังสำนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่จับกุม เพื่อให้อัยการพิจารณาว่าสมควรจะยื่นคำร้องต่อศาลให้สั่งควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นหรือไม่ หากอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในเบื้องต้นไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด หรือเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาก็คงต้องสั่ง

³⁶ Hiroshi Oda, *Japanese Law* (London : Butterworths,1992) p.399-401.

ปล่อยตัวทันที แต่ถ้าอัยการเห็นว่าน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือเห็นว่ามีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดี เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องนำผู้ต้องหาพร้อมทั้งพยานหลักฐานที่รวบรวมไว้ในเบื้องต้นไปยังสำนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่จับกุมเพื่อให้อัยการพิจารณาว่าสมควรจะยื่นคำร้องต่อศาลให้สั่งควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นหรือไม่ หากอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในเบื้องต้นไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือเห็นว่ามีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาก็จะต้องสั่งปล่อยตัวในทันที แต่ถ้าอัยการเห็นว่าน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือเห็นว่ามีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ก็จะยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับตัวผู้ต้องหามาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ซึ่งการขอให้ศาลสั่งให้ขังผู้ต้องหาไว้ได้ไม่เกินครั้งละ 10 วัน และศาลจะสั่งขังเช่นนี้ได้ไม่เกิน 2 ครั้ง

ในการสอบสวนเพิ่มเติมของพนักงานอัยการนั้น อัยการมีอำนาจที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวาง แม้ในตบตบทกฎหมายจะมีได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนก็ตาม เหตุที่กฎหมายญี่ปุ่นได้ให้อัยการมีอำนาจและบทบาทในการสอบสวนก็เนื่องมาจากอำนาจการสอบสวนและฟ้องร้องคดี เป็นอำนาจไม่อาจแบ่งแยกได้ เนื่องจากการฟ้องคดีจะต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบสวนและสอบสวนเป็นสำคัญ

(2) ขั้นตอนการฟ้องคดี

ในประเทศญี่ปุ่น เอกชนไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้เอง อำนาจการฟ้องคดีอาญาเป็นของอัยการโดยเฉพาะ และในกรณีที่ตั้งแม้จะมีพยานหลักฐานว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แต่ถ้าอัยการได้พิจารณาถึงอุปนิสัย อายุ สภาวะแห่งจิตใจ สภาพแวดล้อมและความร้ายแรงแห่งข้อหา ตลอดจนสภาพการณ์ภายหลังการกระทำความผิดแล้วเห็นว่าไม่เป็นการสมควรหรือไม่มี ความจำเป็นจะต้องฟ้องร้องผู้กระทำความผิด อัยการก็อาจสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นก็ได้หรืออาจยับยั้งการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดไว้โดยมีกำหนดระยะเวลา ภายใต้การคุมประพฤติ ทั้งนี้ การฟ้องคดีของอัยการเป็นไปตามหลักการฟ้องคดีโดยดุลพินิจ (the principle of discretionary prosecution)

(3) ขั้นตอนการพิจารณาคดีชั้นศาล

ระบบการพิจารณาคดีในชั้นศาลเป็นระบบกล่าวหา (accusatorial) มิใช่เป็นระบบไต่สวน (inquisitorial) กล่าวคือ ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในชั้นศาล โดยศาลจะทำหน้าที่เป็นกรรมการ นอกจากนี้ ในการยื่นฟ้องคดีต่อศาลนั้น พนักงานอัยการยังไม่จำเป็นต้องแนบ

หรือยื่นพยานเอกสาร พยานหลักฐานใด ๆ ไปกับคำฟ้อง เนื่องจากจะทำให้ผู้พิพากษาเกิดความลำเอียงในการพิพากษาคดี

3.2 การไต่สวนการตาย

ในประเทศญี่ปุ่นนั้น อำนาจในการไต่สวนการตาย เป็นอำนาจของพนักงานอัยการ ในกรณีที่มีการตายที่ผิดธรรมชาติหรือการตายที่ไม่ปรากฏสาเหตุ แต่สำหรับกระบวนการชันสูตรศพนั้น ซึ่งถือเป็นการชันสูตรทางนิติเวชจะมีด้วยกัน 2 ประเภท กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครอง (Administrative) กับการชันสูตรพลิกศพโดยศาล (Judicial)

แต่อย่างไรก็ตาม การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครองถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนการตายที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญา ได้แก่ การตายโดยอุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย การตายเนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และการตายที่เกิดขึ้นในกรณีที่ไม่มีการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน การชันสูตรพลิกศพนี้จะมีในเมืองใหญ่ ๆ เช่น โตเกียว โยโกฮามา โอซากา โกเบ เป็นต้น โดยแพทย์สอบสวนหรือนิติพยาธิแพทย์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ทั้งนี้ ในมหาวิทยาลัยของประเทศญี่ปุ่นที่รับผิดชอบในการชันสูตรศพมีอยู่ด้วยกัน 9 แห่ง ซึ่งต้องรับผิดชอบในเขตต่าง ๆ ในญี่ปุ่น นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังมีบทบาทที่สำคัญ กล่าวคือ

- (1) ให้การศึกษาทางนิติเวชศาสตร์แก่นักศึกษาแพทย์และบุคคลที่สนใจ
- (2) ทำการค้นคว้าวิจัยทางด้านนิติเวชศาสตร์
- (3) ทำการผ่าศพชันสูตรกรณีของคดีฝ่ายศาล จากการตายอันเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญาหรือสงสัยว่าการตายเกิดจากการกระทำผิดอาญา และส่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชไป

เบิกความต่อศาล

แต่ในการอนุญาตให้ดำเนินการชันสูตรพลิกศพเหล่านี้จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติใน มาตรา 8 ของกฎหมายคุ้มครองการชันสูตรพลิกศพ (Act of the Conservation Law for Post-Mortem Examinations)

สำหรับในกรณีเมื่อพบศพผู้ที่ตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายโดยสงสัยว่าผิดธรรมชาติ อัยการอำเภอหรือสำนักงานอัยการท้องถิ่นที่มีอำนาจในท้องที่ที่พบศพต้องทำการตรวจศพ

อัยการสามารถสั่งให้เจ้าหน้าที่ ที่เป็นผู้ช่วยอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับคดี ดำเนินการตรวจศพตามที่ระบุเอาไว้ในข้างต้น ดังที่บัญญัติในมาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น ดังนี้³⁷

"When a body of a person who has died an unnatural death or is suspected of having died an unnatural death has been found, a public prosecutor of a District or Local Public office which has jurisdiction over the place where it has been found shall inspect and examine the body.

A public prosecutor may cause public prosecutor's assistant official or judicial police official to effect the disposition mentioned in the preceding paragraph"

ส่วนการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายในศาลนั้นจะต้องดำเนินการตาม มาตรา 229 ของกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางอาญา (Act of the Criminal Action) สำหรับการสอบสวนการตายที่เกิดจากการทำความผิดทางอาญาต่าง ๆ หรือ กรณีการตายที่มีเหตุน่าสงสัย ซึ่งกรณีดังกล่าวศาลประจำเขต (District Court) จะเป็นผู้มีอำนาจที่จะสั่งให้อนุญาตให้ทำการชันสูตรพลิกศพ

สำหรับการสอบสวนการตายนั้น ประเทศญี่ปุ่นได้ใช้ระบบแพทย์สอบสวนของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี 1959 แต่ปัจจุบันยังคงใช้ในบางพื้นที่เท่านั้น โดยเฉพาะเมืองใหญ่ เช่น โตเกียว โอซากา โอบะ เป็นต้น

เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้นจะต้องทำรายงานไปยังตำรวจประจำเขตและทำการสอบสวนถึงสาเหตุการก่ออาชญากรรม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการฝึกอบรมจากหัวหน้าประจำเขต เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าศพใดเป็นเรื่องคดีของฝ่ายปกครองหรือคดีของฝ่ายศาล ซึ่งแพทย์จะเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนความตาย โดยจะต้องไปทำการตรวจศพยังสถานที่เกิดเหตุ เมื่อได้ผลเป็นประการใดแล้ว แพทย์จะต้องระบุสาเหตุการตายนั่นลงในใบ มรณะบัตรด้วย ซึ่งแพทย์ดังกล่าวอาจจะไม่ใช่นิติพยาธิแพทย์

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ กระบวนที่ขาดว่า การตายที่ผิดธรรมชาติกรณีใดเป็นเรื่องคดีของฝ่ายปกครอง และกรณีใดเป็นเรื่องของฝ่ายศาล ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือการขาดแคลนแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชศาสตร์ เนื่องจากมีผู้สนใจเรียนน้อย

³⁷ Criminal Statutes I. The code of criminal procedure. (Minisirt of justice japan) 1952.p.81

บทที่ 4

การตรวจสอบการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในบทนี้ จะได้ศึกษาถึงการตรวจสอบการตายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันได้แก่ การชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตาย เพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ ต่อไป

1. วิวัฒนาการตรวจสอบการตายในประเทศไทย

ในประเทศไทยนั้นได้ปรากฏหลักฐานในเรื่องการชันสูตรพลิกศพครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ราว พ.ศ. 2037 ถึง พ.ศ. 2072 ดังปรากฏหลักฐานในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจสอบการตายในกรณีที่มีการประหารชีวิตนักโทษ โดยจะต้องมีการตรวจสอบว่านักโทษได้ตายไปแล้วจริง จึงนำศพไปฝังในป่าช้า

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏหลักฐานในกฎหมายตราสามดวง ในหมวดพระอัยการลักษณะวิวาท ค่าดีกัน กำหนดให้นายพระท่ามระงไปตรวจดู ผู้ตายซึ่งเสียชีวิตจากการวิวาทกัน

1.1 การตรวจสอบการตายตามพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 เป็นครั้งแรก โดยกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีดังต่อไปนี้

- . การตายเนื่องจากฆ่าตัวเองตาย
- . การตายเนื่องจากถูกผู้อื่นฆ่าหรือถูกฆาตกรรม
- . กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลจะตายโดยฆาตกรรม

โดยกำหนดให้บุคคลต่อไปนี้ เป็นผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่

(1) ในกรณีที่เป็นการฆาตกรรมอย่างสามัญ ได้แก่ การตายซึ่งเกิดจากบุคคลทั่วไปหรือเจ้าพนักงาน ซึ่งมีได้กระทำในผู้มีหน้าที่

ผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ประกอบไปด้วยกรรมการอำเภอผู้ปกครองท้องที่ กำหนด แพทย์ประจำตำบล หรือเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งในอำเภอนั้น ทั้งนี้ บุคคลทั้งสามจะต้องร่วมกัน ชันสูตรพลิกศพ

(2) ในกรณีที่เป็นการฆาตกรรมอย่างวิสามัญ ได้แก่ การตายโดยการกระทำของ เจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ประกอบไปด้วย หัวหน้ากรม หรือกองพนักงาน ซึ่งทำให้ตาย ชำราช การซึ่งเจ้ากระทรวงผู้ปกครองท้องที่เลือกหรือตั้ง และชำราชการฝ่ายตุลาการ ซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรม เลือก

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า การชันสูตรพลิกศพ ตามพระราชบัญญัติ ชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ไม่มีแพทย์เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพด้วย

1.2 การตรวจสอบการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2477 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 กำหนดให้กระบวนการชันสูตรพลิกศพ ให้มีแพทย์เข้าร่วม การชันสูตรพลิกศพด้วย แต่ยังไม่ปรากฏว่า มีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด โดยเฉพาะใน กรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะปฏิบัติหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพ จะ ต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ แพทย์ประจำตำบล และผู้พิพากษาของศาล ชันต้น ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพ

จะเห็นได้ว่า ถ้าการตายนั้นเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะปฏิบัติราชการ ตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพจะต้องกระทำโดย

1. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่
2. แพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น
3. ผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชันต้นของท้องที่ที่ทำการชันสูตร อยู่ในเขต

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2499 จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 150 ให้มีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของ เจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยให้ศาลเป็นผู้ไต่สวนและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐาน

ที่แสดงถึงการตายเข้าสืบ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พิพากษาไม่ต้องไปร่วมชั้นสูตรพลิกศพ แต่ให้ดำเนินการ ใต้
 ลวนการชั้นสูตรพลิกศพแทน

เหตุที่มีการแก้ไขมาตรา 150 นี้ก็เนื่องจากบทบัญญัติในมาตรา 150 แห่งประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2577 นั้น ต้องให้ผู้พิพากษาไปร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพ
 ด้วย จึงก่อให้เกิดความยุ่งยากเพราะ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้าง
 ว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายอยู่ระหว่างในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติ
 ราชการตามหน้าที่แล้ว ก็ต้องให้พนักงานสอบสวนรีบแจ้งให้ผู้พิพากษาทราบ ถ้าเกิดขึ้นในท้องที่ที่
 ห่างไกลก็ไม่สะดวกในการไปมา และกว่าจะเดินทางไปถึง ศพก็น่าเสียก่อนแล้ว การไต่สวนในศาล
 เป็นการกระทำที่เปิดเผยประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าฟัง การไต่สวนได้และทำให้แน่ใจว่าได้ผ่านการ
 พิจารณากระบวนการยุติธรรมทางศาลและเปิดโอกาสให้ญาติผู้ตายได้ใช้สิทธิซักถาม พยานหลัก
 ฐานต่าง ๆ ที่พนักงานอัยการนำเข้าสืบในศาลและมีสิทธิอ้างพยานหลักฐานเข้านำสืบได้ด้วยอันเป็น
 การให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้พนักงานอัยการ ซึ่งประจำ
 อยู่ในท้องที่ที่ทำการชั้นสูตรพลิกศพเฉพาะคดีวิสามัญฆาตกรรม

สำหรับเหตุผลที่เปลี่ยนจากวิธีการไต่สวนในศาลมาใช้แทนวิธีการ ให้พนักงานอัยการเข้า
 ร่วมชั้นสูตรพลิกศพเพราะ

1. ประสงค์จะให้พนักงานอัยการได้มีส่วนร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพและในฐานะที่
 อัยการเป็นคนกลางก็ย่อมจะทำให้ประชาชนได้มีความมั่นใจว่าการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน
 นั้น มีคนกลางคอยตรวจสอบให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน
2. ในการให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพ ตั้งแต่แรกทำให้การ
 ดำเนินงานไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นวิธีการไต่สวนการชั้นสูตรพลิกศพของศาล ความจริงมิได้เกิด
 ผลแตกต่างไปจาก วิธีการที่ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพ เพราะการไต่สวนของ
 ศาลก็คงมีความเห็นแต่เพียงว่าการตายนั้นเกิดจากอะไร ไม่อาจให้ความเห็นหรือมีคำสั่งว่าใครเป็นผู้
 กระทำ และในที่สุดก็ต้องส่งเรื่องกลับมายังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอีกนั่นเอง
3. การไต่สวนการตายของศาลเป็นวิธีการที่ล่าช้า เนื่องจากมีวิธีการที่ให้ญาติผู้ต้องหา
 ร้องต่อศาลได้ ซึ่งวิธีการเช่นนี้ พนักงานสอบสวนเองย่อมต้องได้ รับความทุกข์ทรมานจิตใจอย่าง
 มาก เนื่องจากต้องรอผลวินิจฉัยในที่สุด จนกว่าอัยการจะได้มีคำสั่งเกี่ยวกับคดีนั้น ดังนั้นการให้

พนักงานอัยการ เข้ามามีส่วนร่วมเสียแต่แรก ย่อมทำให้ทราบถึงผลของการวินิจฉัย ในกรณีที่ว่า การตายเกิดขึ้นจาก การกระทำของเจ้าพนักงาน หรือไม่ ได้อย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2523 ก็ได้กลับไปใช้บทบัญญัติ คล้ายกับมาตรา 150 แห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อปี พ.ศ. 2499 ด้วยเหตุผลที่เจ้าพนักงานมักจะใช้อำนาจโดย มิชอบ กระทำการวิสามัญฆาตกรรมราษฎร และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัย โดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2542 จึงได้มีการแก้ไขระบบการ ตรวจสอบการตายให้มีมาตรฐานขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการชันสูตรพลิกศพ เข้ามารตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายมากขึ้น ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

2. การชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพ คือ การตรวจศพเพื่อหาสาเหตุของการเสียชีวิต หรือ เป็นการกระทำ เพื่อพบสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั่นขึ้น

กระบวนการในการตรวจศพประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญสองเรื่อง คือ

- (1) การตรวจดูศพภายนอก และ
- (2) การผ่าศพตรวจดูภายใน

มาตรา ๑๒๙ บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๒๙ ให้ทำการสอบสวนรวมทั้งการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่ความตาย เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาล

“การชันสูตรพลิกศพ” ที่เป็นกระบวนการบังคับตามบทบัญญัตินี้ หมายถึง “การตรวจดูศพภายนอก” เท่านั้น

แม้ว่าการชันสูตรพลิกศพจะประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญสองเรื่อง คือ การตรวจดูศพภายนอกและการผ่าศพตรวจดูภายใน แต่การผ่าศพตรวจดูภายในไม่เป็นกระบวนการบังคับตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๐ บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๕๐ ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใดหรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้”

ดังนั้น การผ่าศพตรวจภายในเป็นกระบวนการที่จะกระทำ "เมื่อมีการจำเป็น" ฉะนั้นเมื่อได้มีการตรวจศพภายนอกตามขั้นตอนแล้ว การฟ้องคดีก็กระทำได้

ในทางนิติเวชศาสตร์การที่จะทราบสาเหตุที่แท้จริงของการตายโดยไม่การผ่าศพตรวจภายในมีความผิดพลาดได้เสมอ ฉะนั้น โดยหลักสากลศพที่ตายผิดธรรมชาติทุกศพควรมีการผ่าศพตรวจภายใน

ระบบการดำเนินการชันสูตรพลิกศพของไทยเราเป็น "ระบบตำรวจ" (Police System) กล่าวคือ เป็นระบบที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือตำรวจเป็นผู้ดำเนินการเมื่อมีการพบศพรวมทั้งเก็บรวบรวมพยานหลักฐานส่งตำรวจ แล้วพิจารณาว่าจะต้องส่งศพผ่าตรวจภายในก็ส่งให้แพทย์เป็นผู้ชันสูตร

แม้การตรวจศพภายนอกจะกระทำโดยมีแพทย์ร่วมด้วย แต่ในอดีตกฎหมายยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับแพทย์น้อย ศาลฎีกาก็เคยวินิจฉัยว่า แม้การชันสูตรพลิกศพจะเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่เป็นข้อห้ามในการที่จะฟ้องคดี

แต่ตามกฎหมายปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับแพทย์ผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจศพภายนอกมากขึ้น โดยกำหนดให้ผู้ที่สามารถชันสูตรพลิกศพได้ต้องเป็นแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น

การชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจศพภายนอกมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้มีหน้าที่จักต้องกระทำโดยละเอียดรอบคอบที่สุดเพื่อประกันว่า ในกรณีใดกรณีหนึ่งนั้นเป็นกรณีที่ไม่มีการจำเป็นต้องผ่าศพตรวจพิสูจน์อย่างแท้จริง

การชันสูตรพลิกศพเป็นวิธีการพิเศษในเรื่องพยานวัตถุ และจัดเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในกระบวนการดำเนินคดีอาญา อย่างไรก็ตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเรายังให้ความสำคัญต่อการชันสูตรพลิกศพค่อนข้างน้อย เพราะการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทยเราในกรณีปกติกระทำโดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เท่านั้น¹

2.1 วัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพ

โดยทั่วไปการชันสูตรศพวิชาการจะเป็นไปในลักษณะของเนื้อหาวิชาการแพทย์ เช่น ต้องการรู้ว่าสาเหตุของการตายที่แท้จริงคืออะไร เพื่อนำมาปรับปรุงเรียนรู้ในการรักษาคนไข้อื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดในการควบคุมคุณภาพของการฝึกอบรมของสถาบันโรงเรียนแพทย์ว่า จะต้องมียุทธการชันสูตรพลิกศพวิชาการประมาณสิบเปอร์เซ็นต์ของผู้เสียชีวิตในโรงพยาบาลนั้น ๆ

¹ คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 348-349

ตามข้อกำหนดของแพทยสภา ทั้งนี้เพื่อให้มีการพัฒนาทางด้านวิชาการของการแพทย์และเป็นการควบคุมคุณภาพของโรงพยาบาลไปด้วยในตัว² ดังนั้นการชันสูตรพลิกศพมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้³

(1) เพื่อพิสูจน์ว่า ผู้ตายคือใคร ในคดีฆาตกรรมการพิสูจน์เพื่อให้ทราบว่าผู้ตายคือใคร ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสืบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิด ในการฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลย ในคดีฆาตกรรม ถ้าผู้ชันสูตรพลิกศพไม่อาจพิสูจน์ได้ว่า ศพนั้นเป็นศพผู้ใด การฟ้องยอมกระทำไม่ได้ เพราะไม่อาจบรรยายฟ้องให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ว่า จำเลยฆาตกรรมผู้ใด

(2) เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ตายตายที่ไหน เมื่อใด เวลาตายมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่ง โดยเฉพาะในคดีอาญานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 154 บัญญัติว่า “ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่ามีใคร หรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดเท่าที่จะทราบได้นอกจากนี้ ในการฟ้องคดีอาญา ก็จะต้องระบุเวลาในการกระทำความผิดของจำเลยด้วย⁴

ด้วยเหตุนี้ การชันสูตรพลิกศพ เป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบข้อเท็จจริงในเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

(2.1) สถานที่ตาย โดยพิสูจน์ว่า สถานที่พบศพนั้นเป็นสถานที่ตายหรือสถานที่เกิดเหตุหรือไม่ หรือว่าเกิดเหตุ ณ สถานที่หนึ่ง แล้วได้มีการเคลื่อนย้ายศพมาอีกสถานที่หนึ่ง

(2.2) เวลาตาย กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ นั้น มีหลักฐานเบื้องต้นว่า เวลาตายคือ เวลาที่เกิดเหตุ เวลาที่กระทำความผิด การรู้เวลาตายจึงเป็นการรู้เวลาที่เกิดเหตุ รู้เวลาฆาตกรรมอันเป็นแนวทางในการสืบหาผู้กระทำความผิดต่อไป

นอกจากนี้ การฟ้องคดีอาญายังต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดกระทำความผิดนั้น ๆ พอสมควรที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี⁵ คำฟ้องที่ไม่ระบุเวลาตายหรือเวลาที่เกิดเหตุ หรือเวลาที่เกิดการกระทำความผิดให้ถูกต้องชัดเจนยอมทำให้ศาลยกฟ้องได้⁶

² พรทิพย์ ไชจนสุนันท์. "การชันสูตรพลิกศพ", กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน. 2543. หน้า 26

³ วิสูตร ฟองศิริไพบุลย์. "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา", หน้า 55.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158.

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158.

⁶ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. นิติเวชศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544) หน้า 348.

(3) เพื่อพิสูจน์เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย (Cause and Manner of Death) กล่าวคือ “เหตุตาย” หมายถึง เหตุที่ทำให้ตายโดยตรงและเหตุสนับสนุน “พฤติการณ์ที่ตาย” หมายถึง การตายโดยอุบัติเหตุ ทำตนเองหรือถูกทำร้ายตาย หรือตายโดยโรคภัยไข้เจ็บซึ่งถือว่าตายโดยธรรมชาติ⁷ เช่น นาย ก. ใช้ปืนยิง นาย ข. กระสุนทะลุหัวใจถึงแก่ความตาย เหตุตายในที่นี้ ก็คือ ความตายอันเนื่องมาจากกระสุนปืนทะลุหัวใจอันเป็นอวัยวะสำคัญ ส่วนพฤติการณ์ที่ตายคือ การถูกผู้อื่นกระทำ

2.2 กรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ได้กำหนดกรณีที่จะต้องดำเนินการชันสูตรพลิกศพไว้กล่าวคือ “เมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่การประหารชีวิต โดยเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- 1.ฆ่าตัวตาย
2. ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
3. ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
4. ตายโดยอุบัติเหตุ
5. ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ”

ดังจะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพไว้ 2 กรณี คือ⁷

- (1) กรณีที่บุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ
- (2) กรณีที่บุคคลใดตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงาน

โดยจะได้พิจารณาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

- (1) กรณีที่บุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ เป็นกรณีที่บุคคลตายในกรณีดัง

ต่อไปนี้

⁷ คณิต ณ นคร .กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 350.

(1.1) การฆ่าตัวตาย (committed suicide) หมายถึง การที่ผู้ตายกระทำให้ตนเองถึงแก่ความตายโดยเจตนา ถ้าผู้ตายไม่มีเจตนาให้ตนตาย เช่น นำปืนออกมาเช็ดทำความสะอาด ปืนลั่น ถูกร่างกายส่วนที่สำคัญ เป็นเหตุ ให้ถึงแก่ความตาย กรณี ไม่เป็นการฆ่าตัวตาย เป็นต้น⁸

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพ ผู้ฆ่าตัวตาย ก็เพื่อให้แน่ใจว่าตายเพราะฆ่าตนเองมิใช่ถูกผู้อื่นฆ่าตาย ทั้งนี้ เพราะตามกฎหมายของไทยโดยหลักแล้วถือว่า การฆ่าตัวตายไม่เป็นความผิดอาญา ด้วยเหตุนี้ การร่วมกระทำความผิด ในการฆ่าตัวตาย จึงเกิดขึ้นไม่ได้ กล่าวคือ ย่อมจะไม่มีกรณีของผู้ใช้ และผู้สนับสนุน ใดๆ ก็ดี ในกรณีที่มิใช่ผู้อื่นเกี่ยวกับการตัดสินใจฆ่าตัวเอง หรือมีพฤติการณ์บางอย่างที่ผู้อื่นนั้นต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ก็ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 กำหนดให้บุคคลมีความผิดอาญากรณีช่วยหรือยุยงเด็กอายุยังไม่เกิน 16 ปี ฆ่าตัวเองหรือพยายามฆ่าตนเอง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374 แห่งชีวิตตามความจำเป็น ซึ่งตนเองอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเอง หรือผู้อื่น เป็นต้น

(1.2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (Homicide) หมายถึง กรณีที่การตายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยเจตนาฆ่าหรือไม่มีเจตนาฆ่า หรือโดยประมาท หรือแม้จะมีได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาท ก็เข้ากรณีนี้

(1.3) การถูกสัตว์ทำร้ายตาย หมายถึง กรณีที่การตายเกิดขึ้นจากการถูกสัตว์ทำร้าย โดยตรง โดยมีสาเหตุเกิดจากโรค ที่สัตว์นั้น เป็นพาหนะนำโรค เช่น โรคมาเลเรีย พืชสุนัขบ้า เป็นต้น การที่กฎหมายได้กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพก็เพื่อความกระจ่างแจ้งชัดของสาเหตุแห่งการตาย เพราะอาจเป็นไปได้ที่การตายเกิดขึ้น จากการที่บุคคลอื่นใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการฆ่าคนก็ได้ เช่น แอบเอางูพิษมาซุกไว้ในที่นอนของผู้ตาย เป็นต้น

(1.4) การตายโดยอุบัติเหตุ (Accident) หมายถึง การตายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด และโดยบังเอิญ ซึ่งไม่สามารถคาดหมายได้ตามปกติ เช่น ตกน้ำตาย ไฟผ่าตาย ความตายที่เกิดจากอุบัติเหตุ การจราจรทางบก เป็นต้น ทั้งนี้ การที่กฎหมาย ต้องกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าการตายมิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา

(1.5) การตายโดยยังมิได้ปรากฏเหตุ (sudden and unexpected death) หมายถึง กรณีที่ปรากฏการตายของบุคคลใดขึ้น แต่ไม่ปรากฏว่า ตายเพราะเหตุใด และไม่เข้าข่ายในการตายโดยผิดธรรมชาติ ทั้งสี่ประการดังกล่าว เช่น กรณีของโรคไหลตาย เป็นต้น

⁸ คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 . พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลาคม จำกัด, 2543) หน้า 356.

ดังนั้น ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องชั้นสูตรพลิกศพ เพื่อให้ทราบจากผู้ตายตายด้วยเหตุใด และเหตุที่ทำให้ตายจะเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดอาญาหรือไม่

(2) กรณีที่บุคคลใดตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน

ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้นแก่บุคคลใด ในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จะต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพเสมอไม่ว่าผู้ตายจะตายโดยธรรมชาติ เช่น ตายเพราะโรคประจำตัว หรือตายโดยผิดธรรมชาติ

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้มีการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้นแก่บุคคลใด ในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน เนื่องจาก

ก. เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุม ในกรณีที่เจ้าพนักงานอาจกระทำทารุณต่อผู้ถูกควบคุม เช่น ทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ความตาย ปล่อยให้อดอาหารตาย เป็นต้น

ข. เพื่อตรวจสอบและพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงาน ในกรณีที่มีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดหรือสงสัยว่ากระทำความผิด ทั้งนี้ ในบางครั้งได้มีการต่อสู้ขัดขวางจากผู้ถูกจับ หรือผู้ถูกกล่าวหาอันจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกจับหรือถูกกล่าวหาจนถึงแก่ความตาย ซึ่งเรียกการตายกรณีเช่นนี้ว่า "วิสามัญฆาตกรรม"⁹ กล่าวคือ เป็นคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งได้กระทำการใช้กำลังในการปฏิบัติการตามหน้าที่ และเป็นเหตุให้บุคคลผู้ถูกระทำต้องถึงแก่ความตายจากการกระทำดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ การตรวจสอบการตายเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จำเป็นต้องตรวจสอบโดยการชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนของศาลตามกฎหมาย เพื่อพิสูจน์ให้แน่ชัดว่า เจ้าพนักงานได้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายต่อผู้ถูกควบคุมหรือผู้กระทำความผิดเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2478 มาตรา 17 บัญญัติว่า "เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ในกรณีต่อไปนี้"

(1) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง

(2) ผู้ต้องขัง ซึ่งกำลังหลบหนีไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด และไม่มี

ทางอื่นที่จะจับกุมได้"

⁹ สนธิสนันคิลป์ . "วิสามัญฆาตกรรม." อัยการนิเทศ เล่ม 46 ปีที่ 4 พ.ศ. 2527 . หน้า 582-583.

กรณีที่เขาหน้าที่ตำรวจป้องกันชีวิตของตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายจากการต่อสู้ของคนร้ายและได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ เป็นต้น

แต่ในกรณีที่การฆ่าโดยเจ้าพนักงานแต่ไม่ได้กระทำในขณะปฏิบัติหน้าที่ ย่อมไม่ถือว่าเป็นการตายที่เกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ และไม่มีเหตุที่จะอ้างได้ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 27 และมาตรา 37 และได้ฆ่าคนร้ายตาย ดังนี้ ไม่ใช่คดีวิสามัญฆาตกรรมเพราะกระทำนอกอำนาจหน้าที่ คงเป็นเพียงคดีฆาตกรรมธรรมดา จะสอบสวนเป็นคดีวิสามัญฆาตกรรมไปให้อธิบดีกรมอัยการพิจารณาไม่ได้ ต้องให้พนักงานอัยการจังหวัดในเขตนั้นรับผิดชอบ¹⁰

2.3 หน้าที่ของผู้รู้เรื่องการตายโดยผิดธรรมชาติ

2.3.1 บุคคลผู้มีหน้าที่

เมื่อความตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ณ ที่ใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้มีหน้าที่ที่จะต้องกระทำดังที่ระบุไว้ในข้อต่อไป

- (1) สามี ภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตาย
- (2) บุคคลอื่นใดซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้น

2.3.2 หน้าที่ที่ต้องกระทำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 กำหนดไว้ด้วยว่า เมื่อพบศพผู้ตายที่ตายโดยผิดธรรมชาติ บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ดังนี้

- (1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเองเพียงเท่าที่จะทำได้ ซึ่งหมายถึง การห้ามเคลื่อนย้ายศพ เพราะถ้ามีการเคลื่อนย้าย ร่องรอยหรือหลักฐานอันจะแสดง ให้เห็นถึงสาเหตุหรือพฤติการณ์ที่ตายอาจลบเลือนหรือสลายไป ยิ่งถ้าเป็นการตายโดยการกระทำผิดอาญา อาจจะเป็นการยากที่จะพิสูจน์ความผิดในภายหลัง อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็น เช่น ศพผู้ตายนอนอยู่ริมตลิ่ง หากไม่เคลื่อนย้ายศพอาจเลื่อนลงน้ำไป ผู้มีหน้าที่อาจเคลื่อนย้ายให้พ้นไปได้

¹⁰ สนธิ สนั่นศิลป์ "วิสามัญฆาตกรรม" อัยการนิเทศ เล่ม 46 ปีที่ 4 พ.ศ. 2527 . หน้า 582-583.

(2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าพนักงานได้มีโอกาสทำการชันสูตรพลิกศพผู้ตายได้โดยเร็ว เป็นการสะดวก ในการรวบรวมหลักฐานหรือพบเห็นร่องรอยในสาเหตุการตายได้แน่ชัด

2.3.3 การไม่กระทำตามหน้าที่

มาตรา 149 วรรคท้าย กำหนดเป็นความผิดแก่ผู้ที่ไม่กระทำตามหน้าที่ดังกล่าว โดยให้ระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท¹¹

2.4 กระบวน การชันสูตรพลิกศพ

มาตรา 150 วรรคหนึ่งของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹² ได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพและวิธีการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

2.4.1 ผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ การที่กฎหมายให้พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ เป็นพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ก็เพื่อให้เกิดความสะดวก แต่โดยที่การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนและอำนาจการสอบสวนมิได้อยู่ติดกับท้องที่ ฉะนั้นศาสตราจารย์ คณิต ฌ นคร ให้ความเห็นว่าเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการตายก็มีอำนาจชันสูตรพลิกศพได้ด้วย และไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของศาสตราจารย์ คณิต ภาไชย ที่ว่าพนักงานสอบสวนอื่นแม้จะมีอำนาจสอบสวนคดีนั้น ก็ไม่มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ¹³ สำหรับผู้เขียนเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของศาสตราจารย์ คณิต ฌ นคร เพราะว่าการชันสูตรพลิกศพ ไม่ควรจำกัดเขตอำนาจการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด

(2) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิมัธยมศึกษาหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ในกรณีที่แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ได้แก่ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ได้แก่ แพทย์

¹¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542

¹² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542

มาตรา 3

¹³ คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 355

ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ถ้าแพทย์ประจำสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ได้แก่ แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้น ตามหลักต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ถ้าไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ย่อมจะต้องจัดให้แพทย์ประจำ โรงพยาบาลของรัฐ หรือประจำสาธารณสุขจังหวัด หรือประจำโรงพยาบาลเอกชนตามลำดับ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายประสงคฺจะให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในเหตุและพฤติการณ์ของการตายให้มากที่สุด จึงต้องอาศัยแพทย์ที่มีคุณสมบัติทางวิชาชีพเท่านั้น ที่จะให้ความเห็นในเรื่องนี้ได้ การที่ให้ผู้อื่นไม่มีคุณสมบัติแม้จะมีความรู้ทางแพทย์อยู่บ้าง อาจวินิจฉัยสาเหตุของการตายผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ ถ้าความตายเกิดจากการกระทำผิดอาญา การชันสูตรพลิกศพที่คลาดเคลื่อนย่อมทำให้การวินิจฉัยความผิดในการทำความเห็นและสิ่งคดีคลาดเคลื่อนตามไปด้วย

นอกจากนี้แล้ว การที่กฎหมายต้องการกำหนดลำดับของแพทย์ในลักษณะ ดังกล่าวอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจ เพื่อให้แพทย์ประจำตำบล เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพแทน โดยอ้างว่า ไม่มีแพทย์หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จะเห็นได้ว่า ก่อนที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ที่แก้ไขเพิ่มเติมจะใช้บังคับ กล่าวคือ ในวันที่ 27 มิถุนายน 2543 การชันสูตรพลิกศพนั้น ได้กระทำโดยแพทย์ประจำตำบลเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นจากกรณีวิสามันญ์ โจ ด่านช้าง คดีวิสามันญ์ฆาตกรรมผู้ค้ายาบ้า 6 ศพ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น¹⁴

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัญหาความไม่พร้อมรวมทั้งการขาดแคลนแพทย์ที่ต้องทำชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการที่ปรับปรุงใหม่นี้ กฎหมายจึงกำหนดเป็นบทเฉพาะกาลในระยะเริ่มแรกไว้ว่าภายใน 5 ปี นับแต่วันที่กฎหมายที่แก้ไขใหม่ใช้บังคับ ถ้าแพทย์เฉพาะที่เป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ มีเหตุจำเป็นไม่สามารถไปตรวจชันสูตรพลิกศพการตายที่ผิดธรรมชาติบางลักษณะ คือ ตายในเหตุถูกสัตว์ทำร้าย และตายโดยอุบัติเหตุ¹⁵ ในที่เกิดเหตุใดได้ แพทย์ดังกล่าวอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมตรวจชันสูตรพลิกศพได้ในเบื้องต้น แล้วต้องรีบรายงานให้แพทย์ทราบโดยเร็ว การตายโดยผิดธรรมชาติที่เป็นการฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้

¹⁴ พรทิพย์ โรจนสุนันท์. "นิติเวชกับกระบวนการยุติธรรม." มติชนรายวัน. ฉบับวันอังคารที่ 30 ตุลาคม 2544.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 149.

ตาย และตายโดยยังมีได้ปรากฏเหตุ ต้องทำการชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดไว้ทุกกรณี

(3) ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นอกจากพนักงานสอบสวนและแพทย์แล้ว ยังต้องมีเจ้าพนักงานของรัฐอีกสองฝ่ายคือพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุล ในการชันสูตรพลิกศพ กล่าวคือ

(3.1) พนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่ากระทำการตามหน้าที่หรือความตายเกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานแก่พนักงานอัยการโดยผ่านศูนย์อำนวยความสะดวกชันสูตรพลิกศพในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ทั้งนี้ โดยผู้อำนวยความสะดวกศูนย์เป็นผู้รับผิดชอบซึ่งจะจัดทำบัญชีรายชื่อพนักงานอัยการที่จะต้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เพื่อคอยรับแจ้งจากเจ้าพนักงานสอบสวน รวมทั้งสารบบรับเรื่องการชันสูตรพลิกศพและหากเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนก็จะแจ้งไปยังพนักงานอัยการตามรายชื่อเพื่อเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ¹⁶

(3.2) พนักงานฝ่ายปกครอง

พนักงานฝ่ายปกครองซึ่งมีหน้าที่ร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ หมายถึงบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้

ก. ในจังหวัดอื่น ได้แก่ ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด เจ้าจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด

ข. ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวงมหาดไทย¹⁷

¹⁶ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 5 และข้อ 6.

¹⁷ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ.2543 ข้อ 3.

เมื่อได้รับแจ้งเหตุ การตายจากพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งจะต้องบันทึกรายการที่ได้รับแจ้งในแบบรายงานประจำวันแจ้ง เหตุการณ์ชั้นสูตรพลิกศพ (ชศ.1) แล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชาจนถึงปลัดกระทรวงมหาดไทยทราบ

เมื่อไปถึงสถานที่เกิดเหตุ พนักงานฝ่ายปกครอง จะต้องตรวจสอบว่าผู้ร่วมชั้นสูตรพลิกศพมีครบถ้วนและถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ และจะต้องบันทึกภาพผู้ตาย หรือสภาพแวดล้อมพร้อมสิ่งของสถานที่บริเวณใกล้เคียงหรือร่องรอยที่ปรากฏต่างๆ รวมทั้งตรวจสอบสถานที่หรือสภาพแวดล้อมและบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพร่วมกับผู้ชันสูตรพลิกศพอื่นๆ เพื่อแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ในกรณีที่มีความเห็นไม่ตรงกันกับผู้ร่วมชั้นสูตรพลิกศพอื่น ๆ และไม่อาจลงชื่อในรายงานได้ให้บันทึกความเห็นแย้งไว้ในบันทึกชันสูตรพลิกศพด้วย¹⁸

กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ ทั้งก่อนที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือญาติของผู้ตาย อย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้ด้วย¹⁹ ในกรณีของการชันสูตรพลิกศพดังกล่าว พนักงานอัยการมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน กล่าวคือ ก่อนดำเนินการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานอัยการตรวจสอบให้ได้ความว่า พนักงานสอบสวนได้แจ้งให้ สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตาย อย่างน้อยหนึ่งคน ทราบเท่าที่จะทำได้ รวมถึงตรวจสอบด้วยว่า การชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์ที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งจะต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชา²⁰

2.4.2 วิธีการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพเป็นวิธีการในการอำนวยความสะดวกความยุติธรรมที่สำคัญ กฎหมายจึงได้กำหนดรายละเอียดและมีขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน ซึ่งต่างเป็นขั้นตอนที่จะให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรอบคอบอย่างมีความเป็นภาวะวิสัยทั้งสิ้น ขั้นตอนต่าง ๆ มีดังนี้

¹⁸ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ.2543 ข้อ 6, ข้อ 9 และข้อ 11.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 2

²⁰ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 , ข้อ 10 และข้อ 11.

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง กำหนดให้การชันสูตรพลิกศพต้องกระทำโดยเร็ว และให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ตามที่ระบุไว้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที คือ แพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพต้องทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพภายใน 7 วัน นับแต่วันได้รับเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานของแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพนี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ

(2) สำหรับสำนวนการชันสูตรพลิกศพที่ปรากฏว่าความตายมิได้เป็นผลจากการกระทำผิดอาญา กำหนดให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการ และให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะส่งไปยังผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี

(3) ส่วนสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ แพทย์ทางนิติเวชวิทยาที่โรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลศิริราช หรือโรงพยาบาลของทางราชการในกรุงเทพมหานคร ที่มีแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ของแพทย์สภาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ส่วนในต่างจังหวัด ได้แก่ โรงพยาบาลหรือสถานอนามัยใกล้เคียง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสามนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องส่งให้แก่พนักงานอัยการภายใน 30 วัน นับแต่ วันที่ได้รับทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายเวลาได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายเวลาทุกครั้งในสำนวนการชันสูตรพลิกศพเช่นเดียวกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขเวลาไว้เป็นการแน่นอนนั้น เพื่อให้กระบวนการชันสูตรพลิกศพเป็นไปโดยรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่มีบทบังคับ หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการดำเนินการล่าช้าจะต้องได้รับโทษเพียงใด

(4) ในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพได้ตรวจศพแล้วไม่สามารถทราบถึงเหตุของการตาย มาตรา 151 ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดังนี้

ก. สั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใดของศพ เช่น สั่งให้ผ่าตัดเอากระเพาะอาหารออกแล้วไปแยกธาตุดูว่ามียาพิษอยู่ในกระเพาะอาหารหรือไม่ หรือ

ข. สั่งให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลแต่เจ้าพนักงานจะสั่งให้จัดการดังกล่าวได้ก็เฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตายเท่านั้น จะสั่งการเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เช่น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาทางวิชาการเช่นนี้ย่อมไม่ได้²¹

เมื่อได้รับศพหรือส่วนของศพดังกล่าวแล้ว แพทย์หรือเจ้าพนักงานแยกธาตุของรัฐบาล มีหน้าที่ที่จะต้องจัดการตามที่มาตรา 152 ระบุไว้ คือ

(4.1) ทำรายงานถึงสภาพของศพตามที่พบเห็น หรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

(4.2) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

(4.3) ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ²²

(5) ในกรณีที่ศพฝังไว้แล้วก่อนที่จะมีการชันสูตรพลิกศพ ผู้ชันสูตรพลิกศพในการจัดให้ขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู

อย่างไรก็ดี เจ้าพนักงานอาจไม่จัดการขุดศพใน 2 กรณีคือ

(5.1) เมื่อเจ้าพนักงานเห็นว่าไม่จำเป็น เช่น แพทย์ผู้รักษาพยาบาลได้ตรวจบาดแผล โดยละเอียดไว้ก่อนและลงความเห็นว่าเป็นผู้ตายตายเพราะบาดแผลนั้น ไม่มีพฤติการณ์ที่ควรสงสัยเป็นอย่างอื่นอีก เป็นต้น

(5.2) เมื่อมีการขุดศพจะเป็นอันตรายแก่อนามัยของประชาชน เช่น ผู้ตายตายด้วยโรคติดต่ออย่างร้ายแรง ถ้าขุดศพออกตรวจดู เชื้อโรคอาจแพร่ไปยังบุคคลอื่นได้²³ แสดงให้เห็นถึงขอบเขตของการค้นหาความจริงในคดีอาญาอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ นอกจากจะต้องคำนึงถึงฐานะความเป็นประธานในคดีของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงสาธารณชนอีกด้วย²⁴

2.4.3 การทำความเห็น

เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ผู้ชันสูตรพลิกศพ ต้องทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงถึง

(1) เหตุแห่งการตาย เช่น ตายเพราะถูกกระสุนปืน หรือแขวนคอตาย

²¹ คณิง ภาไชย, อ้างแล้ว, หน้า 361.

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 152.

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1429/2492

²⁴ คณิต ณ นคร, อ้างแล้ว เรื่องเดียวกัน.

- (2) พุทธการณที่ตาย เช่น ตายในการทะเลาะวิวาท หรือฆ่าตัวตาย
- (3) ผู้ตายคือใคร ถ้าเจ้าพนักงานรู้จักตัวผู้ตาย ก็อาจจดแจ้งชื่อผู้ตายในบันทึกความเห็นนั้น ถ้าไม่รู้จักก็อาจต้องสอบถามญาติหรือผู้ที่รู้จักซึ่งสามารถยืนยันว่าผู้ตายเป็นใครไว้ แล้วจึงจดแจ้งชื่อผู้ตายลง แต่ก็ควรแสดงให้ปรากฏด้วยว่าเจ้าพนักงานทราบมาได้อย่างไร
- (4) ตายที่ไหน สถานที่ตายอาจแสดงให้เห็นถึงสถานที่เกิดเหตุคดีอาญาได้ แต่ไม่จำเป็นในทุกกรณี เช่น ผู้ตายถูกแทง ณ สถานที่แห่งหนึ่งแต่ไปตายที่โรงพยาบาล ซึ่งต้องถือว่าที่ตายคือโรงพยาบาล ในกรณีที่ไม้อาจทราบที่ตาย เช่น ศพลอยน้ำมา ก็น่าจะแสดงสถานที่ที่พบศพแทน
- (5) ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่ามีใคร หรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิด

3. การไต่สวนการตาย

การไต่สวนการตายเป็นวิธีการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการตายที่เจ้าพนักงานมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องคือตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานหรือโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน²⁵

เดิมทีเดียวถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้น ซึ่งท้องที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้นอยู่ในเขต ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๙ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับกรณีนี้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๐ วรรคสามถึงวรรคแปดในปัจจุบัน อย่งไรก็ตาม ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีการยกเลิกไต่สวนการตายไประยะหนึ่งโดยได้กลับไปใช้หลักเกณฑ์ดั้งเดิมของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ให้เป็นภาระหน้าที่ของพนักงานอัยการแทนที่จะเป็นผู้พิพากษา โดยบัญญัติว่า “ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยพนักงานอัยการนายหนึ่งซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้นและที่สุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ก็ได้มีการแก้ไขกลับไปใช้วิธีการไต่สวนการตายอีกครั้งหนึ่ง

ดังกล่าวมาแล้วว่าในต่างประเทศการชันสูตรพลิกศพกระทำโดยผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการกับแพทย์ วิธีทำนองนี้ในประเทศเราเคยมีการนำมาใช้แล้ว แม้จะจำกัดเฉพาะกรณีที่เจ้าพนักงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายก็ตาม กรณีให้ผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ

²⁵ คณิต ญ นคร .กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 360

การชันสูตรพลิกศพนี้จัดว่าเป็นการถ่วงดุลที่และทันท่วงที กรณีเป็นที่น่าเสียดาย ที่กฎหมายกลับไปใช้วิธีการไต่สวนการตายอีก เพราะการไต่สวนการตายรู้สึกจะหนักไปในทางรูปแบบเสียส่วนมาก²⁶

3.1 วัตถุประสงค์

ในการไต่สวนการตาย กฎหมายได้กำหนดให้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

3.1.1 เป็นการตรวจสอบกระบวนการชันสูตรศพในคดีที่ความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยไม่จำเป็นต้องเกิดจากการฆ่าโดยเจตนา และความตายที่เกิดขึ้น ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นการฆ่าโดยเจตนา หรือเป็นการกระทำโดยเจ้าพนักงาน²⁷

3.1.2 เป็นการคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายซึ่งถูกระงับโดยเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ หรือซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้สิทธิแก่สามีภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของ ผู้ตายในการที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยาน ที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย

3.2 กรณีที่จะต้องไต่สวนการตาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดกรณีที่จะต้องมีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพไว้ 2 กรณี กล่าวคือ

3.2.1 กรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

3.2.2 กรณีที่มีความตายเกิดขึ้น ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

²⁶ คณิต ณ นคร.กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 360-361

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3

ทั้งนี้ จะได้พิจารณาโดยละเอียดดังนี้

3.2.1 กรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

โดยที่ในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมนั้น ในบางกรณีอาจจะก่อให้เกิดผลทำให้บุคคลถึงแก่ความตาย อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเช่นนี้ เรียกว่า เป็น “วิสามัญฆาตกรรม”

หากพิจารณาความหมายของคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ดังที่ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ว่าหมายถึง ฆาตกรรมที่เจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำเนื่องในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่²⁸

ทั้งนี้ คำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” เป็นคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติชั้นสุตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 เป็นครั้งแรก ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า คดีฆาตกรรมที่ผู้ตายได้ตายด้วยการถูกเจ้าพนักงาน ฆ่าตายในเวลากระทำการตามหน้าที่²⁹

นอกจากนี้ ในแนวปฏิบัติของ สำนักงานอัยการ สูงสุด ถือว่า “คดีวิสามัญฆาตกรรม” หมายถึง กรณีที่มีปรากฏความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ซึ่งเป็นคดีฆาตกรรม และหมายความรวมถึงกรณีที่ตายระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งอาจไม่ใช่คดีฆาตกรรมด้วย³⁰

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า คำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” นี้หาได้มีปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด

ในการวินิจฉัยว่าคดีใดเป็น “คดีวิสามัญฆาตกรรม” หรือไม่นั้น กรมอัยการ (ปัจจุบัน คือ สำนักงานอัยการสูงสุด) ได้ยึดถือหลักว่า หมายถึง เฉพาะคดีฆาตกรรมที่เจ้าพนักงานของรัฐได้กระทำโดยเจตนาแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น³¹ ดังนั้น จึงย่อมไม่ครอบคลุมถึงการตายที่อาจเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนาหรือกระทำโดยประมาท

²⁸ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525), หน้า 760.

²⁹ ปวีณา ศุภจริยาวัตร. “วิสามัญฆาตกรรม.” ในรพี ปี 42 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 13.

³⁰ บันทึกกรมอัยการที่ 723/2500 ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500 เรื่อง แนวทางปฏิบัติการดำเนินการในคดีวิสามัญฆาตกรรม อ้างจาก สนิท สนั่นศิลป์, วิสามัญฆาตกรรม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2543), หน้า 68.

³¹ มติที่ประชุมอัยการพิเศษ ประจำเขต ประจำปี พ.ศ. 2503 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2503

โดยในการใช้กำลังขั้นรุนแรงของเจ้าพนักงานของรัฐ ในการปฏิบัติการตามหน้าที่อันเป็นเหตุให้เกิดความตาย (deadly force) ตามหลักกฎหมายของไทย มิได้บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานไว้โดยตรง ดังเช่น กฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น³² ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ซึ่งเป็นแม่บทของอำนาจหน้าที่ในการจับกุมให้อำนาจที่จะใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ของเรื่องการจับ เมื่อบุคคลที่จะถูกจับขัดขวางการจับกุมหรือพยายามจะหลบหนีเท่านั้น³³ ด้วยเหตุนี้ การที่จะต้องให้ศาลเป็นองค์กรเข้ามาตรวจสอบการตายที่เกิดจากการวิสามัญฆาตกรรม จึงเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความโปร่งใสในการชันสูตรพลิกศพในคดีความตายเกิดขึ้นโดยกระทำของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่อีกด้วย³⁴

(1) ขอบเขตของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

คำว่า "เจ้าพนักงาน" ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่ ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ..." หมายถึง เจ้าพนักงานของรัฐ ดังต่อไปนี้³⁵

- ก. พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจ
- ข. พนักงานสอบสวน
- ค. พนักงานอัยการ
- ช. พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์

³² ศิริลักษณ์ นุรักษ์, **ขอบเขตของฆาตกรายที่จะนำไปสู่การใช้กำลังรุนแรงถึงตาย : ศึกษาเฉพาะกรณีวิสามัญฆาตกรรม**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 1-5.

³³ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2541.) หน้า 185. และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่า "ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่น ให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

³⁴ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. **แนวทางพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม**. (กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันกฎหมายอาญา, 2543), หน้า , 169.

³⁵ เรื่องเดียวกัน

ดังจะได้พิจารณาโดยลำดับต่อไปนี้

ก. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) ได้ให้ความหมายของ “เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ” ว่าหมายถึง “เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้รวมถึงพลดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่น ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการ จับกุม ปรามปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุม หรือปรามปราม”

พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- (1) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่
- (2) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

ข. พนักงานสอบสวน

หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน กล่าวคือ ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ³⁶

บุคคลที่มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ

- (1) ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศ ตั้งแต่ชั้นนายร้อย ตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า³⁷
- (2) ในจังหวัดอื่น ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า³⁸
- (3) คดีความผิดซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ได้แก่
 - (3.1) อธิบดีกรมอัยการ หรือ ผู้รักษาราชการแทน
 - (3.2) พนักงานสอบสวนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่จากอธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาราชการแทน
 - (3.3) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับอยู่ในเขตอำนาจ

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11)

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรค 2

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20.

(3.4) พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลผู้ได้รับความเสียหายได้ฟ้องร้องให้ทำโทษผู้ต้องหา³⁹

ค. พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการ หมายถึงเจ้าพนักงาน ผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่น ผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้ โดยทั่วไป หมายถึง พนักงานอัยการ อันเป็นทนายแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีความทั้งหลายในนามของรัฐบาล

ง. พนักงานราชทัณฑ์

ได้แก่ เจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ เช่น ผู้บัญชาการเรือนจำ พัดดี ขอบเขตของการกระทำซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ กล่าวคือ เจ้าพนักงานผู้ก่อให้เกิดความหมาย เป็นผู้อ้างแต่ไม่จำเป็นต้องยกขึ้นอ้างโดยตรง เพียงแต่รายงาน บันทึกคำแจ้งความ คำให้การ หรือการอื่นใดของเจ้าพนักงานนั้น แสดงว่าตนได้ปฏิบัติราชการไปตามหน้าที่ ก็ต้องถือว่าได้จ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่แล้ว⁴⁰

เป็นที่น่าสังเกตว่า ความตายที่เกิดขึ้น จะต้องเป็นเรื่องที่เจ้าพนักงาน “ฆ่าผู้อื่นตาย” โดยเจตนา ตามมาตรา 288, 289 ประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ในกรณีที่มีการฆ่าตายโดยไม่เจตนาตามมาตรา 290 หรือทำให้ตายโดยประมาท ตามมาตรา 29, ประมวลกฎหมายอาญา ย่อมไม่รวมถึง แต่ก็มิ้นักกฎหมายบางท่าน เห็นว่า ให้หมายความรวมถึง การฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาด้วย แต่ไม่รวมถึง การทำให้คนตายโดยประมาท⁴¹

แต่ผู้เขียนเห็นว่า คดีที่ความตายซึ่งเกิดขึ้น โดยการกระทำเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เป็นกรณีที่เกิดขึ้น เนื่องจากเจ้าพนักงานของรัฐ ได้มีเจตนาใช้กำลังชั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่น ตามหลักเกณฑ์การป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ด้วยเหตุนี้ เจตนาในเบื้องต้นของการใช้กำลังดังกล่าวของเจ้าพนักงาน จึงเกิดขึ้นโดยเจตนา มิได้เกิดขึ้นโดยไม่เจตนาหรือโดยประมาท แต่อย่างไร ส่วนการอ้างว่าปฏิบัติหน้าที่นั้น เป็นเพียงกรณีที่กฎหมายยอมรับให้นำมาอ้างได้ เพื่อประกอบการวินิจฉัยของศาลว่า การกระทำของเจ้าพนักงานของ

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 20

⁴⁰ สนิท สนันศิลป์. อ้างแล้ว, หน้า 73.

⁴¹ อร่าม นุตถากร. “การชันสูตรพลิกศพ”, บทบัณฑิตย 29 (2515) : 110-111.

รัฐ ที่ได้กระทำการวิสามัญฆาตกรรมหรือกระทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายนั้น พอลสมควรแก่เหตุหรือไม่

3.2.2 กรณีที่มีการตายเกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน

เป็นกรณีที่มีผู้ตายตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ปัญหาที่มีอยู่ว่ากรณีใดจึงจะถือว่าอยู่ในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกขังหรือถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะถือว่าอยู่ในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือไม่ ทั้งนี้ ได้มีนักกฎหมาย มีความเห็นแยกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ

ความเห็นที่ 1 เห็นว่าการควบคุมของเจ้าพนักงานที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 143 , 148 และ 150 นั้น มิได้กำหนดว่าเป็นเจ้าพนักงานใด ดังนั้น จึงหมายถึงเจ้าพนักงานทุกตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งทัตติ และอื่น ๆ ด้วย หากผู้ตายตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของทัตติ ในระหว่างที่พนักงานอัยการ มอบตัวให้ควบคุมไว้ก็ดี ศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณาก็ดี ศาลพิพากษาจำคุกหรือขังอยู่ในระหว่างรอการประหารชีวิตก็ดี ก็ต้องถือว่าเป็นคดีที่มีการตายอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานทั้งสิ้น

คำว่า “ควบคุม” ตามความเห็นนี้ จึงมิได้หมายถึงการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) แต่อย่างใด หากหมายถึง การควบคุมตามความหมายธรรมดาจะเห็นชัดจากข้อความในตัวของมาตรา 148 ซึ่งได้ยกเว้นการตายโดยประหารชีวิตตามกฎหมายไว้ ต่อจากการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน แสดงว่าหมายความถึงคดีที่ศาลได้พิพากษาแล้วด้วย

ความเห็นที่ 2 เห็นว่า คำว่าควบคุมดังที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143, 148 และ 150 ต้องตีความตามมาตรา 2 (12) ซึ่งหมายถึง การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างที่สืบสวนและสอบสวนเท่านั้น ดังนั้น ถ้าผู้ตายมิได้อยู่ในความควบคุมโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ดี หรือมิได้ตายในระหว่างสืบสวนก็ดี ก็ไม่อาจเรียกว่าตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน

ดังนั้น การอยู่ในระหว่างความควบคุมโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้น หมายความว่า การควบคุมอยู่ในความรับผิดชอบหรือโดยอาศัยอำนาจหรือคำสั่งของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แม้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมอบหมายให้ผู้อื่นทำการควบคุมแทนก็อยู่ในความหมายแห่งการควบคุมนี้

ตามความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่ 2 ดังกล่าว หากผู้ตายได้ตายระหว่างที่พนักงานอัยการมอบตัว ให้พศตีควบคุมไว้ในระหว่างสอบสวนก็ไม่อาจถือได้ว่า การตายในระหว่างควบคุมไว้ในระหว่างสอบสวน ก็ไม่อาจถือได้ว่า การตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน เนื่องจากในระหว่างนั้นถือว่าถูกควบคุมโดยพนักงานอัยการโดยอาศัยอำนาจกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ข้อ 2. และพนักงานอัยการ ไม่ใช่พนักงานสอบสวน อนึ่งตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) บัญญัติว่า พศตีเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุม ปราบปรามผู้กระทำความผิด กฎหมายซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม แต่ในกรณีที่พศตีควบคุมผู้ต้องหาตามที่พนักงานอัยการมอบตัวให้ นี้ ไม่เกี่ยวกับการ จับกุมหรือปราบปรามของพศตี จึงไม่ถือว่าพศตี เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

อีกประการหนึ่ง ถ้าผู้ตายตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจ แต่คดีมิได้อยู่ในระหว่างสืบสวนหรือสอบสวน เช่น พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจนั้นจับจำเลยที่หนีนายประกันระหว่างพิจารณาตามหมายจับของศาล แล้วจำเลยตายในระหว่างพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจควบคุมเพื่อนำตัวส่งศาล ดังนี้ ย่อมไม่ถือว่าเป็นกรณีความตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน

ความเห็นทั้ง 2 ประการดังกล่าวนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตีความไปทางความเห็นที่ 1 โดยมีความเห็นว่า กฎหมายประสงคฺให้มีการชั้นสูตรพลิกศพทุกกรณีที่มีการตายของบุคคลใดเกิดขึ้น ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะบุคคลนั้น จะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานชั้นใด นับตั้งแต่การควบคุมของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือในชั้นสืบสวนและสอบสวน การควบคุมของพศตีในกรณีที่พนักงานอัยการของให้ควบคุมผู้ต้องหาได้ รวมตลอดถึงการชั่งน้ำหนักหรือผู้ต้องชั่งตามคำพิพากษา หรือ คำสั่งของศาลด้วย ยกเว้น เพียงตายโดยการประหารชีวิต ตามความหมายอย่างเดียวกันนั้น⁴²

แต่อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไปในทางความเห็นที่ 1 ในคำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501 ซึ่งได้วินิจฉัยว่า นักโทษเด็ดขาด ซึ่งต้องโทษจำคุกตายในเรือนเพาะชำ เพราะเส้นโลหิตแตกเป็นการตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148, 150 จึงต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพ และได้ส่งคำสั่ง

⁴² สนิท สนั่นศิลป์ . อ้างแล้ว, หน้า 74.

3.3 กระบวนการไต่สวนการตาย

การไต่สวนการตาย เป็นมาตรการตรวจสอบ และคุ้มครองสิทธิของตาย ในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งดำเนินการโดยศาล ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 เมื่อพนักงานสอบสวนได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการร่วมกันชันสูตรพลิกศพ ในคดีที่มีการตายเกิดขึ้น ในระหว่างอยู่การควบคุมของเจ้าพนักงานหรือเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน และพนักงานสอบสวนต้องจัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ แล้วส่งสำนวนดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่ ภายใน 30 วัน นับแต่วันทราบเรื่อง แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นอาจขยายได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละ ไม่เกิน 30 วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลในความจำเป็นในการขยายเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ⁴³

3.3.2 เมื่อพนักงานอัยการ ได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว จะต้องทำคำร้องขอ เพื่อให้มีการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ ณ ศาลชั้นต้น แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับสำนวน แต่ถ้ามีความจำเป็นสามารถขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ⁴⁴

3.3.3 เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ไต่สวนการชันสูตรพลิกศพแล้ว ศาลก็ต้องปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลสำเนาคำร้อง และแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวน ให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคน เท่าที่สามารถจะทำได้ ทราบก่อนวันนัดไต่สวน ไม่น้อยกว่า 15 วัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาส บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายได้ตรวจสอบกระบวนการชันสูตรพลิกศพ

3.3.4 ในการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพนั้น พนักงานอัยการจะต้องนำพยานหลักฐาน ทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ⁴⁵

3.3.5 ก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอเข้ามา ชักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานหลักฐานอื่นด้วย⁴⁶ รวมทั้งมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 150 วรรค 4

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 150 วรรค 5

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 7

⁴⁶ คณิต ภาไชย. อ่างแล้ว, หน้า 363

หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดี ก็ให้ศาลตั้งทนายความขึ้นทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย⁴⁷ นอกจากนี้ ยังมีสิทธิที่ขอให้ศาลเรียกผู้ทรงคุณวุฒิ หรือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นแย้ง หรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ศาลเรียก⁴⁸

3.3.6 เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่น่าสืบมาแล้ว มาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนหรือทำคำสั่ง

3.3.7 เมื่อศาลไต่สวน เป็นที่พอใจแล้ว ศาลจะมีคำสั่งว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน และเหตุแห่งการตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายไว้กล่าวด้วยว่าใครทำร้าย

เป็นที่น่าสังเกตว่าศาลจะไม่สั่งว่าการกระทำนั้น เป็นความผิดหรือไม่ เพราะเป็นสำนวนการไต่สวนการตาย ไม่ใช่การพิจารณาความผิด

3.3.8 คำสั่งของศาลในกรณีไต่สวนการชันสูตรพลิกศพนี้ ให้ถึงที่สุด จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ แต่ไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่น ได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น⁴⁹

อย่างไรก็ตาม หากศาลมีคำสั่ง ยกคำร้องไม่ไต่สวน หรือสั่งว่าไม่ใช่คดี ตามมาตรา 150 วรรคสามนี้ ดังนั้น คำสั่งศาลจะถึงที่สุดหรือไม่ กรณีดังกล่าว

มีผู้ให้ความเห็นว่า ไม่ถึงที่สุดเพราะมิใช่เป็นการสั่งความตามมาตรา 150 วรรคสาม จึงไม่เป็นคำสั่งถึงที่สุด ตามมาตรา 150 วรรคเจ็ด พนักงานอัยการจึงอุทธรณ์ฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁵⁰

3.3.9 เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งไปที่พนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการต่อไป

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการไต่สวนจากศาลแล้ว ต้องส่งสำนวนที่ศาลส่งมา และสำนวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนที่ได้รับไว้คืนไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการต่อไป

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 150 วรรค 8

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 150 วรรค 9

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 150 วรรค 10

⁵⁰ คณิต ภาไชย. อ่างแล้ว, หน้า 363.

ถ้าพนักงานสอบสวนที่ชั้นสูตรพลิกศพ ไม่มีอำนาจสอบสวนต้องส่งสำนวนการชั้นสูตรไปให้พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบคดีนี้ ดำเนินการสอบสวนต่อไป

3.4 ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการไต่สวนการตาย

กระบวนการไต่สวนการชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 นี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 มีหลักการแตกต่างจากการไต่สวนการชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายเดิมดังนี้

ก. ให้อำนาจศาลในการตรวจสอบกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ ซึ่งกระทำโดยพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ฝ่ายแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการ เพื่อให้การชั้นสูตรพลิกศพมีความโปร่งใสยิ่งขึ้น โดยศาลขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง รวมทั้งเรียกพยานที่สืบมาแล้ว มาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นได้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข. รับรองสิทธิญาติของผู้ตายในการตรวจสอบการชั้นสูตรพลิกศพของผู้ตาย โดยสามารถแต่งตั้งทนายเข้าทำการซักถามพยานได้ ทั้งนี้ หากญาติของผู้ตายไม่มีทนาย ก็ให้ศาลแต่งตั้งทนายความให้ ทั้งนี้ เพราะในทางปฏิบัติแต่เดิม มักจะไม่ค่อยมีญาติของผู้ตายเข้ามาร่วมในการไต่สวนการตาย สาเหตุหนึ่ง เพราะไม่ทราบว่ามีกรไต่สวนการตาย และอีกเหตุผลหนึ่ง ก็คือไม่มีเงินว่าจ้างทนายความมาให้ความช่วยเหลือ โดยเท่าที่ผ่านมา การไต่สวนการตายเป็นเรื่องของการที่ศาลไต่สวนพยาน ฝ่ายพนักงานอัยการแต่ฝ่ายเดียว เพราะฝ่ายผู้ตายมิได้มีผู้ใดให้ความคุ้มครองได้ เว้นแต่ศาลจะใช้ดุลพินิจ ในการเรียกพยานอื่นมาสืบเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่พนักงานอัยการนำสืบ⁵¹

4. วิเคราะห์ปัญหาการไต่สวนการตายในประเทศไทยเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ

ในการวิเคราะห์การไต่สวนการตายในประเทศไทยและต่างประเทศจะได้กล่าวโดยลำดับดังนี้

⁵¹ ณรงค์ ใจหาญ. “แนะนำกฎหมายใหม่” : การปรับปรุงกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ., วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2543, หน้า 152-153.

4.1 วิเคราะห์ระบบการตรวจสอบการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายอันมีผลในการตรวจสอบและถ่วงดุลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน รวมทั้งคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความรอบคอบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวคือ

4.1.1 การเพิ่มความรอบคอบในการชันสูตรพลิกศพและกระบวนการไต่สวน

ในการที่การชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนความตายจะได้ดำเนินการเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและผลดีซึ่งความเป็นธรรม รวมทั้งคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนตายนั้น ได้มีการปรับปรุงกฎหมายในสาระสำคัญดังนี้

(1) การกำหนดให้แพทย์ซึ่งมีความรู้ทางนิติเวชศาสตร์หรือผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพแต่เดิมกฎหมายกำหนดแพทย์ผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพเพื่อความสะดวก และกำหนดลงไปจนถึงแพทย์ประจำตำบลโอกาสผิดพลาดในการสรุปสาเหตุการเสียชีวิตจึงมีมากโดยคดีวิสามัญฆาตกรรม กฎหมายปัจจุบันจึงกำหนดให้ผู้ที่สามารถชันสูตรพลิกศพได้ต้องเป็นแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น กล่าวคือ ต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภาถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ถ้าแพทย์โรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียน เป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่และเพื่อให้แพทย์เอกชนมีความรับผิดชอบในทางอาญาทำนองเดียวกับแพทย์ของรัฐ กฎหมายจึงบัญญัติว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

การที่กฎหมายกำหนดให้นำแพทย์แผนปัจจุบันเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ก็เพื่อเป็นการช่วยเหลือพนักงานสอบสวนมิให้เกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายดังกล่าวมาแล้ว⁵²

⁵² คณิต ณ นคร.กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 355-356

(2) การกำหนดให้พนักงานอัยการได้ตรวจสอบสำนวนการชันสูตรพลิกศพ แต่เดิมนั้นในการวินิจฉัยว่าความตายมิได้เกิดจากการกระทำผิดของเจ้าพนักงาน หรือไม่นั้น เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนและส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้แก่ผู้ว่าราชการ จังหวัดหรือผู้ว่ากรุงเทพมหานคร แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมให้ต้องส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้พนักงานอัยการตรวจสอบก่อน แล้วให้พนักงานอัยการ ดำเนินการส่งสำนวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หากเป็นกรณี que เห็นว่า ความตายมิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา ทั้งนี้ เป็นการตรวจสอบให้แน่ใจว่าเป็นความตายที่ มิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา การที่กฎหมายกำหนดให้ส่งสำนวนผ่านพนักงานอัยการนี้ก็เพื่อให้ มีการตรวจสอบนั่นเอง⁵³

(3) การกำหนดให้ศาลดำเนินการไต่สวนการตาย ในการไต่สวนการตายนั้น ศาลย่อมใช้ดุลพินิจในการเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้ เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นต่อศาลหรือญาติของผู้ตายอาจร้องขอต่อศาลให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้ เชี่ยวชาญมาซักค้านก็ได้ ทั้งนี้ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์หรือนิติ วิทยาศาสตร์ย่อมจะทำให้กระบวนการไต่สวนการตายของศาลมีความรอบคอบและสามารถวินิจฉัย ถึงสาเหตุการตาย และพฤติการณ์ที่ตาย ตลอดจนความชอบธรรมของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่อื่นเป็นสาเหตุให้มีความตายเกิดขึ้น⁵⁴

4.1.2 การเร่งรัดให้กระบวนการชันสูตรศพและไต่สวนการตายดำเนินการอย่าง รวดเร็ว

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความได้กำหนดให้พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการ และศาล ต้องดำเนินการชันสูตรพลิกศพและไต่สวนการตายภายในระยะเวลาที่ กฎหมายกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นก็สามารถขยายระยะเวลาได้ตามที่กฎหมาย กำหนด แต่จะต้องบันทึกแสดงเหตุอันไว้ กล่าวคือ

⁵³ คณิต ณ นคร . กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 356.

⁵⁴ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2543 หน้า 1

(1) ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วย ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่องจากพนักงานสอบสวน⁵⁵

ในกรณีที่มีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ

(2) ในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำความผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรโดยเร็ว และให้พนักงานอัยการดำเนินการตามมาตรา 156 ต่อไป

(3) ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่จะต้องร้องขอให้ศาลไต่สวนการตาย เพื่อส่งให้พนักงานอัยการ ภายในเวลาสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ (มาตรา 150 วรรคสี่)

(4) ให้พนักงานอัยการซึ่งได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ทำคำร้องต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนการตาย ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ (มาตรา 150 วรรคห้า)

(5) ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สมาชิกสภา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายตามลำดับ อย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะสามารถทำได้ก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน (มาตรา 150 วรรคเจ็ด)

4.1.3 มาตรการตรวจสอบและการคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ

มาตรการตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์ในการทำบันทึกสำนวนการชันสูตรพลิกศพนั้น เดิมไม่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เพียงกำหนดไว้ว่าจะต้องทำ

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก.

บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ แต่ในมาตรา 150 วรรคแรกที่ได้แก้ไขใหม่นี้ กำหนดมาตรการเพิ่มขึ้นโดยให้แพทย์ผู้ทำการชันสูตรต้องทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันได้รับแจ้งเรื่องจากพนักงานสอบสวน และกฎหมายให้ถือว่ารายงานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ การทำบันทึกรายงานแนบท้ายนี้ จะทำให้ทราบถึงรายละเอียดแห่งการตรวจสภาพศพโดยแพทย์ อันจะนำไปสู่การวินิจฉัยสาเหตุพฤติการณ์ที่ตายได้

การตรวจสอบความถูกต้องในการวินิจฉัยว่าความตายมิได้เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา เดิมเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนซึ่งทำการชันสูตรพลิกศพ แล้วส่งสำนวนให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรง ปัจจุบัน มาตรา 150 วรรคแรก ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนดังกล่าวให้พนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรโดยเร็ว และเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะดำเนินการส่งต่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่ากรุงเทพมหานครต่อไป ซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการตรวจสอบดุลพินิจของพนักงานสอบสวนให้เกิดความรอบคอบขึ้น

มาตรการตรวจสอบ กระบวนการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของ เจ้าพนักงานตามมาตรา 150 วรรคสามเดิม กำหนดให้ญาติของผู้ตายสามารถมีสิทธิซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบต่อศาล และมีสิทธินำสืบพยานอื่นด้วย อีกทั้งมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเข้ามาดำเนินการแทนได้

สำหรับมาตรการในการตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายในกรณี ข้างต้น มาตรา 150 วรรคสาม วรรคแปด และวรรคเก้า เพิ่มมาตรการในการตรวจสอบและคุ้มครองเพิ่มขึ้นดังนี้

(1) กำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และรอบคอบในการชันสูตรพลิกศพ

(2) กำหนดให้ศาลแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินการให้แก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย ที่ไม่มีทนายความ ในการซักถามพยานฝ่ายพนักงานอัยการ หรือนำสืบพยานหลักฐานอื่น โดยทนายความดังกล่าวเป็นทนายความที่ศาลแต่งตั้ง แต่ไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 173 หรือ ทวิ เพียงแต่ญาติของผู้ตายไม่มีทนายความ ศาลต้องแต่งตั้งทนายความให้

(3) ในการวินิจฉัยถึงสาเหตุการตายในการไต่สวนการตายนี้ กฎหมายเดิมให้ศาลมีดุลพินิจที่จะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานอื่นมาสืบได้อีก ตามมาตรา 150 วรรคหก แต่ในมาตรา 150 วรรคเก้าใหม่ ได้เพิ่มอำนาจศาลที่จะขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายที่จะขอให้ศาลเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาได้

การกำหนดให้ศาลแต่งตั้งทนายความให้แก่ญาติของผู้ตายในกรณีที่ผู้นั้นไม่มีทนายความ และการขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบการไต่สวนและทำคำสั่งนี้ ถือได้ว่าเป็นมาตรการที่มุ่งจะให้เกิดการตรวจสอบและให้ความคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายที่จะได้รับความเป็นธรรมจากการไต่สวนการตายได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะในทางปฏิบัติแต่เดิม มักจะไม่ค่อยมีญาติของผู้ตายเข้ามาร่วมในการไต่สวนการตาย สาเหตุหนึ่งเพราะไม่ทราบว่ามี การไต่สวนการตาย และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือไม่มีเงินว่าจ้างทนายความให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นเท่าที่ผ่านมาการไต่สวนการตายจึงเป็นเรื่องของการที่ศาลไต่สวนพยานฝ่ายพนักงานอัยการแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะฝ่ายผู้ตายมิได้มีผู้ใดให้ความคุ้มครองได้เว้นแต่ศาลจะใช้ดุลพินิจ ในการเรียกพยานอื่นมาสืบเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่อัยการสืบ

ทั้งนี้การที่กฎหมายกำหนดให้ญาติและฝ่ายต่าง ๆ เข้าร่วมตรวจสอบ ก็เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ นั้นเอง⁵⁶

4.1.4 ความรับผิดชอบของบุคคลในการไม่แจ้งและการกระทำการให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการชันสูตรพลิกศพ

ความรับผิดชอบทางอาญาในส่วนของที่เกี่ยวกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดไว้เป็นพิเศษ เดิมมีในมาตรา 149 ซึ่งกำหนดให้สำหรับสามี ภรรยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองผู้ตายซึ่งตายโดยผิดธรรมชาติ ต้องเก็บศพไว้ ณ ที่พบศพนั้นเองเท่าที่จะสามารถทำได้ และไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด และให้เป็นหน้าที่ของผู้พบศพ ซึ่งไม่มีบุคคลข้างต้นอยู่ในที่ที่ศพนั้นอยู่ ทั้งนี้ ถ้ามีการละเลยหน้าที่ดังกล่าว มาตรา 149 เดิมให้ต้องโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท แต่ในการแก้ไข มาตรา 149 ใหม่ นี้ เพิ่มโทษปรับเป็นไม่เกินหนึ่งพันบาท

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน.

ส่วนความผิดทางอาญาที่กำหนดขึ้นมาใหม่ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้เพิ่มมาตรา 150 ทวิ เพื่อลงโทษจำคุก หรือปรับ แก่บุคคลที่กระทำการต่อศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ในประการที่น่าจะทำการชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนไป และจะได้รับโทษหนักขึ้นเป็นสองเท่าถ้ากระทำการทุจริต หรือเพื่ออำพรางคดีดังนี้

“มาตรา 150 ทวิ ผู้กระทำการใด ๆ แก่ศพหรือหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในกรณีน่าจะทำการชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันภัยอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งหนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำโดยทุจริต หรือเพื่ออำพรางคดีผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

ก่อนที่จะมีการกำหนดความผิดตามมาตรา 150 ทวิข้างต้น การย้ายหรือ ชอนเร้นศพเพื่อปิดบังการเกิดการตาย เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 199 และถ้าเป็นการกระทำต่อสภาพแวดล้อมบริเวณที่พบศพ เพื่อทำลายหลักฐาน เพื่อช่วยเหลือไม่ให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 184 และถ้าเป็นการกระทำโดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด แต่ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ เจ้าพนักงานที่ตั้งใจให้อ่านาจโดยมิชอบชำระราษฎรโดยอำพรางว่าเป็นการกระทำวิสามัญฆาตกรรม จะมีความผิดต่อเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 และมาตรา 200 ด้วยอีกกรรมหนึ่ง

การเคลื่อนย้ายศพอาจทำให้การตรวจศพภายนอกหรือการชันสูตรพลิกศพถูกกระทบได้ เพราะการตรวจสถานที่เกิดเหตุที่มีการพบศพครั้งแรก เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งของการชันสูตรพลิกศพ ในการตรวจที่เกิดเหตุไม่ควรจับต้องหรือเคลื่อนย้ายศพหรือวัตถุใด ๆ จนกว่าจะตรวจที่เกิดเหตุโดยสมบูรณ์แล้ว กฎหมายจึงกำหนดให้เก็บศพไว้ ณ ที่พบศพ⁵⁷

สำหรับบทบัญญัติกฎหมายตามมาตรา 150 ทวิ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความผิดทางอาญาแก่ผู้กระทำการตรวจสอบค้นหาความจริงเสียหาย เป็นการกระทำต่อ “ความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐในการยุติธรรม”⁵⁸

⁵⁷ คณิต ณ นคร. เรื่องเดียวกัน. อ้างแล้ว หน้า 353

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน

4.1.5 ค่าตอบแทนของผู้เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ

เดิมการจ่ายค่าตอบแทนสำหรับพยานเป็นไปตามที่ระเบียบของกระทรวงยุติธรรม แต่ในกระบวนการชันสูตรพลิกศพที่มุ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการวินิจฉัยสาเหตุการตาย และ พุทธิการณ์แห่งการตาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคท้ายจึงกำหนด ให้จ่ายค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการแก่ผู้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้⁵⁹

- (1) แพทย์ที่ทำการชันสูตรพลิกศพ
- (2) เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงาน อัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองที่มีระดับตั้งแต่ปลัดอำเภอขึ้นไป
- (3) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็น
- (4) ทนายความที่ศาลตั้งให้แก่ญาติของผู้ตาย

บุคคลตาม (1)–(3) มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และเช่าที่พักตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ส่วนทนายความตาม (4) มีสิทธิได้รับรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความ ที่ศาลตั้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการตรวจสอบการตายในประเทศไทยกับ ในต่างประเทศ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระบบการตรวจสอบความตาย อันได้แก่ การชันสูตรพลิกศพอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานสอบสวน แม้ว่าจะมีแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการเข้ามาร่วมถ่วงดุลก็ตาม รวมทั้งการไต่สวนชันสูตรพลิก ศพจะมีศาลเป็นผู้ดำเนินการและจะตรวจสอบการตายในกรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของ เจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่และการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน แต่ในขณะที่ระบบโคโรเนอร์ตามที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษซึ่งโคโรเนอร์จะทำหน้าที่สอบสวนการตาย ที่ผิดธรรมชาติและความตายที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ที่จะต้องสอบสวนรวมทั้งมีอำนาจที่จะ ไต่สวนการตายนั่นได้ด้วย ส่วนระบบแพทย์สอบสวนดังที่มีการใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นระบบ ที่แพทย์มีอำนาจสอบสวนการตายที่ผิดธรรมชาติและจะต้องทำรายงานชันสูตรเพื่อส่งให้แก่ตำรวจ และอัยการต่อไป

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173

ทั้งนี้ จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงกระบวนการตรวจสอบการตายในประเทศไทย ศึกษาเปรียบเทียบกับผู้เขียนจึงเห็นว่าหากเปรียบเทียบระบบการตรวจสอบการตายในประเทศไทยกับในต่างประเทศ มีประเด็นดังต่อไปนี้

1) ลักษณะของระบบ

ในประเทศไทยเป็นระบบตำรวจซึ่งมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ แต่จะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ๆ เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพเฉพาะในกรณีความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ได้แก่ แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการ เข้ามาด้วงดุล ดังนั้นตามกฎหมายจะมีกระบวนการตรวจสอบการตายด้วยกัน 2 ขั้นตอน กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพ กับการไต่สวนการตายโดยศาล

ในประเทศอังกฤษและในเครือจักรภพนั้น เป็นระบบโคโรเนอร์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมตาม The Coroner Act 1988 ทำหน้าที่สอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติหรือการตายที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของโคโรเนอร์

ระบบโคโรเนอร์ มีกระบวนการตรวจสอบการตาย กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพหรือการไต่สวนการตายโดยการนั่งพิจารณาในศาลได้ บางกรณีอาจไต่สวนโดยมีคณะลูกขุนด้วย ในการไต่สวนต่อหน้าลูกขุนนี้เป็นการไต่สวนพิเศษตามกฎหมาย The Criminal Act 1977 มาตรา 56 (2) โคโรเนอร์จะเป็นผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพและไต่สวนการตายด้วย โดยจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น ๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโคโรเนอร์ เช่น นิติพยาธิแพทย์ พนักงานสืบสวนของโคโรเนอร์ พนักงานช่วยตรวจศพ ผู้เชี่ยวชาญและพยานอื่น ๆ เป็นต้น ปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำจาก โคโรเนอร์ ผู้เป็นหัวหน้า

ส่วนระบบแพทย์สอบสวนตามที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น แพทย์สอบสวนจะรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ และทำรายงานเสนอต่อตำรวจและอัยการ

ในประเทศญี่ปุ่นนั้น อำนาจในการไต่สวนการตายเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ แต่สำหรับกระบวนการชันสูตรพลิกศพนั้นถือว่าการชันสูตรทางนิติเวช จะมีด้วยกัน 2 ประเภท กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครอง กับการชันสูตรพลิกศพโดยศาล

การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครองถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนการตายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทางอาญา โดยแพทย์สอบสวนหรือนิติพยาธิแพทย์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ในส่วนของการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายในศาลนั้น จะต้องดำเนินการตามมาตรา 229 ของกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางอาญา

2) คุณสมบัติ

ในประเทศไทยเจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ ส่วนโคโรเนออร์ซึ่งอาจจะเป็นแพทย์หรือนักกฎหมายจะถูกแต่งตั้งโดยสภาท้องถิ่นจนครบระยะเวลาตาม The Coroner Act 1988 เว้นแต่จะลาออกหรือถูกถอดถอน ส่วนแพทย์สอบสวนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมาจากการเลือกตั้งในท้องถิ่น

สำหรับประเทศญี่ปุ่นนั้นได้ใช้ระบบแพทย์สอบสวน บางรัฐใช้ระบบตำรวจ โดยแพทย์สอบสวนหรือนิติพยาธิแพทย์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัย จะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

3) ความเป็นอิสระโปร่งใส

ในระบบตำรวจของประเทศไทยไม่มีความเป็นอิสระ รวมทั้งแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งสังกัดหน่วยงานของฝ่ายบริหารเช่นเดียวกัน ยกเว้นแต่เป็นผู้พิพากษาในการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพ ในขณะที่โคโรเนออร์และแพทย์สอบสวนมีความเป็นอิสระ

4) การเปิดรับการมีส่วนร่วมและตรวจสอบจากประชาชน

ในระบบตำรวจของประเทศไทย แม้ว่าเปิดรับการมีส่วนร่วมและตรวจสอบจากประชาชน แต่ไม่มีหลักประกันความอิสระและความเห็นทางวิชาการอย่างตรงไปตรงมาได้ เพราะผู้มีหน้าที่ในการตรวจสอบการตาย ทั้งแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ สังกัดหน่วยงานของฝ่ายบริหารเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ฝ่ายบริหารสามารถให้คุณให้โทษได้

ในขณะที่ระบบโคโรเนออร์ในประเทศอังกฤษ ใช้ระบบแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่น หรือ โคโรเนออร์ ออกหมายเรียกบุคคลที่มีความประพฤติดี จำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน แต่ไม่เกิน 23 คน เพื่อเป็นลูกขุน ในการดำเนินการไต่สวนของโคโรเนออร์ โดยเป็นกระบวนการที่เปิดให้มีส่วนร่วมจะต้องแจ้งแก่สามีหรือภริยา ญาติใกล้ชิดหรือตัวแทนของผู้ตายให้ทราบถึงเวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการไต่สวน หรือจะใช้ดุลพินิจอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมในการไต่สวนก็ได้ เพื่อที่จะช่วยค้นหาความจริง

สำหรับระบบแพทย์สอบสวนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบโดยแพทย์สอบสวน เป็นหน่วยงานอิสระปลอดอำนาจทางการเมือง ขึ้นตรงต่อนายก

เทศมนตรี คณะกรรมการตำบล ผู้ว่าการรัฐ หรือคณะกรรมการนิติเวชของรัฐ สำหรับประเทศญี่ปุ่น ใช้ระบบแพทย์สอบสวนเช่นเดียวกัน

5) กรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ

ทุกระบบจะมีการชันสูตรพลิกศพในกรณีตายผิดธรรมชาติเช่นเดียวกัน

6) กรณีที่จะต้องมีการไต่สวนการตาย

ในประเทศไทยจะมีการไต่สวนความตายในกรณีความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน แต่ในระบบโคโรเนอร์จะมีการไต่สวนในกรณีความตายผิดธรรมชาติและความตายที่กฎหมายกำหนด แต่ในระบบแพทย์สอบสวนไม่มีการไต่สวนแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตาม ระบบโคโรเนอร์และระบบแพทย์สอบสวนก็มีข้อบกพร่องดังต่อไปนี้

4.2.1 ข้อบกพร่องของระบบโคโรเนอร์

4.2.1.1 เนื่องจากระบบโคโรเนอร์เป็นระบบที่ส่วนหนึ่งยังคงถือว่าเป็นระบบศาลยุติธรรม ดังนั้น กรณีที่มีการไต่สวนจึงยังคงใช้หลักการพิจารณาคดีดังที่ใช้ในศาลยุติธรรม ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการรับฟังพยานหลักฐานก็ตาม ซึ่งทำให้ขาดความยืดหยุ่นและทำให้การที่จะรับฟัง ข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่การไต่สวนไม่อาจรับฟังได้⁶⁰

4.2.1.2 การที่โคโรเนอร์จะต้องรับผิดชอบงานตลอด 24 ชั่วโมงเป็นงานที่หนักมาก แม้ว่าจะมีผู้ช่วย ได้แก่ รองโคโรเนอร์ และผู้ช่วยรองโคโรเนอร์ และได้รับค่าตอบแทนไม่คุ้มกับความรับผิดชอบ

4.2.1.3 ข้อบกพร่องในกฎหมาย The Coroner Act 1988 ซึ่งกำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยไม่จำเป็น เช่น กรณีที่ฆ่าตัวตายโดยการกระโดดจากรถไฟ เป็นต้น ไม่มีความจำเป็นต้องเรียกคณะลูกขุนเพื่อไต่สวนการตายกรณีเช่นนี้ และในบางกรณีการไต่สวนทำให้บุคคลในครอบครัวเดียวกับผู้ตายต้องได้รับความอับอาย⁶¹

⁶⁰ Hal Hallenstein, *Coronership- The Practical Application of Law, Medicine, Science and Specialty Knowledge*, n.d., WWW.AIC Doc.Gov Doc.Au. p.3.

⁶¹ Roger Tarling, *Coroner service survey*, (London : Home Office, 1998), p.22.

4.2.2 ข้อบกพร่องของระบบแพทย์สอบสวน

แม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับว่าระบบแพทย์สอบสวนของสหรัฐอเมริกาจะมีประสิทธิภาพในการทำงานและค่าใช้จ่ายน้อย แต่ก็ยังเป็นระบบที่ขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนในการตรวจสอบการไต่สวนการตาย

4.3 ปัญหาการไต่สวนการตาย

ในการพิจารณาปัญหาการไต่สวนการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจำเป็นต้องพิจารณากระบวนการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการตายเพื่อที่จะทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อไร และอาจบอกกล่าวได้ว่าถูกผู้ใดทำร้าย โดยในการชันสูตรพลิกศพจะประกอบด้วย การดูศพ ณ สถานที่พบศพ รวมทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้จากสถานที่พบศพ หากไม่สามารถบอกสาเหตุแห่งการตายที่แน่นอนได้จึงจะต้องดำเนินการผ่าศพต่อไป โดยเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพหรือบางส่วนของศพไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาล

แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้มีการถ่วงดุลในการชันสูตรพลิกศพของเจ้าพนักงานสอบสวนโดยให้แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการ เข้าร่วมดำเนินการชันสูตรพลิกศพ รวมทั้งแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบด้วย

จากการศึกษาวิจัย ผู้เขียนพบข้อบกพร่องในการที่ให้มาตรการไม่สามารถบรรลุผลสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย กล่าวคือ

4.3.1 ปัญหาของการถ่วงดุลและตรวจสอบระหว่างผู้เกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพ

4.3.1.1 ปัญหาของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์

ในความเป็นจริง มีแพทย์นิติเวชทั้งหมดทั่วประเทศไม่เกิน 80 คน (พ.ศ. 2543) ทำให้ภาระหน้าที่ในการไปร่วมชันสูตรพลิกศพกับตำรวจส่วนใหญ่จึงต้องตกอยู่กับแพทย์สาขาอื่นที่เหลือนั้น ในขณะเดียวกัน แพทย์สาขาอื่นที่มีอยู่เวลานี้ ถ้ามองภาพรวมทั้งประเทศ โดยเฉพาะตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ไม่เพียงพอที่จะรองรับการชันสูตรศพคนตาย แม้แต่การดูแลรักษาผู้ป่วย ก็ยังเป็นภาระที่หนักพอสมควร แต่สำหรับตามโรงพยาบาลต่างจังหวัดขนาดใหญ่ โดยทั่วไปมีกลุ่มงานแพทย์ด้านอุบัติเหตุและนิติเวชรองรับงานด้านนี้ควบคู่กันอยู่แล้ว ทำให้ในทางปฏิบัติไม่มีปัญหาเท่าใดนัก ผิดกับโรงพยาบาลขนาดเล็กบางแห่ง ซึ่งมีแพทย์ประจำไม่เพียงพออยู่แล้ว ด้วยเหตุ

นี้ มาตรฐานในความเชี่ยวชาญในการชั้นสูตรพลิกศพจึงแตกต่างกันระหว่างแพทย์ผู้มีความรู้ทางนิติเวชกับแพทย์ทั่วไป

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีคณะกรรมการนิติเวชแห่งรัฐเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานของแพทย์ผู้มีความรู้ทางนิติเวชกับแพทย์ทั่วไป และสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล ที่ใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติการด้านนิติเวชมีมาตรฐานเดียวกันและมีหลักประกันความเป็นอิสระในวิชาชีพ โดยจัดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติเวช เป็นต้น

4.3.1.2 ปัญหาขัดกันระหว่างผลประโยชน์

ในกรณีสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้พัฒนาทางด้านนิติเวชศาสตร์โดยการตั้งแผนกนิติเวชวิทยาขึ้นในโรงพยาบาลตำรวจและพัฒนาไปจนกระทั่งมีฐานะเป็น "สถาบันนิติเวชวิทยา" สังกัดหน่วยงานนายแพทย์ใหญ่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชั้นสูตรพลิกศพ อย่างไรก็ตามแม้การจัดตั้งหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้านขึ้นจะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญดังที่กล่าวมา แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างปัญหาใหม่ขึ้นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสังกัดขององค์กร เพราะโดยลักษณะของงานอาจจะมีการขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) เกิดขึ้นได้

กล่าวคือการนำเอางานด้านนิติเวชศาสตร์ซึ่งเป็นงานวิชาชีพทางการแพทย์สาขาหนึ่งไปไว้ในสังกัดของระบบราชการ ซึ่งมีการปกครองโดยตำแหน่งชั้นยศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากปรากฏว่าผู้บังคับบัญชาได้ขอร้องให้มีการรายงานเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพซึ่งเป็นความเท็จยอมทำให้ผู้อำนวยการสถาบันนิติเวชวิทยา สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต้องยอมปฏิบัติตามดังเช่นที่เกิดในคดีฆ่าแม่ลูกตระกูล ศรีธนะชนธ์ เป็นต้น

สำหรับปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรนำเอาระบบการทำงานที่มีลักษณะ "วิชาชีพ" ซึ่งต้องมีความเป็นอิสระ และมีหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานมาใช้ในการแยกเอาสถาบันนิติเวชวิทยา ไปสังกัดกระทรวงยุติธรรมหรือกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นคนละองค์กรกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชั้นสูตรพลิกศพ นอกจากนี้ หากพิจารณาจัดตั้งสถาบันนิติเวชวิทยาศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมได้สำเร็จยอมทำให้บุคลากรต่าง ๆ ในสายงานนี้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเป็นวิชาชีพต่อไป และทำให้การถ่วงดุลและตรวจสอบการชั้นสูตรพลิกศพมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง และจะไม่เกิดภาพที่ญาติของผู้ต้องหาต้องแบกศพผู้ต้องหาไปให้แพทย์ของโรงพยาบาลรัฐแห่งอื่นทำการตรวจศพ เพราะไม่เชื่อถือรายงานของพนักงานสอบสวนอีกด้วย

4.3.1.3 ปัญหาการให้แพทย์โรงพยาบาลเอกชนเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพ

การที่กฎหมายให้อำนาจแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนมีอำนาจในการชั้นสูตรพลิกศพได้เช่นเดียวกับแพทย์จากโรงพยาบาลรัฐ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดีคือ หากกฎหมายตีความว่าแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนสามารถทำการชั้นสูตรพลิกศพได้นั้น ก็จะก่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ในการปฏิบัติงานได้ในระดับหนึ่ง และเห็นได้ว่าถึงจะเป็นแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนก็มีจรรยาบรรณของแพทย์เพียงพอและมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานด้านนี้ได้ได้อย่างเพียงพอ แต่บางท่านเห็นว่า ควรให้แพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนชั้นสูตรพลิกศพได้แต่เฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุจากการจราจร เพราะจะช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานได้ และหากเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับฆาตกรรมให้ส่งไปให้แพทย์ตรวจชั้นสูตรยังสถาบันนิติเวชวิทยา

ข้อเสียคือ การใช้แพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนทำการชั้นสูตรพลิกศพหรือผ่าศพอาจเป็นช่องทางให้เกิดการทุจริตได้ และแพทย์อาจจะมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานน้อยกว่าเท่าที่ควร เพราะโรงพยาบาลเอกชนไม่มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบในการปฏิบัติงานด้านชั้นสูตรพลิกศพที่เป็นมาตรฐานแน่นอน

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีมาตรฐานเดียวกันและมีหลักประกันความอิสระในวิชาชีพ และควบคุมการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและจรรยาบรรณและมีการลงโทษอย่างเคร่งครัดด้วย หากพบว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญาก็ให้ดำเนินคดี

4.3.1.4 ปัญหาการให้ญาติของผู้เสียหายหรือตัวแทนเข้าร่วมในการตรวจศพ

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่ไปทำการชั้นสูตรพลิกศพแจ้งให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบก่อนที่จะมีการชั้นสูตรพลิกศพ ในทางปฏิบัติหากพบศพในท้องที่ห่างไกลหรือในบางกรณีพนักงานสอบสวนก็ไม่ได้แจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบ พนักงานสอบสวนก็มักจะเรียกผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวมาสอบถามและให้ลงชื่อรับทราบในภายหลัง

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาดังกล่าว ต้องจัดให้มีระเบียบ ข้อบังคับที่ชัดเจน ให้มีเจ้าหน้าที่อื่นร่วมลงนาม มีรูปถ่ายหรือบันทึกภาคในขั้นตอนที่สำคัญ และผู้เข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพด้วย นอก

จากนี้ ในการผ่าศพเพื่อชันสูตรพลิกศพควรที่ให้ญาติของผู้ตายได้เข้าร่วมในการผ่าศพร่วมกับแพทย์ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ตาย

4.3.1.5 ปัญหามาตรฐานในการชันสูตรพลิกศพ

โดยที่ยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานในการชันสูตรพลิกศพในปัจจุบัน ทำให้ยากแก่การตรวจสอบโดยการที่ศาลได้ไต่สวนการชันสูตรพลิกศพ และญาติของผู้ตายได้ตรวจสอบ ทั้งนี้การที่จัดทำรายงานชันสูตรพลิกศพนั้นมีความแตกต่างไปจากความเชี่ยวชาญของแพทย์ และพนักงานสอบสวนแต่ละคน

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดมาตรฐานในการชันสูตรพลิกศพเช่นเดียวกับของต่างประเทศจะทำให้การตรวจสอบสามารถกระทำได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.3.2 ปัญหาการเปิดเผยรายงานการชันสูตรพลิกศพ

ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายให้มีการเปิดเผยรายงานชันสูตรพลิกศพของแพทย์แก่ผู้สนใจ โดยเฉพาะสื่อมวลชนเพื่อร่วมตรวจสอบความโปร่งใส ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า หากให้มีการเปิดเผยรายงานย่อมจะเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณชน หากญาติของผู้ตายยินยอม นอกจากนี้ การถือให้รายงานการชันสูตรพลิกศพเป็นเอกสารมหาชนโดยจะทำให้แพทย์ไม่ต้องเสียเวลาไปเบิกความในชั้นศาล

4.3.3 ปัญหาการไต่สวนการตายของศาล

การไต่สวนเป็นกระบวนการในชั้นศาลที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้พิพากษาเข้ามาเกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้ว สำหรับกรณีเฉพาะการตายที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ และการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ รวมทั้งการตายของผู้ต้องขังในเรือนจำด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501 ที่ประชุมใหญ่)

กระบวนการนี้เริ่มโดยให้พนักงานสอบสวนผู้ชันสูตรพลิกศพส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นให้ทำการไต่สวนโดยเปิดเผยในศาล เปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายยื่นคำร้องขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ การไต่สวนเพื่อให้ศาลพิจารณาและทำคำสั่งว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อไร เหตุและพฤติการณ์ที่ตายเป็นอย่างไร ประเด็นการไต่สวนของศาลที่กฎหมายกำหนดไว้นี้เป็นการทบทวนประเด็นการให้ความเห็นของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น ดังนั้น จึงมีผู้ให้ความเห็นว่ามีประสิทธิภาพในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องกับกรณียุติการตายนั้น โดยที่ศาลไม่อาจตรวจสอบหรือไต่สวนไปถึงประเด็นที่ว่ากรณียุติการตาย

ของผู้ตายนั้นเกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของการปฏิบัติของเจ้าพนักงาน ตลอดจนพิจารณาถึงการกระทำของเจ้าพนักงานนั้นเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุหรือไม่⁶²

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการที่ให้ศาลได้ไต่สวนการตาย ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการตรวจสอบความถูกต้องของการชันสูตรพลิกศพและเป็นการเปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายได้มีโอกาสซักถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพ และขอให้ศาลเรียกผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความเห็นได้ นอกจากนี้ การพิสูจน์ว่าเจ้าหน้าที่ได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ย่อมสามารถตรวจสอบได้จากการดำเนินคดีอาญาในคดีนั้น ๆ ได้อยู่แล้ว จึงเป็นคนละประเด็นกับการไต่สวนการตาย

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยไม่มีระบบโคโรเนอร์เช่นเดียวกับต่างประเทศ จึงควรให้มีการไต่สวนตายได้ต่อไป แต่หากควรปรับปรุงกระบวนการชันสูตรพลิกศพเพื่อให้เกิดมีการถ่วงดุล และมีความโปร่งใสอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผู้เขียนจะได้เสนอแนะต่อไปในบทที่ 5

4.4 วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ...

โดยที่ได้มีการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นในกระทรวงยุติธรรมภายใต้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2545 และได้มีการร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ... โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม อยู่ภายใต้การกำกับดูแลในหลายกระทรวงทบวงกรมซึ่งแตกต่างกัน กล่าวคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุขและทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่ สถาบัน นิติเวช และกองพิสูจน์หลักฐานจะอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โรงพยาบาลที่มีแผนกนิติเวชอยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย เช่น โรงพยาบาลรามคำแหง เป็นต้น ก็จะอยู่ภายใต้สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำกับดูแล ควบคุมหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสถานปฏิบัติการด้านนิติวิทยาศาสตร์ปฏิบัติงานในมาตรฐานเดียวกันและมีหลักประกันความเป็นอิสระในวิชาชีพ โดยจัดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และคณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ขึ้น กล่าวคือ

⁶² วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "วิสามัญกับการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ" คลินิก ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 เมษายน 2535, หน้า

(1) คณะกรรมการมาตรฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์

(1.1) องค์ประกอบของคณะกรรมการ มีดังนี้

ก. ประธานกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการสรรหาจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย สังคมศาสตร์ หรือการบริหาร

ข. กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 3 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการแพทยสภา และนายกสภาทนายความ

ค. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการสรรหาจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย สังคมศาสตร์ หรือการบริหาร ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นบุคคลซึ่งมิใช่ข้าราชการ ที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำรวมอยู่ด้วยไม่น้อยกว่า 2 คน

เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง และเลขาธิการอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสถาบันเป็นผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 2 คน

(1.2) อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ก. กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสถานปฏิบัติการ รวมถึงมาตรการเพื่อประกันอิสระในการปฏิบัติงาน และการให้ความเห็นตามหลักวิชาการของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

ข. กำหนดและยกเลิกการกำหนดให้สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลหรือสถานที่อื่นใดที่จัดให้มีขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้าน นิติวิทยาศาสตร์แห่งหนึ่งแห่งใดเป็นสถานปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ค. รับรองหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบัน

ง. ออกข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

จ. แต่งตั้งและเพิกถอนการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ปฏิบัติงานเบื้องต้นทางนิติเวช วิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน หรือด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ฉ. ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ถูกต้องตามจรรยาบรรณ

ช. ให้คำปรึกษาแนะนำรวมทั้งเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านนิติวิทยาศาสตร์แก่องค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม

ซ. เสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศตามพระราชบัญญัติ

ญ. ปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

(2) คณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์

(2.1) องค์ประกอบของคณะกรรมการ

คณะกรรมการประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการแพทยสภา และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การบริหาร และกฎหมาย อย่างน้อยด้านละหนึ่งคนเป็นกรรมการ

เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง และอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสถาบันเป็นผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 2 คน

(2.2) อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ก. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการในการพัฒนาและกำกับดูแลการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการจัดตั้งและการให้บริการของสถานปฏิบัติการ

ข. วางระเบียบให้ส่วนราชการของรัฐ ปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ และพัฒนาการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการอำนวยความสะดวก ลดความซ้ำซ้อน และสอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน และมาตรการในการพัฒนาและกำกับดูแลงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการจัดตั้งและการให้บริการของสถานปฏิบัติการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด รวมทั้งประสานและกำกับดูแลให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ และมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้วย

ค. ติดตาม รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นไปตามระเบียบ หลักเกณฑ์ และมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ แล้วรายงานต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละครั้ง

ง. กำหนดนโยบาย ควบคุมดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานทั้งปวงของสถาบัน ตลอดจนออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับสถาบัน

จ. ปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

ทั้งนี้ จากการศึกษาร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ..... จะเห็นว่ารัฐบาลมีความพยายามจะควบคุมกำกับกับการปฏิบัติงานและบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในขณะนี้ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนิติวิทยาศาสตร์กระจายอยู่ตามหน่วยงานต้นสังกัดแตกต่างกัน เช่น สถาบันนิติเวชและกองพิสูจน์หลักฐานจะสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แผนกนิติเวชที่สังกัดอยู่กับโรงพยาบาลที่มีความแตกต่างกันในต้นสังกัดว่าเป็น โรงพยาบาลในสังกัดหน่วยงานใด ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข ทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร หรือ แม้แต่เป็นโรงพยาบาลเอกชนก็ตาม ทั้งนี้ ย่อมเป็นที่สังเกตว่าสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ยังมีได้มีหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของตัวเองหรือจะโอนหน่วยงานอื่นมาสังกัดสถาบันแต่อย่างใด ดังนั้น จึงไม่มีทั้งบุคลากรและเครื่องมือ แต่จะรับผิดชอบในการควบคุมกำกับมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในหน่วยงานอื่น ๆ ผู้เขียนเห็นว่า การที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์จะกำหนดมาตรฐานอย่างไร เพื่อให้หน่วยงานอื่นปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีเครื่องมือและบุคลากร ที่มีความชำนาญและความทันสมัยต่างกัน

นอกจากนี้ การจะทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงานปฏิบัติงานด้วยความอิสระ ทั้ง ๆ ที่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของแต่ละหน่วยงานซึ่งมีผู้บังคับบัญชาของตนย่อมเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง โดยเฉพาะสถาบันนิติเวชที่สังกัดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าระบบการชันสูตรพลิกศพที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกขณะนี้ แบ่งระบบการตรวจสอบความตายที่สำคัญสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระบบด้วยกันคือ

1. ระบบตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนมีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ
2. ระบบศาล ศาลหรือผู้พิพากษาหรือเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ที่มีชื่อต่าง ๆ ที่มาจากฝ่ายกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ มีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ
3. ระบบแพทย์ คือ แพทย์เท่านั้นที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพเพียงผู้เดียว

ระบบการตรวจสอบการตายของประเทศไทย จัดเข้าได้กับระบบตำรวจ โดยมีประวัติความเป็นมา แต่เดิมการชันสูตรพลิกศพอยู่กับฝ่ายปกครองมาโดยตลอด ตั้งแต่กฎหมายตราสามดวง พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 และเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2478 (โดย พ.ร.บ. ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477) เป็นต้นมา พนักงานสอบสวนก็มีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ อยู่จนถึงปัจจุบัน

ระบบการชันสูตรพลิกศพของไทยเกิดจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ใช้มากกว่า 60 ปีแล้ว มีสภาพที่ไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและการพัฒนาประสิทธิภาพของงานชันสูตรพลิกศพ เป็นไปโดยไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่มีการวางแผนการจัดหน่วยงานและกำลังคนไว้รองรับอย่างเพียงพอ ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายไม่ชัดเจน การพัฒนาหน่วยงานและกำลังคนจึงขาดทิศทางและเป้าหมายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของงานชันสูตรพลิกศพให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล

นอกจากนี้หลายฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า การตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวชหรือแม้แต่การให้ความเป็นธรรมแก่ญาติผู้ตาย ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขาดการถ่วงดุลระหว่างผู้ทำการชันสูตรศพ ต่อมา จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใหม่ให้เหมาะสม โดยแต่เดิมภาระหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญาได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ร่วมกับบุคลากรทางด้านสาธารณสุขเฉพาะภาครัฐเท่านั้น ที่มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ โดยเรียงลำดับหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งไว้ 2 ลำดับ ได้แก่

- (1) สาธารณสุขจังหวัดหรือแพทย์ประจำสถานีอนามัยหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล
- (2) ถ้าบุคคลตาม (1) ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวง

สาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยได้ปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวช โดยแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้เฉพาะแพทย์เท่านั้นที่มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ร่วมกับพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ โดยอาจเป็นแพทย์ภาครัฐ แพทย์ภาคเอกชน หรือแพทย์อาสาสมัครได้ และได้กำหนดเรียงลำดับตำแหน่งไว้ 4 ลำดับ ได้แก่

- (1) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิปดหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทย์สภา
- (2) ถ้าแพทย์ตาม (1) ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาล

ของรัฐ

- (3) ถ้าแพทย์ตาม (2) ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงให้ใช้แพทย์ประจำสำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัด

- (4) ถ้าแพทย์ตาม (3) ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาล

เอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข และให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ในกรณีการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามมาตรา 150 วรรคสาม (เดิม) กำหนดให้บุคลากรเพียงสองฝ่ายเท่านั้นที่เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพคือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับบุคลากรทางด้านสาธารณสุขดังกล่าวมาแล้ว

แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดให้แพทย์ โดยเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว กฎหมายยังได้ปรับปรุงการตรวจสอบและถ่วงดุล เสียใหม่ โดยเพิ่มเติมบุคลากรขึ้นอีก 2 ฝ่าย ให้มีอำนาจหน้าที่เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ ได้แก่

(1) พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ และ

(2) พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่ง ตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ศพนั้นอยู่

กรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ที่จะต้องชันสูตรพลิกศพ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคสาม นั้น ไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความตายนั้นได้เกิดจากการกระทำผิดอาญาหรือไม่ ซึ่งความตายดังกล่าว อาจเกิดจากการทำให้ตายโดยเจตนาหรือไม่เจตนาหรือโดยประมาทก็ได้ และการตายในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงานดังกล่าวก็ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นการตายโดยธรรมชาติหรือผิดธรรมชาติ แต่สาระอยู่ที่ว่าเจ้าพนักงานได้อ้างว่าเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่หรือไม่เป็นข้อสำคัญ ส่วนที่ว่าใครจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหากจากการชันสูตรพลิกศพที่พนักงานสอบสวนจะได้แยกทำการสอบสวนต่อไปตามอำนาจหน้าที่

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาลยุติธรรมเพื่อตรวจสอบกระบวนการดังกล่าว และเปิดโอกาสให้ญาติผู้ตายได้ซักถามพยาน รวมทั้งให้ศาลในการเรียกผู้เชี่ยวชาญเพื่อสอบถามเกี่ยวกับชันสูตรพลิกศพ

ทั้งนี้ สามารถสรุปปัญหาเกี่ยวกับการไต่สวนการตายดังนี้

1. ปัญหาของแพทย์ที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพที่เป็นแพทย์ทางนิติเวชยังมีไม่พอเพียงและแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนยังขาดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุม
2. ญาติของผู้ตายยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการชันสูตรพลิกศพโดยเฉพาะการผ่าศพพิสูจน์
3. การนำสืบการไต่สวนการตายของพนักงานอัยการ ยังคงอยู่ในฐานะนำสืบแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
4. กรณีการไต่สวนการตาย มีข้อจำกัดเฉพาะกรณีการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามราชการตามหน้าที่ หรือความตายเกิดขึ้นในความควบคุมของเจ้าพนักงานเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงกรณีตายโดยผิดธรรมชาติกรณีอื่น ๆ
5. ประเทศไทยยังขาดมาตรฐานในการตรวจพิสูจน์และในการชันสูตรพลิกศพ เป็นอันหนึ่งอันมาตรฐานเดียวกัน ทำให้การไต่สวนเพื่อตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบการตาย ศึกษาเฉพาะกรณีที่จะต้องมีการไต่สวนการตาย ในประเทศไทย เปรียบเทียบในต่างประเทศ พอจะทำให้เห็นได้ว่า กระบวนการตรวจสอบคดีอาญาในประเทศไทย ยังมีข้อบกพร่องในกระบวนการ ซึ่งผู้เขียนจึงเห็นควรแก้ไขปรับปรุงดังนี้

2.1 กำหนดให้มี หลักเกณฑ์หรือระเบียบและมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เกี่ยวกับการดำเนินการในการชันสูตรพลิกศพ และการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ทางชีวภาพ การตรวจบาดแผล ตลอดจนการให้ความเห็นทางการแพทย์ตามหลักวิชาการ ที่มีผลเกี่ยวข้องในทางคดีอาญาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการ อันจะนำมาซึ่งระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนแล้ว จะต้องมียานหลักฐานที่ตรวจสอบได้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินการที่จะทำให้ เช่น การบันทึกผล การตรวจพิสูจน์เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียด มีรูปถ่ายหรือบันทึกภาพในขั้นตอนที่สำคัญ มีระเบียบข้อบังคับที่มีเจ้าหน้าที่คนอื่นมาร่วมลงนามเพื่อเป็นการร่วมตรวจสอบ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการทางด้านนิติเวชเป็นกระบวนการที่โปร่งใส และสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องได้ในการดำเนินคดีในชั้นศาล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด

2.2 กำหนดอำนาจหน้าที่ของแพทย์นิติเวชในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ให้ทำการผ่าศพ และบันทึกรายการ ตามรายละเอียดที่กำหนดโดยกฎกระทรวง โดยกำหนดว่า ได้ตรวจสอบในใดของศพ พบอะไร เป็นต้น (เพื่อให้สามารถปรับได้ตามมาตรฐานสากล) หรือระเบียบที่ออกมารองรับกฎหมาย ควรเปิดโอกาสให้สิทธิแก่ญาติผู้ตายหรือญาติของผู้ต้องหาแต่งตั้งตัวแทน เข้าไปรับทราบและรับรู้การผ่าศพได้ รวมทั้งสามารถจะเก็บบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไปด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการโปร่งใสในการปฏิบัติงานของแพทย์

2.3 รายงานการชันสูตรพลิกศพ รายงานการผ่าศพ ให้ถือเป็นเอกสารมหาชนที่ศาลอาจรับฟังได้ โดยแพทย์นิติเวชไม่จำเป็นต้องไปเบิกความที่ศาลอีก เว้นแต่กรณีที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

2.4 รัฐบาลต้องส่งเสริมให้มีแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในวิชานิติเวชศาสตร์อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อให้มีผู้เชี่ยวชาญในวิชาการด้านนี้กระจายไปทั่วประเทศ มีสำนักงานนิติเวชในทุกจังหวัดทั่วประเทศ และรัฐบาลต้องให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณให้เพียงพอ การจัดให้มีองค์กรที่รับผิดชอบทางด้านนิติเวชขึ้นโดยเฉพาะในกระทรวงสาธารณสุขจะเป็นก้าวแรกของการพัฒนาไปสู่สถาบันนิติเวชอิสระ ซึ่งในที่สุดอาจจะนำไปสู่ระบบการแต่งตั้ง Coronors หรือ Medical Examiners ให้เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ เช่น ในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

ในการที่รัฐบาลจะส่งเสริมให้มีแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการชันสูตรพลิกศพเพียงพอ เพื่อรองรับกับกฎหมายใหม่นั้น ควรดำเนินการตามมาตรการดังนี้

2.4.1 กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบและจัดหาบุคคลด้านการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้ กฎหมายควรกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเตรียมบุคลากรเหล่านี้ไว้ด้วย เช่น ตัวอย่างบทบัญญัติที่ระบุหน่วยงาน

“ให้มีเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพประจำท้องที่ ทำการชันสูตรพลิกศพ....

การแต่งตั้งเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ ตามความในวรรคแรกให้มีเขตอำนาจในท้องที่ใด ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข”

อย่างนี้เป็นต้น เมื่อบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติในลักษณะนี้ ก็เป็นหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข (หรือกระทรวงอื่นแล้วแต่นโยบายของรัฐบาล) ที่จะออกระเบียบกำหนดให้มีบุคลากรมาทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ ให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.4.2 ผู้ชันสูตรพลิกศพ ควรเป็นบุคคลเพียงคนเดียวที่มีอำนาจจัดการชันสูตรพลิกศพ แต่ควรระบุให้มีผู้ช่วยไว้ด้วย เพราะการดูศพอาจจะต้องมีการพลิกศพและการเก็บพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้ผู้ช่วย

2.4.3 ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ อาจต้องใช้บุคลากรของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งปัจจุบันมีหลายประเภทครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ดังนั้น ถ้ากระทรวงสาธารณสุขจะพิจารณาให้บุคลากรประเภทใดของกระทรวง ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าพนักงานชันสูตรพลิกศพในจังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้านใด และให้บุคลากรประเภทใดเป็นผู้ช่วย ก็สามารถจะจัดสรรโดยอาศัยอำนาจกฎหมายในลักษณะนี้ได้

2.4.4 แพทย์ทำหน้าที่ผ่าศพเพื่อชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย ควรกำหนดเป็นชื่อตำแหน่งไว้ เช่นเดียวกับตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้ใช้ตำแหน่งแพทย์นิติเวช และแพทย์นิติเวช ควรมีเขตอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น

เกี่ยวกับพนักงานชั้นสูตรพลิกศพ ควรกำหนดหน่วยงานไว้ในกฎหมายให้ชัดเจนในการแต่งตั้งแพทย์นิติเวชให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

คุณสมบัติของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นแพทย์นิติเวช ตามที่กฎหมายกำหนดควรพิจารณาตามลำดับความสำคัญดังนี้

- ก. เป็นผู้ได้รับวุฒิปริญญาตรีหรือหนังสืออนุมัติ เป็นผู้ชำนาญในสาขานิติเวชจากแพทย์สภา
- ข. เป็นผู้ได้รับวุฒิปริญญาตรีหรือหนังสืออนุมัติ เป็นผู้ชำนาญในสาขาพยาธิวิทยา ทัวไป หรือพยาธิวิทยากายวิภาค
- ค. เป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม และเป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมทางนิติเวช จากสถาบันในประเทศหรือต่างประเทศ
- ง. เป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

สำหรับบุคลากรใน ก. และ ข. นั้น ปัจจุบันมีน้อยไม่เพียงพอต่อการบริการ ส่วนใน ค. นั้น สามารถเพิ่มจำนวนได้โดยรวดเร็ว จากการฝึกอบรมระยะสั้น ซึ่งบุคลากรใน 4 ตามเกณฑ์มาตรฐานของแพทย์สภากำหนดว่าผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมสามารถที่จะชั้นสูตรพลิกศพได้และผ่าศพได้ ดังนั้น จึงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และควรจะพัฒนาไปเป็นบุคลากรใน ค. ได้ด้วย

2.4.5 แพทย์นิติเวชที่กฎหมายกำหนดไว้ ควรได้รับเงินตอบแทนประจำตำแหน่งเพิ่มขึ้นจากเงินเดือนประจำ เงินตอบแทนประจำตำแหน่งอาจแตกต่างกันตามปริมาณงานในแต่ละท้องที่ หรืออาจได้ค่าตอบแทนตามปริมาณของงาน

2.5 ด้านความรู้ความชำนาญของผู้ปฏิบัติงานด้านการชั้นสูตรพลิกศพ คณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยทุกแห่งควรต้องปรับปรุงหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตใหม่ ให้สามารถรองรับกับกฎหมายได้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจบแพทย์ทุกสาขา มีความสามารถในงานด้านนิติเวชมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ จากหลักสูตรเพิ่มที่มีวิชานิติเวชศาสตร์แทรกอยู่เพียง 3 หน่วยกิต หรือใช้เวลาเรียนไม่เกิน 3 สัปดาห์ จะต้องเรียนให้มากกว่าเดิม รวมทั้งจะต้องมีการจัดอบรมฝึกอบรมวิชานิติเวชศาสตร์ให้แพทย์ผู้มีส่วนหน้าที่ในการชั้นสูตรพลิกศพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

2.6 กระบวนการไต่สวนการตายกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือความตายอยู่ในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงาน ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง

บทบาทของอัยการในการไต่สวนจะต้องมีไว้เพื่อคอยแก้ต่างให้ตำรวจที่ถูกไต่สวน แต่ต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่าย โดยต้องพยายามทำทุกวิถีทางให้ความจริงปรากฏ อัยการต้องแจ้งการไต่สวนให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ และเนื่องจากกฎหมายกำหนดให้นำเอาบทบัญญัติเรื่องการสอบสวนมาปรับใช้โดยอนุโลมในกรณีนี้ด้วย อัยการจึงต้องตรวจสอบพยานหลักฐานต่าง ๆ โดยละเอียด และหากมีข้อบกพร่องก็อาจใช้ดุลพินิจในการให้มีการสอบสวนเพิ่มเติม โดยเฉพาะอาจให้ทำการชันสูตรหรือรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม หากเห็นว่าการชันสูตรหรือการรวบรวมพยานหลักฐานทำมาโดยไม่เรียบร้อย นอกจากนี้ศาลจะเข้ามามีบทบาทในการไต่สวนค้นหาความจริงให้มากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายให้มากที่สุด

2.7 คณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ที่จะจัดตั้งขึ้นจะต้องมีการควบคุม ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัด การสร้างความโปร่งใสให้กับกระบวนการชันสูตรอาจช่วยให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น และหากพบว่ามีการทำหน้าที่โดยทุจริตหรือขาดความรับผิดชอบ จะต้องมีการดำเนินการสอบสวนและดำเนินการ โดยคณะกรรมการดังกล่าว และหากพบว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญา จะต้องมีการดำเนินการตามกฎหมาย โดยเคร่งครัดด้วย

2.8 ในส่วนของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุร่วมกับแพทย์นั้น จะต้องได้รับการอบรมความรู้ทางด้านการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านดังกล่าว และควรมีมาตรการการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ชันสูตรพลิกศพเหล่านี้ด้วย และทั้งนี้ รัฐบาลจะต้องมองเห็นความสำคัญโดยให้การสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เช่น กล้องถ่ายภาพ ฟิล์ม ฯลฯ รวมทั้งมีการกำหนดเบี้ยเลี้ยงในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตามความเหมาะสม

2.9 กรณีที่กำหนดให้มีการไต่สวนการตายตามกฎหมายนั้น ควรให้มีการขยายไปถึงกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติอื่น ๆ เช่น การฆ่าตัวตาย การตายโดยอุบัติเหตุ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กฎหมายตราสามดวง. เล่ม 3 พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : องค์การตำราสุสภา. 2506.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2541.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลาคม จำกัด, 2543.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นิติธรรม, 2538.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- ทัศนะ สุวรรณจุฑะ. นิติเวชศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : ภัคดีการพิมพ์. 2531.
- นพนิธิ สุริยะ." สิทธิมนุษยชน" กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2537.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. แนวทางพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2543
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. นิติเวชศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.

วารสาร

คณิต ฅ นคร." กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามแนวทาง
รัฐธรรมนูญใหม่" บทบัณฑิตย. 54 , 4. ธันวาคม 2541.

ทรงฉัตร โดษยานนท์. "นิติเวชวิทยาในประเทศอังกฤษ ตอนที่ 1-2" สารคดีราช 17 (กุมภาพันธ์
2508).

ณรงค์ ใจหาญ . " แนะนำกฎหมายใหม่ : การปรับปรุงกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ " วารสาร
นิติศาสตร์.30,1. มีนาคม 2543.

ปวีณา สุภจริยาวัตร. "วิสามัญฆาตกรรม" วารสารรพี . 2542.

พิพัฒน์ จักรางกูร."ไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ" คุณพท. 2513

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "การชั้นสูตรศพระบบต่าง ๆ" แพทยสภาสาร 4 (2518) : 242-245.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "วิสามัญฆาตกรรมกับการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ" วารสารคลินิก,8,
4. เมษายน 2535, หน้า 266-268.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์." การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยต่างประเทศ", คุณพท.6,41. พฤศจิกายน-
ธันวาคม 2537.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. "แนวทางการพัฒนาระบบชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทย" บทบัณฑิตย.52,1
มีนาคม 2539 , หน้า 13-18.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์." งานนิติเวชกับประทรวงยุติธรรม", บทบัณฑิตย.54,2 มิถุนายน 2541.

วิวัฒน์ วงศกิตติรักษ์. "สิทธิมนุษยชนในระดับสากล", วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช
.2. ธันวาคม 2539.

สนิท สนั่นศิลป์." วิสามัญฆาตกรรม". อัยการนิเทศ.46 ,4 . 2527

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล."ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา."

บทบัณฑิตย.54 ,4 ธันวาคม 2541.

อร่าม หุดางกูร. " การชั้นสูตรพลิกศพ". บทบัณฑิตย. 29. 2515

วิทยานิพนธ์

จรงค์ จุฑานนท์. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม.

วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

ศิริลักษณ์ นุรักษ์. **ขอบเขตของภยันตรายที่จะนำไปสู่การใช้กำลังรุนแรงถึงตาย: ศึกษาเฉพาะกรณี
วิสามัญฆาตกรรม.** วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.2541.

วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. **การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

หนังสือพิมพ์

พรทิพย์ โรจนสุนันท์. "นิติเวชกับกระบวนการยุติธรรม". มติชนรายวัน. ฉบับวันอังคารที่ 30 ตุลาคม
2544.

กฎหมายและระเบียบ คำสั่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 393/2487

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1429/2492

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2410/2530

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 .

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปก
ครอง พ.ศ. 2543 .

บันทึกกรมอัยการที่ 723/2500 ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500 เรื่องแนวทางปฏิบัติการดำเนินการในคดี
วิสามัญฆาตกรรม.

มติที่ประชุมอัยการพิเศษ ประจำเขต พ.ศ. 2503 ครั้งที่ 2 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2503.

ภาษาอังกฤษ

Barbara Pattor, **The Fatality Inquiries Act : A Discussion Paper** Halifax : Department of Justice,
1990.

Cunning MF, "The vision of a nurse – coroner" **Journal of psychosocial Nursing & Mental
Health Service.** 35 (5) (May 1995):29.

Hanzict R, " Coroner Training needs. Anumeric and Geographic analysis". **JAMA .**1755-1779

Hal Hallenstein, **Coronership : The Practical Application of Law, Medicine, Science and Specialty Knowledge**.n.d..www.Aic Doc.Gov Doc.Au .INTERNET.

Hirohi Oda, **Japanese Law**. London : Butterworths, 1992.

Montague Levine and Jane Pyke, **Levine on Coroners'Court** , London : Sweet and Maxwell, 1999.

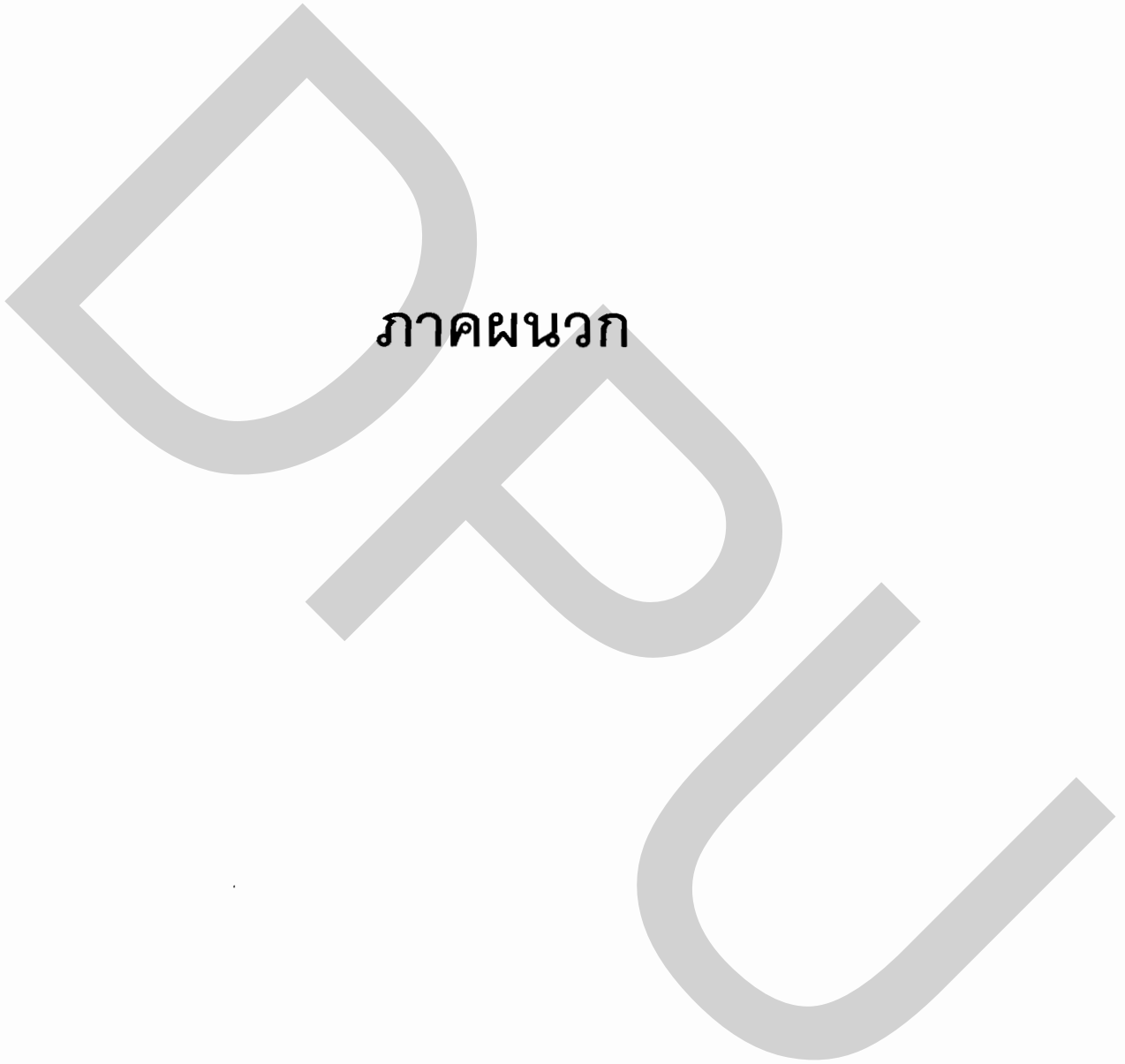
Shabbir Ahmed Wadee , " Forensic Pathology – different Perspective : Investigation Midicolegal System in the United States",**Med Law**. 1994.

Roger Tarling, **Coroner service survey** London : Home Office,1998.

The Coroner Act, 1988.

The Code of criminal procedure. Ministrt of justice Japan., 1952 , p.81

[WWW.Yourrights](http://WWW.Yourrights.Ort.uk). Ort.uk.

ภาคผนวก

ร่าง
พระราชบัญญัติ
มาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์

พ.ศ.

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์

พระราชบัญญัตินี้ มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำการได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ.”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“นิติวิทยาศาสตร์” หมายความว่า การนำวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาใช้ในกระบวนการยุติธรรม

“สถานปฏิบัติการ” หมายความว่า สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลหรือสถานที่อื่นใดที่จัดให้มีขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในการตรวจวินิจฉัยร่างกายของบุคคล ตรวจศพ หรือตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ได้กำหนดให้เป็นสถานปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“สถาบัน” หมายความว่า สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

“คณะกรรมการบริหาร” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์

“ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์” หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ปฏิบัติงานเบื้องต้นทางนิติเวช วิทยาการและพิสูจน์หลักฐานหรือด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้หมายความรวมถึงผู้ช่วยผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้วย

“ผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช” หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ตรวจวินิจฉัยทางนิติเวช เพื่อทำความเห็นในฐานะผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน” หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์หลักฐาน เพื่อทำความเห็นในฐานะผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นงานที่ต้องมีการนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อทำความเห็นในฐานะผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ปฏิบัติงานเบื้องต้นทางนิติเวช วิทยาการและพิสูจน์หลักฐานหรือด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในลักษณะเดียวกันกับผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน หรือผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่มีระดับความยุ่งยากซับซ้อนน้อยกว่าอันไม่ต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในระดับผู้เชี่ยวชาญ

“ผู้ช่วยผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์” หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการสถาบันแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน หรือผู้เชี่ยวชาญ

ด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ปฏิบัติงานเบื้องต้นทางนิติเวช วิทยาการและพิสูจน์หลักฐานหรือด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้

"เลขาธิการ" หมายความว่า เลขาธิการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มี อำนาจออกกฎกระทรวง รวมทั้งระเบียบและประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง ระเบียบและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้ บังคับได้

หมวด 1

คณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

มาตรา 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติ วิทยาศาสตร์" ประกอบด้วย

(1) ประธานกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้รับการสรรหาจาก ผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย สังคมศาสตร์ หรือการบริหาร

(2) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนสามคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการ- แพทยสภา และนายกสภาทนายความ

(3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนแปดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้รับการสรรหาจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย สังคมศาสตร์ หรือการบริหาร ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็น บุคคลซึ่งมิใช่ข้าราชการที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำรวมอยู่ด้วยไม่น้อยกว่าสองคน

ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง และเลขาธิการอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ ในสถาบัน เป็นผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคนก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการ ทั้งนี้ จะต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิใช่ข้าราชการที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำมีส่วนร่วมในการสรรหาด้วย

มาตรา 6 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสถานปฏิบัติการ รวมถึงมาตรการเพื่อประกันอิสระในการปฏิบัติงาน และการให้ความเห็นตามหลักวิชาการของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้วย

(2) กำหนดและยกเลิกการกำหนดให้สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลหรือสถานที่อื่นใดที่จัดให้มีขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์แห่งหนึ่งแห่งใดเป็นสถานปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(3) รับรองหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบัน

(4) ออกข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

(5) แต่งตั้งและเพิกถอนการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการ และพิสูจน์หลักฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ปฏิบัติงานเบื้องต้นทางนิติเวช วิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน หรือด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(6) ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ถูกต้องตามจรรยาบรรณ

(7) ให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านนิติวิทยาศาสตร์แก่องค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม

(8) เสนอแนะต่อรัฐมนตรี ในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศตามพระราชบัญญัตินี้

(9) ปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา 7 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) มีสัญชาติไทย

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ และไม่เกินเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(5) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(6) ไม่เป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถาบัน หรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีสัญญาจ้างกับสถาบัน

ในกรณีที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตาม (5) หรือ (6) ผู้นั้นต้องลาออกจากตำแหน่งเดิมก่อนปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง แต่ถ้ามิได้ลาออกภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิเคยได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 8 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระในมาตรา 8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องอย่างยิ่งต่อหน้าที่ ไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงหรือหย่อนความสามารถ

(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

(5) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง และยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่แทนให้กรรมการเก่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ และให้ถือว่าคณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการ

เท่าที่เหลืออยู่ เว้นแต่มีกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่มีกรณีพ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่ง

มาตรา 10 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา 11 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระนั้น แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา 12 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของกรรมการซึ่งเข้าร่วมประชุม กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในกรณีถอดถอนผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามมาตรา 6 (5) และการเพิกถอนใบอนุญาตของสถานปฏิบัติการตามมาตรา 6 (2) การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด

มาตรา 13 ภายใต้บังคับมาตรา 25 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

ให้คณะกรรมการกำหนดองค์ประชุมและวิธีดำเนินงานของอนุกรรมการได้ตามความเหมาะสม

มาตรา 14 ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือแจ้งให้บุคคลใด ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุที่จำเป็นแก่การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

หนังสือเรียกมาให้ถ้อยคำหรือหนังสือแจ้งให้ส่งเอกสารหรือวัตถุตามวรรคหนึ่งต้องระบุด้วยว่าจะให้มาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือวัตถุในเรื่องใด

มาตรา 15 ให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการสอบสวน และคณะอนุกรรมการอื่น ฝึกอบรม พัฒนาหลักเกณฑ์ และมาตรฐาน รับเรื่องร้องเรียน ตลอดจนการประเมินคุณภาพงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

หมวด 2

การควบคุมการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ ว่าพร้อมที่จะกระทำหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ โดยมีได้เป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) นักเรียน นักศึกษา หรือผู้รับการฝึกอบรมในความควบคุมของสถาบัน สถาบันการศึกษาของรัฐบาล สถาบันการศึกษาที่รัฐบาลอนุมัติให้จัดตั้ง สถาบันทางการแพทย์ของรัฐบาล สถาบันการศึกษาหรือสถาบันทางการแพทย์อื่นที่คณะกรรมการรับรองที่กระทำการฝึกหัด หรือฝึกอบรมวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์ ภายใต้ความควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้ฝึกหัดหรือผู้ให้การฝึกอบรมซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

(2) การประกอบวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์ของที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญของทางราชการ ซึ่งมีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์ของต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยอนุมัติของคณะกรรมการ

(3) ผู้ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

ให้การปฏิบัติงานของผู้ซึ่งได้รับยกเว้นตามวรรคหนึ่งอยู่ภายใต้บังคับของหลักเกณฑ์ และมาตรฐานการปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 6 (1) ด้วย

ในกรณีที่การปฏิบัติงานของผู้ซึ่งได้รับการยกเว้นตามวรรคสองไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และมาตรฐานการปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ให้คณะกรรมการรายงานผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล หรือผู้ควบคุมของผู้นั้น เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือสั่งการให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานการปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องต่อไป

มาตรา 17 ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตรา ตามที่กำหนดโดยระเบียบคณะกรรมการ

การจ่ายค่าตอบแทนการปฏิบัติงานตามวรรคหนึ่งให้จ่ายตามงานที่ได้ปฏิบัติจริง

มาตรา 18 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้คำหรือข้อความด้วยอักษรไทยหรืออักษรต่างประเทศว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ผู้ปฏิบัติงานเบื้องต้นทางด้านนิติเวช วิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน หรือด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือผู้ช่วยผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ รวมถึงการใช้ จ้างวาน หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าวให้แก่ตน เว้นแต่เป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ หรือมีหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงว่าเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์นั้น ๆ จากสถาบันที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ

มาตรา 19 การดำเนินการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามข้อบังคับของคณะกรรมการ

มาตรา 20 ผู้ขอรับการแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (2) เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งและความรู้ในวิชาชีพตามมาตรา 21

- (3) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสียหายซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
- (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
- (5) ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ
- (6) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพหรือโรคที่คณะกรรมการเห็นว่าไม่สมควรให้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์
- (7) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

มาตรา 21 คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ปฏิบัติงานเบื้องต้นทางนิติเวช วิทยาการและพิสูจน์หลักฐาน หรือด้านนิติวิทยาศาสตร์สาขาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ช่วยปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การแต่งตั้งและการเพิกถอนการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ตำแหน่งอื่นนอกจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ

การแต่งตั้งและการเพิกถอนการแต่งตั้งผู้ช่วยผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นอำนาจของเลขาธิการ

มาตรา 22 เมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี ว่าผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการแต่งตั้งผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20 หรือมาตรา 21 ให้คณะกรรมการหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งเพิกถอนการแต่งตั้งผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

การเพิกถอนการแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ไม่กระทบกระเทือนถึงการที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่

มาตรา 23 ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีอิสระในการปฏิบัติงานและให้ความเห็นตามหลักวิชาการ แต่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งหลักเกณฑ์และมาตรฐานการปฏิบัติงานที่คณะ

กรรมการประกาศกำหนด รวมทั้งต้องรักษาจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของคณะกรรมการ

การกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานการปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์แต่ละด้านให้คณะกรรมการเปิดโอกาสให้ผู้ซึ่งปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ในด้านนั้น ๆ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นตามสมควร

มาตรา 24 บุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย หรืออาจได้รับความเสียหายเพราะเหตุที่หน่วยงานของรัฐประพฤติผิดมาตรฐานการเพื่อประกันอิสระในการปฏิบัติงาน และการให้ความเห็นตามหลักวิชาการของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ตามที่คณะกรรมการกำหนด มีสิทธิยื่นเรื่องร้องเรียนหน่วยงานของรัฐนั้นต่อคณะกรรมการ โดยทำเป็นหนังสือส่งไปยังสถาบัน

เมื่อสถาบันได้รับเรื่องร้องเรียนแล้ว ให้เสนอเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาโดยไม่ชักช้า ให้คณะกรรมการมีอำนาจสอบสวนข้อเท็จจริงว่า มีพฤติการณ์ตามที่ร้องเรียนหรือไม่ หากได้ความสมจริงตามที่มิเรื่องร้องเรียน ให้คณะกรรมการมีอำนาจแจ้งตักเตือนไปยังผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานของรัฐนั้น เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 25 บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเพราะการประพฤติดั้งหลักเกณฑ์มาตรฐานหรือจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์รายใดมีสิทธิกล่าวหาผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์รายนั้นต่อคณะกรรมการ โดยทำเป็นหนังสือส่งไปยังสถาบัน

กรรมการหรือบุคคลอื่นซึ่งพบหรือทราบว่าผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผู้ใดประพฤติดั้งหลักเกณฑ์ มาตรฐานหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีสิทธิกล่าวโทษผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผู้นั้นโดยทำเป็นหนังสือส่งไปยังสถาบัน

สิทธิกล่าวหาหรือกล่าวโทษสิ้นสุดลง เมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ได้รับความเสียหายรู้เรื่อง และรู้ตัวผู้ประพฤติดั้ง แต่ทั้งนี้ ไม่เกินสามปีนับแต่วันที่การประพฤติดั้งในเรื่องนั้น

การถอนคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษที่ได้ยื่นไว้แล้วนั้น ไม่เป็นเหตุให้ระงับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 26 เมื่อสถาบันได้รับเรื่องการกล่าวหาหรือกล่าวโทษตามมาตรา 25 ให้เสนอเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า ข้อกล่าวหาหรือกล่าวโทษนั้นมีมูล ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสอบสวนจากผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ในด้านที่มีการกล่าวหาหรือกล่าวโทษนั้น โดยให้คณะอนุกรรมการสอบสวน ประกอบด้วยประธานคนหนึ่งและอนุกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน คณะอนุกรรมการสอบสวน มีอำนาจหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงในเรื่องที่มีการกล่าวหาหรือกล่าวโทษ แล้วสรุปผลการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

มาตรา 27 ให้ประธานอนุกรรมการสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาหรือกล่าวโทษ พร้อมทั้งส่งสำเนาเรื่องที่ถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษให้ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผู้ถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเริ่มทำการสอบสวน

ผู้ถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษมีสิทธิทำคำชี้แจงหรือนำพยานหลักฐานใด ๆ มาให้คณะอนุกรรมการสอบสวน

คำชี้แจงให้ยื่นต่อประธานอนุกรรมการสอบสวนภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับแจ้งข้อกล่าวหาหรือกล่าวโทษจากประธานอนุกรรมการสอบสวนหรือภายในกำหนดเวลาที่คณะอนุกรรมการสอบสวนจะขยายให้

มาตรา 28 ให้นำความในมาตรา 14 มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสอบสวนด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 29 เมื่อคณะกรรมการได้รับสำนวนสอบสวนและความเห็นของคณะอนุกรรมการสอบสวนแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณาสำนวนการสอบสวนและความคิดเห็นดังกล่าว

คณะกรรมการอาจให้คณะอนุกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมก่อนวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้

คณะกรรมการมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ยกข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษ
- (2) ว่ากล่าวตักเตือน
- (3) ภาคทัณฑ์
- (4) พักการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสองปี

(5) เพิกถอนคำสั่งแต่งตั้ง

คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการตามมาตรา 29 นี้ให้เป็นที่สุดและให้ทำเป็นคำสั่งของคณะกรรมการ

มาตรา 30 ให้เลขาธิการแจ้งคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา 29 ไปยังผู้ถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษเพื่อทราบและให้บันทึกคำสั่งนั้นไว้ในทะเบียนผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

มาตรา 31 ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษซึ่งถูกสั่งพักการปฏิบัติหน้าที่มิได้เป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์นับแต่วันที่คณะกรรมการสั่งพักการปฏิบัติหน้าที่นั้น ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งอยู่ในระหว่างถูกสั่งพักการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ใดถูกศาลพิพากษาลงโทษตามมาตรา 41 และคดีถึงที่สุดแล้ว ให้คณะกรรมการเพิกถอนคำสั่งแต่งตั้ง

มาตรา 32 ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งถูกเพิกถอนคำสั่งแต่งตั้งอาจขอรับการแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อีกได้ เมื่อพ้นสองปีนับแต่วันถูกเพิกถอนคำสั่งแต่งตั้งนั้น แต่เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาคำขอรับการแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และปฏิเสธการออกคำสั่งแต่งตั้ง ผู้นั้นจะยื่นคำขอรับการแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ได้อีกเมื่อสิ้นระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการปฏิเสธการออกคำสั่งแต่งตั้ง ถ้าคณะกรรมการปฏิเสธการออกคำสั่งแต่งตั้งเป็นครั้งที่สอง ผู้นั้นเป็นอันหมดสิทธิขอรับการแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อีกต่อไป

หมวด 3

การควบคุมสถานปฏิบัติการ

มาตรา 33 ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดให้สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลหรือสถานที่อื่นใดที่จัดให้มีขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์แห่งหนึ่งแห่งใดเป็นสถานปฏิบัติการ

การประกาศกำหนดให้สถานพยาบาลของหน่วยงานใดเป็นสถานปฏิบัติการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานนั้นก่อน

ให้นำความในมาตรา 23 วรรคสอง มาใช้บังคับกับการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐาน การดำเนินการของสถานปฏิบัติการด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 34 การดำเนินการของสถานพยาบาลหรือสถานอื่นใด ซึ่งได้มีประกาศของ คณะกรรมการกำหนดให้เป็นสถานปฏิบัติการจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่คณะ กรรมการกำหนด และให้สถานพยาบาลหรือสถานอื่นใดนั้น มีสิทธิได้รับเงินสนับสนุนการดำเนินการตามระเบียบของคณะกรรมการ

มาตรา 35 ในกรณีที่มีการกล่าวหาหรือกล่าวโทษว่า สถานพยาบาลหรือสถานอื่นใดที่ ได้มีประกาศของคณะกรรมการกำหนดให้เป็นสถานปฏิบัติการดำเนินการ ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด คณะกรรมการมีอำนาจยกเลิกการกำหนดให้สถาน พยาบาลหรือสถานอื่นใดนั้นเป็นสถานปฏิบัติการได้

ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการเพิกถอนคำสั่งแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานด้านนิติ วิทยาศาสตร์ตามมาตรา 24 มาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 36 เมื่อได้มีประกาศคณะกรรมการกำหนดให้สถานพยาบาลหรือสถานอื่นใด เป็นสถานปฏิบัติการ ให้สถานพยาบาลหรือสถานอื่นใดนั้นปรับปรุงการดำเนินการของตนให้เป็น ไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานการดำเนินการสถานปฏิบัติการ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับ แต่วันที่มีประกาศกำหนดให้เป็นสถานปฏิบัติการ

สถานพยาบาลหรือสถานอื่นใดซึ่งได้มีประกาศคณะกรรมการกำหนดให้เป็นสถาน ปฏิบัติการรายใดมิได้ปรับปรุงการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานภายใน กำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจยกเลิกการกำหนดให้สถานพยาบาลหรือ สถานอื่นใดนั้นเป็นสถานปฏิบัติการได้ และให้นำความในมาตรา 35 วรรคสอง มาใช้บังคับกับ การยกเลิกการกำหนดให้สถานพยาบาลหรือสถานอื่นใดเป็นสถานปฏิบัติการตามมาตรา นี้โดย อนุโลม

หมวด 4

คณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์

มาตรา 37 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์" ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการแพทยสภา และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกแปดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติวิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การบริหาร และกฎหมาย อย่างน้อยด้านละหนึ่งคนเป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง และเลขาธิการอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสถาบัน เป็นผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคนก็ได้

มาตรา 38 คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบาย แผนงานและมาตรการในการพัฒนาและกำกับดูแลการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการจัดตั้งและให้บริการของสถานปฏิบัติการ

(2) วางระเบียบให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และพัฒนาการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการอำนวยความสะดวก ลดความซ้ำซ้อน และสอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน และมาตรการในการพัฒนาและกำกับดูแลงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการจัดตั้งและให้บริการของสถานปฏิบัติการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด รวมทั้งประสานและกำกับดูแลให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ และมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้วย

(3) ติดตาม รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ หรือดำเนินการปรับปรุงให้การปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เป็นไปตามระเบียบ หลักเกณฑ์และมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ แล้วรายงานต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(4) กำหนดนโยบาย ควบคุมดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานทั้งปวงของสถาบัน ตลอดจนอกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับสถาบัน

(5) ปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา 39 ให้นำความในมาตรา 7 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม มาตรา 13 และมาตรา 14 มาใช้บังคับการดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร โดยอนุโลม

มาตรา 40 ให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการบริหาร และคณะอนุกรรมการ

หมวด 5 บทกำหนดโทษ

มาตรา 41 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกหรือหนังสือแจ้งที่ออกตามมาตรา 14 และมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 42 ผู้ซึ่งมิได้เป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ทำการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 43 ผู้ซึ่งมิได้เป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ กระทำการด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้มีสิทธิปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 18 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา 44 ในวาระเริ่มแรก ให้มีคณะกรรมการคัดเลือกกรรมการสรรหาคณะหนึ่ง จำนวนเจ็ดคน ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนกระทรวง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนแพทยสภา และผู้แทนสภาทนายความ เพื่อทำหน้าที่คัดเลือกกรรมการสรรหาจำนวนเก้าคน ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิใช่ข้าราชการที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำรวมอยู่ด้วยไม่น้อยกว่าห้าคน และเสนอรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการและกรรมการของคณะกรรมการ สรรหา

ให้คณะกรรมการคัดเลือกกรรมการสรรหาเสนอชื่อผู้ที่สมควรแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ สรรหาต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

ให้คณะกรรมการสรรหาตามวรรคหนึ่ง ทำหน้าที่สรรหาประธานกรรมการและกรรมการ ผู้ ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 5 และเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งภายในกำหนดสี่สิบห้าวันนับแต่ วันที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสรรหา

มาตรา 45 ในวาระเริ่มแรกที่ยังไม่มีการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ให้สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการในทางธุรการต่าง ๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการ คัดเลือก การสรรหา ตลอดจนดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติ
วิทยาศาสตร์
พ.ศ.

เจ้าของเรื่อง กระทรวงยุติธรรม

วิเคราะห์สรุปในการเสนอร่างกฎหมาย

1. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอกฎหมาย

โดยที่ได้มีการปรับปรุงอำนาจหน้าที่กระทรวงยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐบาล ให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างและอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม ประกอบกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นงานที่ช่วยสนับสนุนให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำกับดูแล ควบคุมหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสถานปฏิบัติการด้านนิติวิทยาศาสตร์ปฏิบัติงานในมาตรฐานเดียวกัน และมีหลักประกันความเป็นอิสระในวิชาชีพ โดยจัดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และคณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2. ความเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายโดยส่วนราชการต่าง ๆ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข ทบวงมหาวิทยาลัย

3. กฎหมายที่เสนอกำหนดให้มีการขออนุญาตเพื่อทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่

ไม่มี

4. ประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม ให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างและอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม และได้มีการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นส่วนราชการระดับกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์

5. หลักการในประเด็นสำคัญ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์

สรุปสาระสำคัญ เหตุผล และความจำเป็น

โดยที่ได้มีการปรับปรุงอำนาจหน้าที่กระทรวงยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐบาล ให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้าง และอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม ประกอบกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นงานที่ช่วยสนับสนุนให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำกับดูแล ควบคุมหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงานและการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสถานปฏิบัติการด้านนิติวิทยาศาสตร์ปฏิบัติงานในมาตรฐานเดียวกัน และมีหลักประกันความเป็นอิสระในวิชาชีพ โดยจัดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และคณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ประวัติผู้เขียน

ร.ต.อ.รำเพย นามจวี ผู้เขียนเกิดเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2509 ที่ตำบลบึงคำพร้อย อำเภอ
ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนวัดปัญจทายิกาवास
อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนลำลูกกา สำเร็จชั้น
ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา พ.ศ. 2535 รุ่นที่ 19

ผ่านอบรมหลักสูตรนักเรียนพลตำรวจ รุ่นที่ 59 เมื่อพ.ศ. 2529 จากโรงเรียนตำรวจนครบาล
ผ่านอบรมหลักสูตร กอน.รุ่นที่ 6 จากโรงเรียนตำรวจภูธร 6 เมื่อ พ.ศ. 2537

รับราชการเป็นพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล เมื่อพ.ศ. 2537

ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง รอง สวป.(ทนท.หน.ตชส.) สน.อุดมสุข